

890760207

45828

การศึกษาคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพในจังหวัดสมุทรปราการ
Quality of Life : A Study of Migrant Workers in Samutprakarn Province

โดย
นางสาวฉวีวรรณ เรืองอุทัย

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
พ.ศ. 2541

สารนิพนธ์	กรณีศึกษาคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพในจังหวัดสมุทรปราการ Quality of Life : A Study of Migrant Workers in Samutprakarn Province
ชื่อนักศึกษา	นางสาวฉวีวรรณ เรืองอุทัย
รหัสประจำตัว	389005
สาขาวิชา	การจัดการโครงการสวัสดิการสังคม
ปีการศึกษา	2540

บทคัดย่อ

การศึกษาคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิหลังของแรงงานอพยพ ระดับคุณภาพชีวิต และเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ในประเด็นที่สำคัญ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างผู้ใช้แรงงานอพยพในจังหวัดสมุทรปราการ 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอพระประแดง และอำเภอบางพลี จำนวน 478 คน

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้แรงงานอพยพส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 21-25 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา อยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ มาแล้ว 1-5 ปี มีรายได้ต่ำกว่าเดือนละ 5,000.- บาท คุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำ และปานกลางค่อนข้างต่ำในทุกด้าน สำหรับการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ พบว่าแรงงานอพยพที่ไม่ทำงานล่วงเวลา จะมีรายได้ไม่เพียงพอเป็นส่วนใหญ่ การทำงานล่วงเวลาทำให้เกิดปัญหาค่อนข้างเห็นในครอบครัวสูง ผู้ที่มีเงินออมจะไม่สามารถความช่วยเหลือจากรัฐ และหน่วยงานในการพัฒนาความรู้ และทักษะในการทำงานมากกว่าผู้ที่มีรายได้พอดี ผู้ที่มีรายได้เหลือออม จะมีการทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นบางครั้ง และผู้ที่เป็นแรงงานในภาคเกษตรจะได้รับความช่วยเหลือจากนักการเมือง และข้าราชการในท้องถิ่นมากกว่าแรงงานในภาคอื่น

หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องซึ่งอยู่ในสังกัดของกระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุขต้องให้ความสนใจในการจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ให้กับแรงงานอพยพให้มากขึ้น เช่น การควบคุมดูแลผู้ประกอบการให้ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานอย่างเคร่งครัดในเรื่องค่าแรง และสวัสดิการต่าง ๆ การจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นในการพัฒนาฝีมือและทักษะในการทำงาน การจัดการศึกษาออกโรงเรียน (กศน.)

(2)

ในสถานประกอบการ การควบคุมคุณภาพของอาหาร และน้ำดื่ม การจัดให้มีพื้นที่สวนสาธารณะ
ในย่านโรงงานอุตสาหกรรม การจัดฝึกอบรมให้แรงงานอพยพเข้าใจสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ และ
การส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สหภาพแรงงานเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
และเพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองกับผู้ประกอบการเป็นต้น หรือกลุ่มย่านต่าง ๆ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ด้วยความช่วยเหลืออย่างดีของ อาจารย์ จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร อาจารย์ที่ปรึกษา ท่านได้คอยชี้แนะและให้คำปรึกษาเอาใจใส่ ตลอดเวลาในการทำวิจัย ทั้งสร้างกำลังใจให้ผู้ศึกษามีพลังใจในการทำวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้ง รองศาสตราจารย์ ดร.ชัตติยา กรรณสูต อาจารย์ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา อาจารย์สุพจน์ ธรรมมา อาจารย์โสภา อ่อนโอภาส และ รองศาสตราจารย์นิภา ส.ตุมรสุนทร ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำ และ ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจนตรวจสอบแก้ไขงานวิจัยมาด้วยดีตลอดการทำสารนิพนธ์นี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณนักศึกษาปริญญาโทร่วมรุ่นที่ช่วยให้กำลังใจ และกลุ่มผู้ใช้แรงงานทุก ๆ ท่าน ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์จตุพร รักษาศรี อาจารย์โรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ที่ได้กรุณารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ที่สุดขอกราบขอบพระคุณคุณแม่ และพี่ ๆ น้อง ๆ ที่ให้การสนับสนุน รวมทั้งลูกทั้ง 2 คน ที่เป็นกำลังใจในการศึกษาครั้งนี้

ฉวีวรรณ เรืองอุทัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(1)
กิตติกรรมประกาศ.....	(3)
สารบัญ.....	(4)
สารบัญตาราง.....	(6)
สารบัญแผนภูมิ.....	(8)
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.4 นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา.....	5
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 แนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต.....	7
2.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต.....	10
2.2.1 แนวคิดเรื่องการพัฒนาสังคม.....	10
2.2.2 แนวคิดเรื่องการพัฒนามนุษย์.....	13
2.3 แนวคิดเรื่องความมั่นคงของชีวิต.....	15
2.4 แนวคิดเรื่องสวัสดิการสังคม.....	19
2.5 แนวคิดตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตในสังคมไทย.....	26
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
2.7 กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	34
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา.....	37
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	37
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	38

สารบัญ

	หน้า
3.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	38
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	39
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	39
3.6 การนำเสนอรายงาน.....	40
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	41
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	41
ตอนที่ 2 ข้อมูลคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ของแรงงานอพยพ.....	57
ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ในประเด็นที่สำคัญ.....	71
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	79
5.1 สรุปผลการศึกษา.....	79
5.2 อภิปรายผลการศึกษา.....	80
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	84
บรรณานุกรม.....	86
ภาคผนวก.....	88
ผนวก ก. แบบสอบถามการวิจัย.....	89
ผนวก ข. จังหวัดสมุทรปราการ.....	97
ประวัติผู้เขียน.....	102

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพจำแนกตามเพศ.....	41
4.2	แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพจำแนกตามอายุ.....	42
4.3	แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพจำแนกตามสัญชาติ.....	43
4.4	แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพจำแนกตามภูมิลำเนา.....	44
4.5	แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพจำแนกตามทะเบียนบ้านที่ ย้ายจากภูมิลำเนาเดิม.....	45
4.6	แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพจำแนกตามระยะเวลาที่ได้เข้า มาอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ.....	46
4.7	แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพจำแนกตามการศึกษา.....	47
4.8	แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพจำแนกตามสถานภาพสมรส...	48
4.9	แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพจำแนกตามที่อยู่อาศัย.....	49
4.10	แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพจำแนกตามประเภทรายได้ที่ ได้รับ.....	50
4.11	แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพจำแนกตามอัตราเฉลี่ยของ รายได้ที่ได้รับ.....	51
4.12	แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพจำแนกตามประเภทของงานที่ ทำ.....	52
4.13	แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพจำแนกตามระยะเวลาในการ ทำงาน.....	53

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.14	แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพจำแนกตามการทำงานล่วงเวลา.....	54
4.15	แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพจำแนกตามจำนวนครั้งที่ทำล่วงเวลาต่อสัปดาห์.....	55
4.16	แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพจำแนกตามระยะเวลาในการทำงานล่วงเวลาต่อครั้ง.....	56
4.17	แสดงระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพด้านเศรษฐกิจ.....	57
4.18	แสดงระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพด้านสังคม.....	58
4.19	แสดงระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพด้านการศึกษา.....	60
4.20	แสดงระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพด้านสาธารณสุข.....	62
4.21	แสดงระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพด้าน สิ่งแวดล้อม.....	65
4.22	แสดงระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพด้านความมั่นคงของชีวิต.....	67
4.23	แสดงระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพด้านการเมืองการปกครอง.....	68
4.24	ความสัมพันธ์ระหว่างความเพียงพอของรายได้กับการทำงานล่วงเวลา.....	71
4.25	ความสัมพันธ์ของความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับการทำงานล่วงเวลา..	72

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.26	ความสัมพันธ์ของรายได้กับการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐและหน่วยงานในการพัฒนาความรู้และทักษะในการทำงาน.....	73
4.27	ความสัมพันธ์ของความเพียงพอของรายได้กับคุณภาพของอาหาร.....	73
4.28	ความสัมพันธ์ของการมีเวลาพักผ่อนกับการทำงานล่วงเวลา.....	74
4.29	ความสัมพันธ์ของความมั่นคงของครอบครัวกับความเพียงพอของรายได้.....	75
4.30	ความสัมพันธ์ของอาชีพกับรายได้ในความช่วยเหลือจากนักรการเมืองและเจ้าหน้าที่ภายในเขต.....	76

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
2.1 องค์ประกอบคุณภาพชีวิตมนุษย์.....	26
2.2 ปัจจัยความต้องการของมนุษย์.....	28
2.3 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา.....	36

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับแต่ประเทศไทยได้เริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1 เมื่อปี 2504 เป็นต้นมา ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่เน้นความสำคัญของการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นส่วนที่ทำให้ การเจริญเติบโตของเศรษฐกิจไทยจัดอยู่ในระดับค่อนข้างสูง มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจภาค นอกเกษตรกรรมเป็นจำนวนมาก จะเห็นได้จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไทยจัดอยู่ในระดับ ค่อนข้างสูง คือประมาณร้อยละ 7-8 ต่อปี โดยเฉลี่ย และ ยิ่งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ การพัฒนาเศรษฐกิจจากการพัฒนาอุตสาหกรรม ที่เน้นทดแทนการนำเข้า (Exported growth) ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 3 เป็นต้นมา เศรษฐกิจไทยเติบโตโดยเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 10.2 ในช่วงปี 2530-2533 (วรวิทย์ เจริญเลิศ : 2538 : 275) เป็นที่น่าสังเกตว่า การเติบโต อย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจไทยโดยเฉพาะช่วงหลัง ๆ มานี้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการเปิดออกไปสู่ ระบบเศรษฐกิจโลกมากขึ้น โดยผ่านการส่งออก (Foreign tourist) ขณะเดียวกันรัฐบาลได้ดำเนิน นโยบายปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจเพื่อผลักดันให้เศรษฐกิจไทยเข้าสู่ระบบ การค้าเสรี เช่นการ ลดค่าเงินบาท การลดบทบาทควบคุมโดยรัฐ และการปล่อยราคาลอยตัว การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้เอกชนเข้ามาลงทุนในโครงการที่เคยเป็นของรัฐ (Privatization) และการดำเนินนโยบาย ผ่อนคลายทางเศรษฐกิจและการเงิน เพื่อส่งเสริมการเคลื่อนย้ายทุนเข้าออกประเทศอย่างเสรี ทั้งนี้ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการลงทุน การ จ้างงานและการเติบโตทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น

การพัฒนาเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสาขาการผลิตอย่างสำคัญ ดังจะเห็น ได้จากสัดส่วนของผลผลิตของภาคอุตสาหกรรมต่อผลิตภัณฑ์ประชาชาติใน ปี 2503 มีเพียง ร้อยละ 11.43 ได้เพิ่มเป็นร้อยละ 24.3 ในปี 2532 ทำให้เห็นว่า เศรษฐกิจไทยมีการกระจายการ ผลิตจากความสำคัญของการผลิตในภาคการเกษตร มาสู่ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการขณะ เดียวกันสัดส่วนของสินค้าอุตสาหกรรม และสินค้าแปรรูปส่งออกได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และมี สัดส่วนถึงร้อยละ 70 ของการส่งออกรวม (วรวิทย์ เจริญเลิศ : 2538 : 275)

จากการที่เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวทำให้การผลิตนอกภาคเกษตรขยายตัวในอัตรา เฉลี่ยร้อยละ 12.9 ต่อปี ขณะที่ภาคเกษตรกลับมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยเพียง ร้อยละ 3.2 ต่อปี ทำให้มีการจ้างงานนอกภาคเกษตรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นเหตุให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจาก ภาคเกษตรไปสู่นอกการเกษตรมากขึ้น

สำหรับการจ้างงานภาคนอกเกษตรพบว่า สาขาก่อสร้างมีการขยายตัวของการจ้างงานมากที่สุด ร้อยละ 8.3 ต่อปี รองลงมาได้แก่ สาขาอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม ซึ่งมีอัตราเพิ่มร้อยละ 7.4 และร้อยละ 6.7 ต่อปี ตามลำดับ ขณะที่การจ้างงานภาคการเกษตรขยายตัวเพียงร้อยละ 1.8 ต่อปี ซึ่งการขยายตัวของการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรม (รวมก่อสร้าง) ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของระบบแรงงานรับจ้าง (Wage labour) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์พื้นฐานของการพัฒนาเข้าสู่ความเป็นอุตสาหกรรม โดยจะเห็นว่าในปี 2513 แรงงานรับจ้าง (ลูกจ้างในภาครัฐและเอกชน) มีทั้งหมด 1.7 ล้านคน มาในปี 2533 เพิ่มเป็น 6 ล้าน ในปีปัจจุบันแรงงานรับจ้างประกอบเป็นร้อยละ 60 ของแรงงานนอกภาคเกษตร (วรวิทย์ เจริญเลิศ; 2538: 277)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าเราจะมี การเร่งรัดการพัฒนา อุตสาหกรรมจน ภาคอุตสาหกรรมได้กลายเป็น "หัวจักร" นำพาและการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value added) แต่การขยายตัวของแรงงานรับจ้างยังคงค่อนข้างจำกัดนอกจากนั้นสภาพการจ้างงานยังนิยมใช้การจ้างงานที่มีลักษณะ "ชั่วคราว" มากขึ้นเช่น ปลดคนงานประจำออกแล้วจ้างเข้ามาใหม่ โดยใช้สัญญาจ้างงานระยะสั้น และต่อสัญญาใหม่ การจ้างคนงานเหมา (Sub-contract-worker) หรือการจ้างงานที่ไม่มีลักษณะถาวร (Casual worker) เนื่องจากต้องการลดต้นทุนด้านแรงงานให้น้อยลง เพื่อที่จะสามารถส่งสินค้าไปแข่งขันในตลาดโลกได้

สำหรับการจ้างงานในอนาคต จากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คาดว่าอัตราเพิ่มขึ้นของประชากรยังคงจะลดลงต่อเนื่องไปในทศวรรษหน้า โดยลดลงจาก 1.6 % ในปี 2543 (วรวิทย์ เจริญเลิศ; 2533: 281) ซึ่งจะส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญดังนี้

(1) มีการเปลี่ยนโครงสร้างทางอายุของประชากร กล่าวคือ สัดส่วนของประชากรวัยเด็กจะลดลง ขณะที่สัดส่วนของประชากรวัยทำงาน และประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น

(2) ถึงแม้ประชากรวัยแรงงาน จะมีสัดส่วนมากขึ้น แต่อัตราเพิ่มของกำลังแรงงาน จะชะลอลงอย่างต่อเนื่อง

(3) โครงสร้างการผลิตมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ ภาคอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น แต่การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมเพื่อสร้างประสิทธิภาพ โดยใช้แรงงานที่มีทักษะ และเทคโนโลยีที่สูงขึ้น คงเป็นเรื่องสำหรับอนาคตอีกไกล เพราะฉะนั้นไทยจะยังคงเป็นแหล่งผลิตสินค้าที่เน้นปริมาณ (High volume production) ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมแบบใช้แรงงานหนาแน่น (Labour-intensive) ใช้ระบบสายพานการผลิต (Assembly line) จ้างแรงงานหญิง ค่าแรงถูก ผลิตสินค้ามาตรฐานเดียว (Standard Product) ได้รับความประหยัดการผลิตจากขนาด (Economic of scale) และมี

ตลาดผู้บริโภคในต่างประเทศ การพัฒนาอุตสาหกรรมตามแนวโน้ม ย่อมต้องการแรงงานราคาถูกที่
ป้อนเข้ามาอย่างไม่ขาดสาย

ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ปัญหาแรงงานต่างชาติ กล่าวคือ มีแรงงานต่างชาติที่
ลักลอบเข้ามาอย่างผิดกฎหมายจำนวนมาก และมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ผู้หลบหนีเข้าเมืองโดย
ผิดกฎหมายส่วนใหญ่ ได้แก่ ชาวพม่า ลาว เขมร อินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ และศรีลังกา
เป็นต้น แรงงานที่ลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานประเภทกึ่งฝีมือและ
ด้อยฝีมือ อาจกล่าวได้ว่า การแสวงหาโอกาสในการทำงานและค่าจ้างสูงเป็นปัจจัย "ดึงดูด"
ปลายทางให้มีการอพยพ เคลื่อนย้ายของแรงงานเหล่านี้เข้าประเทศ ซึ่งในปัจจุบันมีผู้ลักลอบเข้า
เมืองกว่า 500,000 คน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ เป็นการ
ทำลายโครงสร้างค่าจ้างในประเทศ เนื่องจากแรงงานต่างชาติเป็นจำนวนมากทำงานโดย ยินดีรับ
ค่าจ้างในระดับต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้มาก ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ดี ดังจะเห็นได้จากประสบการณ์
ของประเทศอุตสาหกรรมตะวันตก โดยเฉพาะในยุคที่เกิดภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ ขณะที่
ตลาดโลกมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง วิธีลดต้นทุนการผลิตที่ทำได้ง่ายที่สุดก็คือ การลดค่าใช้จ่าย
ทางด้านค่าแรงโดยการจ้างแรงงานต่างชาติ ซึ่งมักจะยอมรับค่าจ้างต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด
แม้การสร้างแข่งขันโดยอิงกับแรงงานต่างชาติราคาถูก อาจจะช่วยให้การส่งออกเพิ่มขึ้น แต่ใน
ระยะยาวแล้วจะเป็นผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจ เพราะนักลงทุนจะไม่ให้ความสนใจการลงทุน
พัฒนาเทคโนโลยี เพื่อสร้างประสิทธิภาพ

สำหรับประเทศไทยนั้น แรงงานต่างชาติที่เข้ามาประกอบอาชีพโดยถูกต้องตามกฎหมาย
แรงงานเหล่านี้ต้องเข้าเมืองโดยถูกต้อง และมีใบอนุญาตประกอบอาชีพจากกรมแรงงาน ซึ่ง
จำแนกใบอนุญาตออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ (วรวิทย์ เจริญเลิศ; 2538: 283)

1. ใบอนุญาตชั่วคราว เป็นใบอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว ตาม
กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง สามารถประกอบอาชีพได้เป็นการชั่วคราว ในประเทศ ใบอนุญาตนี้
พิจารณากำหนดระยะเวลาทำงานตามความจำเป็น ซึ่งจะมีอายุเท่ากับระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต
ให้อยู่ในราชอาณาจักร

2. ใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน แรงงานต่างชาติ จะได้รับ
อนุญาต ให้ประกอบอาชีพได้ตาม ที่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนอนุมัติ และได้รับสิทธิ พิเศษ
ตามโครงการที่ได้รับการส่งเสริมลงทุนนั้น

3. ใบอนุญาตตามมาตรา 12 เป็นใบอนุญาตที่ออกให้แรงงานต่างชาติหรือคนต่างด้าว
ซึ่งมีถิ่นที่อยู่ และที่ทำงานอยู่แล้วก่อนวันที่กฎหมายใช้บังคับ (13 ธันวาคม 2515) ได้แก่ คน
ต่างด้าวที่ผูกเนรเทศ คนต่างด้าวโดยผลของการถูกถอนสัญชาติ คนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักร
แต่ไม่ได้รับสัญชาติ และคนต่างด้าวที่รอการส่งกลับออกนอกราชอาณาจักร แรงงาน

ต่างดาวหรือคนต่างดาวเหล่านี้สามารถประกอบอาชีพอยู่ในประเทศได้ โดยจะมีการกำหนดอาชีพและเขตจังหวัดไว้

ซึ่งจากกฎหมายแรงงานที่กำหนดไว้ อาจเป็นแนวทางไปสู่ แนวคิดพื้นฐาน ในการวิเคราะห์สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติ โดยเท่าเทียมกัน (Non-Discrimination) ทั้งนี้ น่าจะถือหลักการที่ว่า งานเหมือนกัน การจ่ายค่าจ้างต้องเท่าเทียมกัน ความแตกต่างของค่าจ้าง ไม่ควรจะถูกกำหนดโดยเพศ หรือเชื้อชาติ ซึ่งในปัจจุบันนี้ แม้รัฐบาลจะประกาศให้ความคุ้มครองแรงงานต่างชาติอย่างเท่าเทียมกันเป็นหลักการ แต่มักจะไม่ส่งผลต่อการปฏิบัติและในช่วงที่เศรษฐกิจเผชิญกับภาวะถดถอยและวิกฤติการณ์ รัฐบาลก็จะเริ่มดำเนินนโยบายผลักออก เช่น การเพิ่มมาตรการควบคุมการเคลื่อนย้ายของแรงงานต่างชาติ การปกป้องตลาดแรงงานเพื่อให้คนในประเทศมีงานทำ การสอดส่องและตรวจตรา ฯลฯ

แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาเรื่องการขาดดุลแรงงานที่กำลังประสบอยู่จนมาถึงการทำงาน ของแรงงานต่างชาติ นับว่าเป็นปัญหาที่กว้างมาก ในการแก้ไขเพื่อให้ได้มาซึ่งความเสมอภาค และความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะเป็แรงงานอพยพ ภายในประเทศไทย และจากต่างประเทศเข้ามา ปัญหาที่รัฐบาลควรจัดการแก้ไขคือปัญหาในด้านคุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงานเหล่านั้น

ในเรื่องปัญหาการขาดดุลแรงงานและการต้องการ แรงงานต่างชาติซึ่งจากการเจริญเติบโตทางอุตสาหกรรมก่่าวเฉพาะ จังหวัดสมุทรปราการซึ่งตั้งอยู่ ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตอนปลายสุด และเหนืออ่าวไทย มีพื้นที่ประมาณ 1,004.092 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 30 กิโลเมตร (แผนลงทุนจังหวัดสมุทรปราการ; 2539: 3) ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน และมีลำคลองมากมาย เหมาะแก่การทำโรงงานอุตสาหกรรม แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอพระประแดง อำเภอบางบ่ออำเภอบางพลี อำเภอพระสมุทรเจดีย์ และมี 1 กิ่งอำเภอ คือกิ่งอำเภอบางเสาธง ตลอดจนเทศบาลต่าง ๆ คือ เทศบาลเมืองสมุทรปราการ เทศบาลเมืองพระประแดง และเทศบาลตำบลลัดหลวง มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 937,487 คน แบ่งเป็นชาย 461,293 คน หญิง 476,194 คน โดยปัจจุบันมีผู้มีงานทำเป็นจำนวน 536,575 คน แบ่งเป็นภาคเกษตรกรรม 38,574 คน ภาคอุตสาหกรรม 277,707 คน ภาคพาณิชย์กรรม 88,533 คน ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 119,309 บาท/ปี เป็นข้อมูลเดือนมิถุนายน-เดือนกันยายน 2540 (แผนปฏิบัติการสังคม สำนักพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ) ปัจจุบันภาคอุตสาหกรรมนับว่ามีความสำคัญต่อจังหวัดสมุทรปราการมาก การขยายตัวของอุตสาหกรรมที่มากขึ้น ได้ก่อให้เกิดการจ้างงานจำนวนมาก มีแรงงานหลังไหลเข้ามาในจังหวัดสมุทรปราการเพิ่มมากขึ้น ทั้งแรงงาน

จากต่างจังหวัดและแรงงานจากต่างชาติซึ่งทำให้เกิดปัญหาด้านชุมชนแออัดต่อประชากรในท้องที่ที่พบกับจำนวนคนงานที่เข้ามามาก่อนให้เกิดปัญหาการจราจรที่ติดขัดจากรถรับส่งพนักงานปัญหาด้านอุบัติเหตุ เพราะความรีบเร่งในการเดินทาง ความปลอดภัยในด้านมลภาวะ และสภาพแวดล้อมที่เกิดจากการผลิตของโรงงานรวมทั้งแหล่งเสื่อมโทรมจากการมีบ้านเช่าขึ้นมามากมายเพื่อรองรับกับแรงงานที่ย้ายถิ่นเข้ามา ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ มีผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นที่มีความเป็นอยู่มาตั้งแต่ดั้งเดิมในด้านการเกษตรมากกว่าอุตสาหกรรมนอกจากนี้แล้วแรงงานอพยพที่ย้ายเข้ามา เพื่อหางานทำก็พบกับสภาพปัญหา การทำงานที่ไม่คำนึงถึงสภาพความปลอดภัยจากการเดินทาง สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย และด้านสาธารณสุขโรคที่เพียงพอและถูกสุขลักษณะ เพราะเพียงแต่ต้องการรายได้ที่มากพอเป็นค่าใช้จ่าย และสามารถส่งกลับไปให้ครอบครัวและญาติที่ต่างจังหวัดได้ จากการทำงานเพียงเพื่อรายได้ที่มากขึ้น โดยไม่คำนึงถึงสุขภาพและความปลอดภัยจากสถานที่ทำงานและการแพร่เชื้อของโรคที่เป็นปัญหาของสังคมในปัจจุบันรวมทั้งโรคเอดส์ด้วยซึ่งผลจากการที่ต้องการเพียงรายได้ที่มากขึ้นเพื่อครอบครัวจนไม่คำนึงถึงคุณภาพชีวิตที่ดีที่ควรคำนึงถึง เพราะการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ย่อมจะนำมาซึ่งความสุขในชีวิตทั้งตนเองและบุคคลในครอบครัว

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงเป็นประเด็นที่ควรทำการศึกษาว่า คุณภาพชีวิตของผู้ใช้ - แรงงานที่อพยพเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรปราการ และจะมีความต้องการด้านสวัสดิการสังคมอย่างไร เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ในประเด็นที่สำคัญ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาภูมิหลังของแรงงานอพยพในจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ของแรงงานอพยพ
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ในประเด็นที่สำคัญ

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงภูมิหลังของแรงงานอพยพในจังหวัดสมุทรปราการ
2. ได้ทราบถึงระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพ
3. ได้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพ

1.4 นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

คุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุขทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ตามความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต เช่น การมีรายได้ที่เพียงพอแก่การยังชีพ การมีชีวิตครอบครัวที่อบอุ่น การมีโอกาสในการศึกษาและฝึกอบรม การได้รับบริการด้านสาธารณสุขอย่างสะดวกสบาย

แรงงานอพยพ หมายถึง แรงงานที่อพยพเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรปราการ โดยไม่มีภูมิลำเนาเดิมในจังหวัดนี้

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพ ผู้ศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต การพัฒนาคุณภาพชีวิตและแนวคิดตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตในสังคมไทย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต

แนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต หรือ Quality of Life เป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้นในทศวรรษที่ (1970) ในประเทศตะวันตก สำหรับประเทศไทยแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิตปรากฏเป็นครั้งแรกใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 (2515-2519) ซึ่งเป็นช่วงที่การเมืองไทยผันผวน เป็นอย่างมากแนวคิดนี้เกิดจากการพิจารณาว่าประเทศได้มีการเจริญทางเศรษฐกิจรายได้ ประชาชาติเพิ่มขึ้นแต่การกระจายรายได้กลับไม่เป็นธรรมคนส่วนใหญ่ของประเทศยังยากจน ควรจะได้รับการพัฒนาในแง่ของการสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่คนในสังคม โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส เช่น เกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เป็นต้น (สุรางค์ จันทวานิช 2539 : 43)

จากการศึกษาค้นคว้าแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิตพบว่า ได้มีผู้ให้ความสนใจ และให้ความหมายของความคิดนี้คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ

Fradier (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ ; 2539 : 59) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่า คือความสัมพันธ์ทุกด้านระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่บุคคลอาศัยอยู่ในแต่ละด้าน จะมีลักษณะเฉพาะในการสนองความต้องการของบุคคล

Wallace (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ ; 2539 : 59) ได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิตว่า หมายถึงสภาพทั้งหลาย ซึ่งคนนำมาสู่ความพึงพอใจแก่บุคคลทั้งด้านร่างกายและจิตใจในช่วงระยะหนึ่ง

George and Bereson (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ ; 2539 : 59) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตว่า หมายถึงมิติของการมีชีวิตที่ดีประกอบด้วยความสุข ความพอใจในชีวิต ความนับถือตนเองสุขภาพและสภาพการทำงานของร่างกาย และสภาวะทางเศรษฐกิจที่ดี

Wegner (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ ; 2539 : 59) ได้เสนอนิยามออกมาในรายละเอียด 3 มิติ คือ ความสามารถในการกระทำ การรับรู้ และอาการต่าง ๆ ซึ่งแตกออกเป็น 9 เรื่องย่อย ก็คือ ภารกิจประจำวัน การปฏิบัติกิจกรรมทางด้านสังคม การใช้สติปัญญา อารมณ์ และความรู้สึก สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางด้านสุขภาพ ความเป็นอยู่ที่ดี ความพึงพอใจในชีวิต โรคภัยต่าง ๆ

องค์การยูเนสโก (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงลำลี และอรรถัย อาจอำ; 2539:59) ได้นิยาม คำว่า คุณภาพชีวิตไว้ในชุดฝึกอบรมทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตว่า หมายถึงระดับ ความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม และระดับความพึงพอใจในความต้องการส่วนหนึ่งของมนุษย์ และได้ นิยามโครงการเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตว่าเป็นโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อช่วยให้ผู้เรียนและชุมชน ได้รับความรู้ เจตคติ ค่านิยมและทักษะที่จำเป็นเพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย สามารถปรับปรุงคุณภาพ ชีวิต ทั้งในลักษณะของปัจเจกบุคคลและในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชน

นอกจากนั้น Dalkey and Rocke (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงลำลี และอรรถัย อาจอำ; เพิ่งอ้าง) ซึ่งเป็นนักการศึกษาและให้นิยาม "คุณภาพชีวิต" ว่าเป็นความรู้สึกรวมของบุคคลเกี่ยวกับ ความเป็นอยู่ที่ดี ความพึงพอใจหรือความไม่พึงพอใจเกี่ยวกับชีวิต หรือความสุข หรือความไม่สุข ของเขา ส่วน Andrew and Withey (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงลำลี และอรรถัย อาจอำ; 2539:59) นัก สังคมวิทยาชาวอเมริกันเชื่อว่า ความคิดเรื่อง "คุณภาพชีวิต" ควรมองในสองประการที่เกี่ยวข้อง กัน คือ ประการแรก ในระดับชาติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิดเรื่องมาตรฐานความเป็นอยู่ใน ลักษณะที่เป็นเกณฑ์วัดระดับความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมและวัดความก้าวหน้าเพื่อที่ จะบรรลุเป้าหมายของสังคม ประการที่สอง เป็นเรื่องปัจเจกบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพิจารณา ระดับความ เป็นเลิศ ในวิถีชีวิตของบุคคล ซึ่งแน่นอนว่าเป็นการตัดสินในระดับสูง เมื่อรวมแนวคิดทั้งสอง ประการเข้าด้วยกันแล้ว ความคิดเรื่อง "คุณภาพชีวิต" จึงเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวัด ระดับ ความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ ในลักษณะมาตรฐานความเป็นอยู่ ของสังคมและระดับความ เป็นเลิศ ในรูปแบบการดำเนินชีวิตของบุคคล

สำหรับนักวิชาการไทย มีผู้กล่าวถึงแนวความคิดคุณภาพชีวิตดังนี้ สุมน อมรวิวัฒน์ (2525 : 119) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่มีคุณภาพซึ่งเป็นชีวิตที่อยู่รอด อยู่ดี อยู่อย่างมี หลักการ และบุคคลนั้นสามารถปรับตัว และแก้ไขปัญหาได้เพื่อดำเนินชีวิตไปอย่างสงบตาม อรรถภาพ

นิมมวอล ทวีสมบุญ (2526 : 48) ได้ให้แนวทางของคุณภาพชีวิตว่า คนที่จะได้ชื่อว่า เป็นผู้ มี คุณภาพชีวิตนั้น จะต้องเป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ดำเนิน ชีวิตในทางชอบธรรม มีความพอใจในความเป็นอยู่ของตนเอง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นิพนธ์ คันธเสวี (2526 : 85) ได้กล่าวถึง คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ ของบุคคลในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม

ความคิดและจิตใจ ดังนั้น "คุณภาพชีวิต" ก็คือ ชีวิตที่ดี มีความสุขทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ ตามควรแก่อัตภาพและสภาวะ

สมพร เทพสิทธิ (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ่ำ ;2539:151) พูดถึงเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตว่า ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต จำเป็นต้องพัฒนาทั้งในด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนในชาติ มีการดำรงชีวิตในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐาน คือ มีสัมมาอาชีพ มีรายได้ตามสมควรแก่อัตภาพ มีปัจจัยสี่ในการครองชีพ (ด้านเศรษฐกิจ) มีการศึกษาตามสมควร มีสุขภาพอนามัยดี มีครอบครัวดี (ด้านสังคม) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถพึ่งตนเองได้ ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สังคม

และประเทศชาติ (ด้านจิตใจ) นอกจากนี้ยังกล่าวถึงคนที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีว่าควรมีดังนี้ 1)มีความรู้ดี 2)มีสุขภาพอนามัยดี 3)มีความสามารถดี 4)มีความคิดดี 5)มีการกระทำดี และ 6)มีจิตใจดี

นอกจากนั้นอาจารย์สมพร เทพสิทธิ(2539:151) ได้กล่าวถึงด้านปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต มี 7 ด้านคือ 1)ประชาชนยังขาดใฝ่พัฒนาตนเอง ไม่กระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ 2)ประชาชนขาดจิตสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบของตน 3)บริการสาธารณะยังไม่ดีพอและทั่วถึง 4)มีมลภาวะและสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษ 5)มีชีวิตและทรัพย์สินที่ขาดความปลอดภัย 6)ประชาชนยังขาดปัจจัยในการครองชีพที่เหมาะสม และ 7)ยังมีช่องว่างในสังคมอยู่มาก และสังคมยังขาดความเป็นธรรม

ศรีหัทธิม พนิชพันธ์ (2540:12) กล่าวถึงคำว่า "คุณภาพชีวิต" หมายถึงความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล อันน่าจะเทียบเคียงกับภาษาอังกฤษว่า well-being หรือ การกินดีอยู่ดีนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตาม คำว่า คุณภาพชีวิตนั้น ภาษาอังกฤษแปลว่า "Quality of life"

ชัยวัฒน์ ปัญญาพงษ์ (อ้างถึงในศรีหัทธิม พนิชพันธ์; 2540 : 12) อธิบายว่า "ชีวิตที่มีคุณภาพ คือชีวิตที่ไม่เป็นภาระและไม่ก่อปัญหาทางสังคม เป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีความคิดและความสามารถที่จะดำรง สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองได้ถูกต้อง แก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่สลบซับซ้อนได้ สามารถหาวิธีการอันชอบธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองพึงประสงค์ ภายใต้อำนาจและทรัพยากรที่มีอยู่

จากการให้ความหมาย คุณภาพชีวิตของนักวิชาการต่างประเทศ และนักวิชาการไทยดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นการให้คำนิยาม ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังคงมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง ซึ่งเป็นความแตกต่างที่เกิดจากพัฒนาการของสังคมและการให้คุณค่าของนักวิชาการแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตาม อาจสรุปได้ว่า ความหมายคำว่า "คุณภาพชีวิต" หมายถึง การที่บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตาม

ความรู้และความสามารถที่มีอยู่ รวมไปถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยได้รับการยอมรับจากสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่

นอกจากนั้นยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้แก่

- การมีความคิดเป็นอิสระของตัวเอง แต่ต้องมีเหตุผลที่ถูกต้อง
- การรู้จักคิด รู้จัดตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ
- การทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ความสงบทางด้านจิตใจ ไม่ถูกบังคับ
- การมีค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสม
- การรู้จักความต้องการของตนเอง
- การรู้จักเลือกอย่างถูกต้อง โดยเลือกจากข้อเลือกต่าง ๆ หลายอย่างเช่น

สามารถรู้ถึงแนวทางการที่จะทำให้ครอบครัวมีรายได้ดีขึ้น เช่นอาจจะโดยการทำงานเพิ่มมากขึ้น การทำงานอดิเรก การมีมัธยัสถ์ เป็นต้น

- ความมีเสรีภาพในการคิด การเขียน การพูด ในขอบเขตที่ควรมีตามหลักประชาธิปไตย

2.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่จะนำเสนอมี 4 เรื่องคือ แนวคิดเรื่องการพัฒนาสังคม (Social Development) แนวคิดเรื่องการพัฒนามนุษย์ (Human Development) แนวคิดเรื่องความมั่นคงทางชีวิตมนุษย์ (Human Security) และแนวคิดเรื่องสวัสดิการสังคม (Social Welfare)

2.2.1 แนวคิดเรื่องการพัฒนาสังคม (Social Development)

แนวคิดเรื่องการพัฒนาสังคม มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยิ่ง ในคำปฏิญญา และแผนปฏิบัติการประชุมสุดยอดว่าด้วยการพัฒนาสังคม (The World Summit for Social Development) ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงโคเปน เฮเกน ประเทศเดนมาร์ก ระหว่างวันที่ 6-12 มีนาคม 2538 ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาสังคม โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคมเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญ

อย่างไรก็ตามปัญหาสังคมและยุทธวิธีเพื่อการพัฒนา นั้น มีผู้เสนอแนวคิดทฤษฎีไว้มากมายดังเช่น Ensminger (อ้างถึงในอนุชาติ พวงสำลีและอรทัย อาจอ่ำ; 2539:62) เสนอแนวคิดตามทฤษฎีสังคมเพื่อการพัฒนาไว้ 12 ประการ คือ

1. พัฒนาประชาชน เพื่อการพัฒนาตนเองมุ่งให้ประชาชนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง

2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ยอมรับและเพิ่มความรับผิดชอบในการแก้ปัญหาของตนเอง โดยรับการแนะแนวทางและความช่วยเหลือทางเทคโนโลยี และการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐ
3. การกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อการพัฒนานั้นอาจมาจากประชาชน หรือจากแหล่งภายนอกก็ได้
4. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งด้านค่านิยม ทักษะคติ หรือวิธีการดำเนินชีวิต ต้องเป็นกระบวนการเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน
5. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคม และค่านิยมต่าง ๆ ล้วนได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง ในทางกลับกันต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วย
6. การพัฒนาสังคมในฐานะที่เป็นตัวกระตุ้นและเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง ควรนำเสนอมุมความคิดและการกระทำแบบดั้งเดิม ซึ่งบางครั้งอาจทำลายค่านิยมที่มีอยู่
7. การพัฒนาสังคมในลักษณะที่เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง จากสังคมดั้งเดิมสู่สังคมใหม่ต้องพึ่งพาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ขณะเดียวกันต้องรู้จักพิจารณาเลือกรับด้วย
8. ประชาชนควรต้องรู้และเข้าใจว่า เงินทุนเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนนั้นต้องมาจากท้องถิ่นของเขาเอง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่พวกเขา
9. การกระจายอำนาจบริหาร การกำหนดระยะเวลาการปฏิรูปที่ดิน และสถาบันควรกำหนดไว้ในนโยบายระดับชาติ และให้การสนับสนุนในลักษณะของการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน
10. เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เข้ามาสู่ชีวิตครอบครัวและการทำงาน ควรมีการพิจารณาเลือกให้เหมาะสมกับค่านิยมทางด้านวัฒนธรรม
11. การพัฒนาสังคมไม่เป็นผลหากขัดแย้งกับการเมือง ทั้งนี้เพราะการพัฒนาทั้งหลายเป็นเรื่องของการเมือง การสนับสนุนอย่างแข็งขันทางการเมืองจะเป็นตัวตัดสินถึงจุดเน้นของการพัฒนาสังคม
12. การช่วยเหลือของนักวิชาการทางด้านสังคมเพื่อการพัฒนาที่ขึ้นอยู่กับความสามารถที่สื่อสารด้วยภาษาที่สามัญชนเข้าใจได้ เช่นเดียวกับกับนักวางแผนและนักการเมือง จากแนวคิดทางสังคมเพื่อการพัฒนาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเน้นสาระต่าง ๆ ที่เป็นเรื่องของคนและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเรื่องนี้การประชุมสุดยอดเพื่อการพัฒนาสังคม ค.ศ. 1995

ก็ได้กำหนดกระบวนการทัศน์ในการพัฒนาสังคม โดย “ยึดคนเป็นศูนย์กลาง” Shrivastava (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงศรี และ อรทัย อาจอ้า ; 2539 : 64) ได้อธิบายว่า กระบวนการทัศน์การพัฒนาสังคมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางนี้ ต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นประชาธิปไตย โดยการให้สิทธิถูกต้องตามกฎหมายแก่เขา ที่จะใช้อำนาจและทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความจำเป็นและความใฝ่ฝันของเขา หลักสำคัญตามกระบวนการทัศน์นี้คือ การเข้าใจอย่างถ่องแท้และอย่างมีวิจารณ์ญาณในความเป็นจริง และกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่จะช่วยกันควบคุมอำนาจและทรัพยากรโดยประชาชน เพื่อสร้างสังคมบนหลักการของ “ประชาชนและธรรมชาติต้องมาก่อน”

คำอธิบายนี้สอดคล้องกับคำอธิบายของ Morales (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงศรี และ อรทัย อาจอ้า ; 2539 : 64) ที่ว่าสังคมในอนาคตต้องเป็นสังคมของประชาชน ถึงเวลาแล้วที่คนในทุกชุมชนจะต้องเป็นผู้กำหนดระเบียบสังคมของตนเอง การพัฒนาสังคมและมนุษย์ ไม่ควรถูกกำหนดโดยรัฐและตลาด เหตุผลคือทั้งรัฐและตลาดไม่ว่าจะพยายามแสดงความเป็นมิตร กับประชาชนและแสดงความหวังดี ต่อสิ่งแวดลอมเพียงใด ก็ไม่อาจได้รับความไว้วางใจอย่างเต็มที่ว่าจะทำให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมและการพัฒนามนุษย์ที่ยั่งยืนได้

จากแนวคิดในการพัฒนาสังคมดังกล่าว กลุ่มองค์กรเอกชนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ได้กำหนดนิยามของ “การพัฒนาสังคม” และนำเสนอในการประชุมสุดยอดว่าเป็น “แนวความคิดในการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งหมายถึง การพัฒนาเพื่อความเป็นธรรมทางสังคม ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความยั่งยืนทางนิเวศน์ การมีส่วนร่วมทางการเมือง และความคงอยู่ของวัฒนธรรม” (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงศรี และ อรทัย อาจอ้า ; 2539 : 65) ซึ่งในบริบทดังกล่าว มีแนวความคิด 2 ประการที่นำเสนอ คือแนวความคิดเรื่อง “ประชาสังคม” (Civil Society) และแนวความคิดเรื่อง “ประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (People centered)”

ในช่วงต้นทศวรรษ 1990 แนวคิดการพัฒนาได้ถูกปรับปรุงใหม่ และเสนอชื่อใหม่ว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” แนวความคิดใหม่นี้ เกิดจากการประชุมของ Brundthland Commission เมื่อปี ค.ศ.1987 โดยมีมุ่งจะแก้ปัญหากระบวนการพัฒนาที่ถูกครอบงำ โดยทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นการมองปัญหาจากคนนอกที่ไม่รู้ปัญหาอันแท้จริง และละเลยมิติทางนิเวศน์วิทยาเพราะได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติไปอย่างสิ้นเปลือง

ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development) คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงประมาณและเชิงคุณภาพ ที่ประกอบด้วยตัวแปรมากมาย ที่ทำให้นุคคลและ

ชุมชนเริ่มสร้างเอกลักษณ์แห่งตน ที่มีลักษณะเฉพาะและสร้างความสามารถ ที่จะเผชิญกับโลกได้ อย่างมีจุดหมายและความภาคภูมิใจ กระบวนการนี้เน้นการเติบโตอย่างกลมกลืนของบุคคลและ ชุมชนกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และจิตวิญญาณของสังคมโดยส่วนรวม กระบวนการ พัฒนาเช่นนี้จะเน้นความเสมอภาคระหว่างเพศ ความเสมอภาคระหว่างศาสนา และความ เสมอภาคระหว่างรุ่นอายุ (สุภางค์ จันทวานิช และวิศนี ศิลตระกูล, 2539:67)

2.2.2 แนวคิดเรื่องการพัฒนามนุษย์ (Human Development)

แนวคิดเรื่องการพัฒนามนุษย์เป็นทางเลือกหนึ่ง ของแนวคิดที่ท้าทาย การพัฒนาที่ผิดพลาดซึ่งเน้นด้านเศรษฐกิจ และใช้เศรษฐกิจเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการพัฒนา เพียงอย่างเดียว แนวคิดในการพัฒนาคน โดยให้มีมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและการพัฒนา มนุษย์แบบยั่งยืน ล้วนเป็นประเด็นที่ท้าทายและถูกกำหนดไว้ให้เป็นเป้าหมายของการพัฒนา สังคม ในการประชุมสุดยอดเพื่อการพัฒนาสังคม ค.ศ. 1995 ด้วย

Miles (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ่ำ ; 2539 : 67) ได้อธิบายความ คิดเรื่องการพัฒนาคนไว้ว่า เป้าหมายคือการกำหนดทางเลือกที่สะท้อนความเป็นพลวัต ของกระบวนการพัฒนา และศักยภาพที่มากมายของมนุษย์มากกว่า การรับเอาโครงสร้างที่เป็น เสมือนพิมพ์เขียวสำหรับอุดมการณ์ ในการ "พัฒนาคน" นั้นเราต้องไม่แยกการ "พัฒนา บัณฑิตบุคคล" ออกจาก "การพัฒนาสังคม" ซึ่งจริง ๆ แล้ว ก็มีข้อแตกต่างระหว่างปัจเจกและ สังคม แต่ทั้งสองส่วนนี้ไม่อาจแยกให้ขาดจากกันได้ แม้ว่าสังคมจะอยู่ได้โดยไม่มีปัจเจกบุคคล บางส่วนและแม้ว่า บัณฑิตบุคคลจำนวนมากที่สามารถอยู่ได้ในหลาย ๆ สังคมก็ตาม

แนวคิดเรื่องการพัฒนาคนในโครงการ ชื่อ "เป้าหมายกระบวนการและเครื่องชี้วัดของ การพัฒนาของมหาวิทยาลัยสหประชาชาติ The United Nation University" ได้ระบุไว้ดังนี้ "การพัฒนาคน" หมายถึง การพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต ซึ่งประกอบด้วย ความสัมพันธ์ อย่างกลมกลืนของสังคมและธรรมชาติ เสริมสร้างศักยภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่ โดยไม่เบียด เบียน ลดหรือทำลายสังคมและสิ่งแวดล้อม (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ่ำ ; 2539 : 68)

สำหรับ Speth (อ้างถึงในอนุชาติ พวงสำลีและอรทัย อาจอ่ำ;2539:68) ผู้บริหารของ องค์การสหประชาชาติ ได้อธิบายแนวความคิดของ "การพัฒนาคนแบบยั่งยืน" ว่าแท้จริงแล้ว ก็ไม่ใช่ทฤษฎีใหม่ทั้งหมด แต่จะเป็น เรื่องใหม่ก็คือ เราเปลี่ยนจาก การคิดเรื่องพัฒนามาสู่ การปฏิบัติ การพัฒนา "การพัฒนาคนที่ยั่งยืน" สามารถนิยามได้ว่า "เป็นการพัฒนาที่ ประชาชนเป็นศูนย์กลาง สิ่งแวดล้อมที่ดีและประชาชนมีส่วนร่วม" ประชาชนเป็นศูนย์กลาง เพราะว่าเป็นการพัฒนาที่ประชาชนต้องมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

คนยากจนให้ได้รับสิ่งที่เป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐาน รวมทั้งความต้องการที่จะพึ่งพาตนเอง ขยายโอกาสให้พวกเขาได้มีชีวิตที่สงบสุขและสุขภาพแข็งแรง ได้รับการศึกษาและทรัพยากรที่ช่วยให้มาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่สูงขึ้น ซึ่งเป้าหมายในเรื่องนี้คือ การขจัดความยากจน สิ่งแวดล้อมที่ดี ก็คือ การเน้นถึงความจำเป็นที่จะต้องฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มผลผลิต แหล่งทรัพยากรและป้องกันสิ่งแวดล้อมทั้งระดับท้องถิ่น และระดับโลก มีส่วนร่วมเพราะการพัฒนา จะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและกระบวนการที่มีผลต่อชีวิตของเขาเอง ดังนั้นการพัฒนามนุษย์แบบยั่งยืน จึงให้ความสำคัญกับคนยากจน และธรรมชาติ (Pro-poor and Pro-nature)

การที่จะบรรลุถึงแนวคิดเรื่องการพัฒนาคนได้ กระบวนการพัฒนาโดยใช้คนเป็นศูนย์กลางจึงมีความสำคัญและจำเป็น ซึ่งเรื่องนี้Miles(อ้างถึงในอนุชาติ พวงสำลีและอรทัย อัจฉริยะ;2539:68) ได้เสนอว่ากระบวนการพัฒนาโดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง ควรจะแสดงให้เห็นถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ความเป็นธรรมทางสังคม หมายถึง การพัฒนามนุษย์มีความเป็นไปได้อย่างเท่าเทียมกันสำหรับสมาชิกทุกคนในสังคม
2. ความเป็นธรรมภายในภูมิภาคและระหว่างประเทศ กล่าวคือ สังคมต้องยินยอมและส่งเสริมการพัฒนาคน สำหรับมวลสมาชิกในสังคมโดยหลักการบูรณาภาพของสังคม(ตัวอย่างเช่น ไม่มี การแสวงหาผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ การเอาเปรียบทางการเมืองและ/หรือการกีดกันทางวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นการกีดกันคนออกไปจากสังคม และจากการบรรลุความสำเร็จในการพัฒนามนุษย์)
3. การดำเนินชีวิตในปัจจุบันเพื่ออนาคต การพัฒนามนุษย์ของคนรุ่นปัจจุบัน จะต้องไม่เป็นการทำให้เกิดพิษภัยต่อการมีชีวิตและการพัฒนาของคนรุ่นต่อไป ซึ่งหมายถึงการที่จะต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชาติ และนับถือในความสำเร็จและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ซึ่งช่วยให้เกิดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม
4. มีความรู้สึกที่ไว(Sensitive) ต่อปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาของคนรุ่นต่อไปต้องไม่หมายความว่าถูกคนรุ่นนี้เอาไปหมด การสร้างอนาคตให้กับคนคือเงื่อนไขของกระบวนการพัฒนาโดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง การกีดกันโดยใช้ขนาดที่ห่างไกลมาเป็นข้ออ้างนั้น ไม่ใช่สิ่งที่ยอมรับได้ในแนวคิดของการพัฒนามนุษย์

สำหรับSinh (อ้างถึงในอนุชาติ พวงสำลีและอรทัย อัจฉริยะ;2539:69) ได้แสดงความคิดเห็นและเสนอต่อองค์กร หน่วยงาน เจ้าหน้าที่ ว่าการพัฒนาสังคมอย่างเป็นองค์รวมโดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและสร้างประชาคม(Civil Society) นั้นในทางปฏิบัติควรเป็นดังนี้

1. เศรษฐกิจสังคมแบบประชาชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ในแนวความคิดนี้องค์การเอกชน และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องอุทิศตนเพื่อการวิจัย การติดต่อกัน ใช้เศรษฐกิจแบบใหม่เพื่อการเปลี่ยนแปลง ปรับเปลี่ยนตัวเองจากนักกิจกรรมสังคม (Activist) ไปสู่นักประกอบการค้า (Entrepreneur) และปรับเปลี่ยนองค์กรของตนไปสู่การฝึกอบรมคน และตัวแทนเพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่นักประกอบการเพื่อสังคม และร่วมกันทำงานกับคนอื่น เพื่อสร้างสังคมแก่การประกอบการค้า (Social enterprises) ในชุมชนเพื่อให้เป็นเศรษฐกิจเพื่อสังคม

2. สังคมประชาชน หรือประชาสังคมในแนวความคิดนี้ถือว่าเราทุกคนมีสิทธิ์ และควรใช้สิทธิ์ เพื่อสร้างความรับผิดชอบโดยการช่วยให้ทุกคนร่วมกันสร้างสังคมประชาชน อุทิศตนเพื่อสร้างความตระหนัก ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เสริมสร้างความสามารถขององค์กรประชาชน ให้เป็นเสมือนทัพหน้าที่พึ่งพาตนเองได้ และมีความยั่งยืนในกระบวนการทำงานต้องสร้างฉันทามติ ความโปร่งใส และทำให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน

สรุปได้ว่า การพัฒนามนุษย์เป็นสิ่งสำคัญ เพราะการพัฒนามนุษย์คือการส่งเสริมศักยภาพในตัวมนุษย์ให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีกว่าเก่า และนำมาซึ่งบุคคลที่มีคุณภาพเพื่อที่จะเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ นำไปสู่การสร้างสรรค์ชีวิตที่มีประโยชน์ และสมหวังในการพัฒนามนุษย์ จึงเป็นเป้าหมายโดยตรงของการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งถ้ามีการเน้นความแตกต่างระหว่างเพศ วรณะ ชนชั้น เผ่าพันธุ์ ตลอดจนความเหลื่อมล้ำในด้านอื่น ๆ ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนามนุษย์ทั้งสิ้น

2.3 แนวคิดเรื่องความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ (Human Security)

แนวคิดนี้ได้ถูกเสนอขึ้นมาโดยสหประชาชาติ หรือ UNDP (United Nation Development Project) ถือเป็นส่วนหนึ่งของดัชนีในการพิจารณาการพัฒนามนุษย์ Society for International Development (อ้างถึงในอนุชาติ พวงลำสี และอรทัย อาจอ่ำ ; 2539 : 70) ได้นำแนวคิดนี้มาเสนอเป็นความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ทั่วไป เพราะความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ย่อมนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี เนื่องจากคุณภาพชีวิตที่ดีคือการที่มนุษย์มีชีวิตที่ดีตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชีวิตมีความมั่นคงในอาชีพ และการมีชีวิตครอบครัวที่อบอุ่น จะมีความหมายที่สัมพันธ์กันระหว่างคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของชีวิต

ความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ทั่วโลก (Global Human Security) หมายถึง การที่มนุษย์ที่อาศัยอยู่ทั่วโลกสามารถดำรงชีวิตและทำมาหากินได้โดยปลอดภัยจากความหวาดกลัวภัยที่อาจจะคุกคามการอยู่รอดสุขอนามัย การทำมาหากิน ตลอดจนความสุขสบายของเขา โลกจะมีความมั่นคงของชีวิตมนุษย์โดยทั่วไปได้ ก็ต่อเมื่อได้มีการพลิกผันทรัพยากรและแรงงานในโลก ซึ่งแต่

เดิมเคยถูกใช้ไปในด้านความมั่นคงทางการทหารและภูมิรัฐศาสตร์ มาสู่การสร้างสรรคความผาสุกของชีวิตสามัญชนแทน

ความคิดเรื่องความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ทั่วโลก เป็นสิ่งที่ท้าทายโลกในปัจจุบัน และเป็นแนวทางใหม่ที่จะนำมาเป็นส่วนหนึ่ง ในการใช้พิจารณาปัญหาที่ยุ่งเหยิง ซับซ้อนได้ ปัญหาเหล่านี้ได้แก่ ความยากจน ความอดอยากหิวโหย โรคภัยไข้เจ็บ ความไม่รู้หนังสือ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มศาสนา หรือกลุ่มเชื้อชาติ การก่อการร้าย ภัยสงคราม ความกดดันที่เกิดจากความต้องการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การปราบปรามทางการเมือง การละเมิดสิทธิมนุษยชน การกดขี่และความรุนแรงที่กระทำต่อสตรี การเอาเปรียบและใช้ประโยชน์ในทางมิชอบจากเด็ก ยาเสพติดอาชญากรรม การฉ้อราษฎร์บังหลวง การอพยพลี้ภัย การย้ายถิ่นที่อยู่ ตลอดจนปัญหาผู้เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ทั้งที่เข้ามาเพื่อตั้งถิ่นฐานใหม่ และเพื่อเข้ามาแสวงหารายได้เพื่อความอยู่รอดในช่วงหนึ่งของชีวิต ความคิดเรื่องความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ทั่วโลกนี้ เป็นพื้นฐานสำหรับการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา และเป็นแนวทางความร่วมมือในการพัฒนาที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 ที่กำลังจะมาถึง

ผู้ที่เข้าใจแนวคิดเรื่องความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ อาจนึกถึงสภาพชีวิตในสังคมที่เด็กจะไม่ต้องตามแต่แรกเกิด การที่โรคภัยไข้เจ็บจะไม่ระบาดออกไป ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาจเกิดขึ้นแต่ไม่ปะทุเป็นเหตุการณ์รุนแรง การที่ผู้หญิงจะไม่ถูกข่มขืน คนจนและผู้ลี้ภัยจากต่างชาติจะไม่อดตาย ผู้ขัดแย้งทางการเมืองจะไม่ถูกบังคับให้ปิดปากและวิญญาณมนุษย์ไม่ถูกบดขยี้ ความมั่นคงแบบนี้ไม่ใช่เรื่องของการใช้อาวุธ แต่เป็นเรื่องศักดิ์ศรีมนุษย์ และความร่วมมือในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างมนุษย์

สำหรับสาระของความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ UNDP ได้กำหนดแนวทางความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคงด้านอาหาร ความมั่นคงด้านสุขภาพ ความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงของบุคคล ความมั่นคงของชุมชนและความมั่นคงทางการเมือง

ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ มีจุดเน้นอยู่ที่มีการมีรายได้ขั้นต่ำเพียงพอ การไม่ตกงาน การประกอบอาชีพอิสระ และการสร้างเงื่อนไขสภาพการทำงานที่ได้มาตรฐาน

ความมั่นคงด้านอาหาร หมายถึง การมีโอกาสแสวงหาอาหาร ปลอดภัยจากการอดอยาก และการขาดสารอาหาร

ความมั่นคงด้านสุขภาพเน้นการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ การลดอัตราการตายแรกเกิดของทารก การปลอดภัยจากโรคเอดส์และโรคที่เกี่ยวข้องกับเอดส์ การปกป้องไม่ให้ผู้ป่วยโรคเอดส์ถูกเลือกปฏิบัติจากสังคม ในส่วนนี้ควรจะได้ครอบคลุมถึงการมีสุขภาพจิตดีอีกด้วย

ความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การมีสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ถูกละเมิด มีน้ำสะอาดใช้ และมีความพร้อมสำหรับการป้องกันหรือแก้ไขภัยพิบัติต่าง ๆ

ความมั่นคงของบุคคล มีจุดเน้นในด้านการปลอดภัยจากความรุนแรงที่เกิดโดยรัฐ หรือที่เกิดโดยบุคคล ความรุนแรงที่เกิดโดยรัฐนี้ครอบคลุมทั้งรัฐที่บุคคลเป็นสมาชิกและรัฐอื่น ๆ เช่น การถูกทรมานหรือทารุณ ภาวะสงคราม ความรุนแรงจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ฯลฯ ส่วนความรุนแรงที่เกิดโดยบุคคลได้แก่ อาชญากรรม ความรุนแรงต่อเด็กและสตรี ตลอดจนการฆ่าตัวตาย

ความมั่นคงของชุมชนรวมถึงการปกป้องผลประโยชน์ของชุมชนและครอบครัวไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบ เช่น การตกเหยี่ยว แรงงานหรือแรงงานทาส การขลิบอวัยวะเพศในกลุ่มชาวมุสลิมในอัฟริกาบางประเทศ การรุกรานจากกลุ่มชาติพันธุ์หรือศาสนาอื่นที่มีความขัดแย้งกัน

ความมั่นคงทางการเมือง ได้แก่ การเผยแพร่แนวคิดประชาธิปไตยให้เป็นที่ยอมรับ การประณามการปราบปรามด้วยกำลังของรัฐบาล การละเมิดสิทธิมนุษยชน การให้ความสำคัญแก่งบประมาณด้านสวัสดิการสังคมมากกว่างบประมาณด้านการทหาร

ในระยะแรก ๆ หลังยุคสงครามเย็น โลกได้เริ่มให้ความสนใจและความสำคัญแก่ความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ ทรัพยากรที่เคยต้องใช้ในการป้องกันการใช้อาวุธนิวเคลียร์และการครองความเป็นเจ้าโลกได้ถูกนำมาเพื่อการสร้างสันติภาพและการพัฒนา อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมาสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป งบประมาณด้านการสงครามของประเทศที่พัฒนาแล้ว ถูกนำมาใช้แก้ไขปัญห เศรษฐกิจตกต่ำ และปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในสังคมเหล่านั้น กลุ่มประเทศสังคมนิยมก็ต้องเริ่มสร้างชาติกันใหม่หลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ส่วนกลุ่มประเทศกำลังพัฒนากลับเกิดความพยายามที่จะขยายขนาดกองทัพและสั่งสมอาวุธ ปัญหาที่เคยมีมาตั้งแต่อดีต อันได้แก่ ความยากจน ความหิวโหย โรคภัยไข้เจ็บ ความไม่รู้หนังสือ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มศาสนา หรือกลุ่มเชื้อชาติ การก่อการร้าย ภัยสงคราม การปราบปรามอย่างรุนแรงทางการเมือง การละเมิดสิทธิมนุษยชน ยาเสพติด อาชญากรรม การลี้ภัย การเอารัดเอาเปรียบเด็ก ฯลฯ จึงยังคงไม่ได้รับการแก้ไข

ปัญหาที่คุกคามโลกทั้งโลก ที่กล่าวมานี้ได้คลี่คลายลงบ้างแล้วเช่นคนตายมีน้อยลง โรคไข้ทรพิษเกือบสูญหายหรือหมดไปจากโลกนี้ อัตราผู้ไม่รู้หนังสือลดลง ประชาธิปไตยเริ่มขยายตัวสิทธิของสตรีเป็นที่ยอมรับมากขึ้นอัตราการตายของทารกแรกเกิดลดลง ความระมัดระวังเรื่องสิ่งแวดล้อมมีมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ยังคงเหลืออยู่ยังมีมากมาย และบางปัญหาก็กังกรุ่นแรงขึ้น เช่นความเกลียดชังระหว่างเชื้อชาติหรือชาติพันธุ์หรือศาสนาที่ทวีความรุนแรงขึ้น การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ เชื้อมาเลเลียที่ดูยากกว่าเดิมเหล่านี้ทำให้มนุษย์ต้องดิ้นรนเพื่อหลบเลี่ยงจากปัญหาเกิดการอพยพย้ายถิ่น การลี้ภัย การลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

แนวคิดเรื่องความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในด้านต่างๆ ที่แสดงให้เห็นคุณภาพของชีวิตมนุษย์ การได้รับสิ่งที่สนองตอบความต้องการกับปัจจัยสี่ ได้แก่ เสื้อผ้า อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ก็นับเป็นมาตรฐานบางส่วน ของความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ นอกจากนี้การได้รับการศึกษาได้รับการคุ้มครองจากการถูกเลือกปฏิบัติ ความรุนแรง การถูกเอารัดเอาเปรียบหรือการปราบปรามก็ถือเป็นความมั่นคง ของชีวิตมนุษย์เช่นกัน แนวคิดนี้ยังครอบคลุมไปถึงการปกป้องให้มีทรัพยากรธรรมชาติใช้ตลอดไป การปกป้องมิให้มีการลบลู่ทางวัฒนธรรมและคักดิ์ศรีมนุษย์

รัฐที่เล็งเห็นความสำคัญของความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ จึงจำต้องทบทวนนโยบาย และการดำเนินงานของตนว่าได้ใช้งบประมาณและทรัพยากรอื่น ไปเพื่อเป้าหมายใดบ้าง รัฐจำเป็นต้องกำหนดลำดับความสำคัญของเป้าหมายของรัฐใหม่ นโยบายทั้งทางด้านการเมือง กฎหมาย เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมจะต้องสอดคล้องกับลำดับความสำคัญที่กำหนดขึ้นใหม่นี้ และการจัดสรรงบประมาณก็ต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เป้าหมายของแนวคิดความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ คือการสำรวจว่าความต้องการ พื้นฐานของประชาชนมีอะไรบ้าง ความต้องการดังกล่าวได้รับการตอบสนองแล้วหรือยัง และเพียงพอหรือหากยังไม่ได้ หรือไม่เพียงพอสาเหตุเกิดจากอะไร วิธีที่จะแก้ไขให้เกิดการตอบสนองอย่างเพียงพอคืออะไร ประชาชนในฐานะปัจเจกบุคคลและกลุ่ม ตลอดจนรัฐและสังคมโดยรวมจะมีส่วนช่วยแก้ไขอย่างไรบ้าง เราต้องยอมรับว่า ความมั่นคงที่แท้จริงไม่ใช่ความมั่นคงของแผ่นดิน หากแต่เป็นความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ผู้อาศัยอยู่บนแผ่นดินนั้น ๆ

ประชาชนพลเมืองของแต่ละประเทศควรตระหนักว่า ชีวิตความเป็นอยู่ของเขาจะถูกคุกคาม โดยความยากจนที่เกิดขึ้นในประเทศและในโลกไม่วันใดก็วันหนึ่ง เมื่อคนอื่นไม่มีกินและเขามีกิน อยู่กลุ่มเดียว เขาย่อมไม่อาจกินได้อย่างเป็นสุข เมื่อคนอื่นไม่มีที่นอนและเขามีที่นอนอันแสนสบาย อยู่กลุ่มเดียว เขาก็ไม่อาจนอนได้อย่างเป็นผาสุก ประชาชนจะต้องเรียนรู้เขาต้องอยู่รอดร่วมกัน หรือมิฉะนั้นก็ไม่มีโอกาสได้อยู่รอดเลยสักคนเดียว ความมั่นคงของชีวิตประชาชนในชาติหนึ่ง ๆ ในโลกจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องช่วยกันจรรโลง

โดยสรุป ความมั่นคงของชีวิตมนุษย์จะเป็นเรื่องไร้พรมแดน เป็นพันธกิจของประชาคมโลก ในยุคสมัยของโลกภิวัตน์โลกได้เปิดประตูรับสิ่งแปลกใหม่ทันสมัยเข้าสู่หน้าบ้านพร้อม ๆ กับที่รับ ความทุกข์ยากของมวลมนุษย์เข้าทางหลังบ้าน ยาเสพติดที่ทำลายชีวิตมนุษย์อย่างเจ็บกริบและ ภาวะมลพิษที่กระจายตัวไปเรื่อย ๆ มาพร้อมกับความทันสมัยและการไหลบ่าของวัฒนธรรมการ บริโภคจากชาติหนึ่งไปสู่อีกชาติหนึ่ง ความยากจนของประชาชนไม่อาจหยุดยั้งอยู่ที่พรมแดนของ ประเทศ แม้ประชาชนที่ยากจนอาจจะถูกหยุดยั้งไว้ที่ชายแดนชั่วคราว ยาเสพติดและโรคเอดส์ก็ไม่ มีพรมแดนเช่นกัน

ความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ ไม่ใช่เรื่องทฤษฎี ที่นักปราชญ์หรือผู้รู้คิดประดิษฐ์ขึ้น หากแต่เกิดจากความกังวลที่มนุษย์มีในชีวิตประจำวันเอง ผู้หญิงบางคนกลัวจะถูกข่มขืนเมื่อเดินตามลำพังตอนกลางคืนบนถนนเปลี่ยว พ่อแม่บางคนกลัวลูกจะถูกชักชวนให้เสพยาเสพติด ชุมชนบางแห่งกลัวว่าน้ำที่ตนใช้อาบกินจะเน่าเสียเพราะภาวะมลพิษ คนบางกลุ่ม กลัวจะถูกศัตรูที่เป็นผู้ก่อการร้ายลอบสังหารหรือจับเป็นตัวประกัน คนเหล่านี้ต้องการความมั่นคงของชีวิตของเขา ต้องการหลักประกันว่าเขาจะปลอดภัยจากการถูกคุกคามต่าง ๆ ถ้าอยากทราบว่าคุณไม่มั่นคงของชีวิตอยู่ที่ไหน เป็นอย่างไร เราจะได้คำตอบเมื่อมองไปที่ใบหน้าและแววตาของเด็กที่ไร้ที่ซุกหัวนอน หรือผู้ใหญ่ที่ตกงานหรือคนที่สิ้นหวัง ความมั่นคงของชีวิตเรียกร้องให้คนรวย ต้องหันมาสนใจคนจน คนสุขสบาย ต้องห่วงใยคนทุกข์ยากเพราะความจน ความทุกข์ยาก หรือโชคร้ายต่างๆ อาจเกิดกับเขาได้เช่นกัน ลูกคนรวยก็สามารถเป็นเหยื่อเอดส์ หรือเอโรอื่นได้ บ้านของคนสบายก็อาจต้องรับผลอากาศเป็นพิษ หรือถูกกัดโดยหิวขโมยได้ คนในสังคมจำเป็นต้องหันหน้าเข้าหากันและร่วมมือกันสร้างความมั่นคงของชีวิตโดยส่วนรวมไม่ใช่ความมั่นคงของชีวิตปัจเจกบุคคลหรือครอบครัว หรือชนชั้นทางสังคม

2.4 แนวคิดเรื่องสวัสดิการสังคม (Social Welfare)

แนวคิดเรื่องสวัสดิการสังคม มีความหมายเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมาก เพราะเป็นแนวคิดที่จะช่วยให้บุคคลและชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งมีได้หมายถึงเพียงประชาชนที่ยากจนเท่านั้น ยังรวมถึงประชาชนผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน เพื่อเป็นการเสริมสร้างให้บุคคลสามารถเผชิญกับสภาพปัญหาต่าง ๆ ได้ ตลอดจนให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้เป็นอย่างดี และไม่เป็นการละเมิดกับสังคม

จอห์น เทอร์เนอร์ (John Turner 1974 : 19) ให้นิยามคำว่า "สวัสดิการสังคม" ว่าเป็นความพยายามส่งเสริมให้ประชาชนมีมาตรฐานความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐานที่มั่นคง โดยครอบคลุมการบริการกับบุคคลและชุมชนในลักษณะการพัฒนาสังคม และการเสริมสร้างให้บุคคลสามารถเผชิญกับสภาพปัญหาทางร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจน การพยายามขจัดสภาวะที่พึ่งตนเองไม่ได้ของประชาชนให้หมดไป

Encyclopedia of Social Work (1971 : 1446) ให้นิยามว่า "สวัสดิการสังคม" หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานทั้งของรัฐบาลและอาสาสมัคร เพื่อมุ่งป้องกันและขจัดปัญหาสังคม หรือปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล กลุ่มและชุมชน กิจกรรมดังกล่าวนี้ใช้บุคลากรนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องอย่างมากมาย อาทิ แพทย์ พยาบาล นักกฎหมาย นักการศึกษา วิศวกร นักบริหาร นักสังคมสงเคราะห์ ตลอดจน ผู้ช่วยนักวิชาชีพในสาขาต่าง ๆ (paraprofessional)

ไฟรด์แลนเดอร์ และ แอปท์ (Friedlander and Apte 1980 : 4) อธิบายว่า "สวัสดิการสังคม" เป็นระเบียบนโยบาย ผลประโยชน์ และบริการ ซึ่งจะทำให้การดำเนินการจัดบริการต่าง ๆ เป็นไปโดยสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เป็นที่ยอมรับกันว่า สวัสดิการสังคมเป็นบริการพื้นฐานที่มีความสำคัญ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและถาวร เปลี่ยนแปลงจากสถานะที่เคยยากลำบากไปสู่สิ่งที่คาดหวังว่าดีกว่า รวมไปถึงความอุดมสมบูรณ์ในที่สุด

เฟเดอริโก (Federico 1980 : 5-6) อธิบายว่า สวัสดิการสังคมเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งในสังคม ในขณะที่ทุกสังคมมักจะประกอบด้วยอย่างน้อย 5 สถาบันหลัก ได้แก่ (1)สถาบันครอบครัว (2) สถาบันการศึกษา (3) สถาบันศาสนา (4) สถาบันการเมือง และ (5)สถาบันเศรษฐกิจ สวัสดิการสังคมนับเป็นสถาบันที่หก ที่มีการหน้าที่อย่างสำคัญเด่นชัดในสังคม และมีความสัมพันธ์อย่างแยกไม่ออกกับสถาบันทั้ง 5 ข้างต้น

รศ. วิจิตร ระวิวงศ์ (2532:1) ได้ให้ความหมายของสวัสดิการสังคมว่า หมายถึง กิจกรรมที่รัฐบาลและเอกชนทุกระดับจัดให้มีขึ้น ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อประกันความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน โดยอาศัยผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้จากหลายสาขา ไม่เฉพาะแต่นักสังคมสงเคราะห์เท่านั้น ทั้งนี้จุดศูนย์กลางของงานสวัสดิการสังคม คือ ประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อความเป็นอยู่ที่ดี และมีหลักประกัน งานสวัสดิการสังคมไม่เพียงแต่จะช่วยเหลือ หรือแก้ไขปัญหาแก่บุคคลที่ประสบความเดือดร้อนเท่านั้น แต่ยัง ก็นความรวมถึงมาตรการป้องกัน และส่งเสริมสวัสดิการสังคมให้ดีขึ้นด้วย ประการที่สำคัญ สวัสดิการสังคมถือเป็นส่วนหนึ่งของงานพัฒนาสังคม

นอกจากนี้ รศ. วิจิตร ระวิวงศ์ (2537:3-4) ยังให้ความเห็นว่า สวัสดิการสังคมมีความเกี่ยวข้องกับ การพัฒนาสังคม ในฐานะที่เป็นเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาสังคม ดังนั้น สวัสดิการสังคมยังอาจหมายถึงการกำหนดนโยบายสังคมโดยรัฐที่จะมีผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) การประกันสังคม (2) การประชาสงเคราะห์ (3) การบริการสังคม

รศ. วันทนี วาลิกะสิน (2536: 60-61) ได้ให้ความเห็นว่า สวัสดิการสังคมเป็นเรื่องของทุกคนในสังคม เพราะ คำว่า สวัสดิการหรือสวัสดิภาพมีความหมายในแง่การอยู่ดีกินดี (social well-being) ของทุกคน ไม่เฉพาะผู้ยากไร้เท่านั้น คนทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ ตามปฏิญญาสากลขององค์การสหประชาชาติ ในเรื่องสิทธิมนุษยชนกำหนดว่า คนทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนอง ในความต้องการขั้นพื้นฐานก็เป็นสิ่งที่ทุกคนรู้ว่า หมายถึง อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ในปัจจัยขั้นพื้นฐาน

ฐานที่รัฐจะต้องจัดหาที่อยู่อาศัยให้ประชาชน โดยจัดให้ประชาชนได้มีงานทำเพื่อมีเงินสำหรับซื้อเสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค จัดให้มีสถานพยาบาล สำหรับประชาชนเมื่อเจ็บป่วย ไม่ว่าประชาชนคนนั้น จะอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ หรือในชนบทที่ห่างไกล

โดยสรุปสวัสดิการสังคมมีความหมายที่กว้างโดยสะท้อนให้เห็นความพยายามในการดูแลชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ซึ่งอาจดำเนินการโดยรัฐบาลและเอกชน ถ้าจะมองถึงองค์ประกอบที่สำคัญของสวัสดิการสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านต่าง ๆ 7 ประการ โดยถือว่าประชาชนจะมีความเป็นอยู่ที่ดีได้ จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้ คือ

1. การศึกษา (Education) ในด้านการศึกษา ประชาชนในสังคม ควรจะได้รับการศึกษาขั้นต่ำตามเกณฑ์มาตรฐานที่กฎหมายระบุไว้ โดยได้รับอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนาความรู้ ในด้านทฤษฎีและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

2. สุขภาพอนามัย (Health) มีการส่งเสริมความรู้ด้านการดูแลสุขภาพอนามัยและโภชนาการด้านอาหาร เพื่อให้มีสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจที่ดีและแข็งแรง

3. ที่อยู่อาศัย (Housing) ควรมีการกำหนดนโยบายระดับชาติในการส่งเสริมเรื่องที่อยู่อาศัย รวมทั้งกำหนดในเรื่องโครงสร้าง สวัสดิการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับที่อยู่อาศัย สำหรับผู้ใช้แรงงาน โดยมีการดำเนินการทั้งภาครัฐและเอกชน

4. การทำงานและการมีรายได้ (Employment and income maintenance) รัฐบาลควรกำหนดรายได้ขั้นต่ำที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ตามสภาวะการในด้านเศรษฐกิจในปัจจุบัน และควรมีมาตรการช่วยเหลือ และให้ความคุ้มครองผู้ใช้แรงงาน ในกรณีถูกเลิกจ้าง หรือต้องออกจากงาน จากผู้ประกอบการ

5. ความมั่นคงทางสังคม (Social security) คือ การจัดบริการที่รัฐพึงจัดให้หรือ รัฐกระจายงานให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัด เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงในชีวิตของประชาชน เช่น ประกันการว่างงาน ประกันสุขภาพ ประกันผู้ประสบภัยทางรถยนต์ ฯลฯ

6. บริการสังคม (General social services) เป็นการบริการที่รัฐพึงจัดหรือกระจายให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัด เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสังคมเช่น บริการด้านสุขภาพอนามัย บริการด้านการศึกษา บริการด้านคมนาคม ฯลฯ

7. นันทนาการ (Recreation) หมายถึงการที่บุคคลมีการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อเป็นการแสดงออก ซึ่งความสามัคคีและการร่วมมือกันในสังคม รวมทั้งการมีกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ลูก มีการเล่นเกมสกีกัน และมีการพาไปดูหนัง ส่วนภายในสังคมและชุมชนมีการไปทำบุญร่วมกันที่วัด มีการพบปะสังสรรค์และร่วมมือกันพัฒนาชุมชน เป็นต้น

การจัดบริการสังคมเป็นการมุ่งไปสู่งานสวัสดิการสังคม มี 3 ลักษณะดังนี้คือ

1. บริการที่รัฐจัดช่วยเหลือ สนับสนุนส่งเสริมเพิ่มเติม แก่บุคคลที่เป็นปัญหาของสังคม และขาดผู้ดูแลเอาใจใส่
2. ระบบรักษาสังคมของประเทศที่รัฐและเอกชนจัดเพื่อให้ประชาชนโดยทั่วไป มีความสุขสมบูรณ์
3. บริการที่รัฐจัดตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสังคม
ประเทศใดที่มีการจัดสวัสดิการสังคมและดูแลเอาใจใส่ในชีวิตของคนในสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีการจัดบริการทางสังคมอย่างทั่วถึง ย่อมจะส่งผลไปถึงคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในสังคมของประเทศนั้น

2.5 แนวคิดตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตในสังคมไทย

สังคมไทยได้เริ่มให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตในปีพ.ศ.2510 หลังจากได้มีการพัฒนาสังคมมาแล้วเป็นเวลา 10 ปี (สุภางค์ จันทวานิชและวรรณิ์ ไทยานันท์ ,2539:151)นักคิดที่ได้ให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในสังคมไทยคือแนวคิดของดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี และพระมหาเจิม สุวโจ

ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์(อ้างถึงในสุภางค์ จันทวานิช และ วรรณิ์ ไทยานันท์:2539:151)ได้เสนอแนวคิดนี้ไว้ในบทความเรื่อง."จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน" สรุปเป็นดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตได้ 14 ประการคือ

- 1.) การได้รับโภชนาการดี มีคุณภาพประโยชน์ต่อร่างกาย
- 2.) การได้รับบริการด้านสวัสดิการอนามัยแม่และเด็ก
- 3.) การมีลูกไม่มาก และเหมาะสมกับขนาดของครอบครัว
- 4.) ครอบครัวมีความอบอุ่น
- 5.) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน
- 6.) ความเสมอภาคในการได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายของรัฐ
- 7.) โอกาสในการปะทะสังสรรค์กับภายนอกสังคม
- 8.) ความเสมอภาคเชิงพาณิชย์กับภายนอกสังคม
- 9.) การดำเนินชีวิตภายใต้สภาวะแวดล้อมที่ดี
- 10.) การเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว
- 11.) การได้รับบริการด้านสวัสดิการสังคมและการประกันสังคม

12.) การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

13.) การดำรงชีวิตตามความเหมาะสมกับอัตภาพ

14.) โอกาสและความเสมอภาคในด้านต่าง ๆ คือ

14.1 ด้านปัจจัยการผลิตของบุคคล

14.2 ด้านการรับรู้ข่าวสารและการนันทนาการ

14.3 ด้านการรับบริการด้านสาธารณสุข

14.4 ด้านการรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมใด ๆ

ที่ไม่ขัดต่อความสงบสุขและความมั่นคงของรัฐ

14.5 ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง

พระธรรมปิฎก(ประยุทธ์ ปยุตโต 2533 อ้างถึงในสุภางค์ จันทวานิชและวรรณิ์ ไทยานันท์ ;2539:182)ได้จำแนกคุณภาพชีวิตออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. คุณภาพชีวิตระดับพื้นฐานหรือ ระดับ ทิฎฐมมิกัตถะ มีดังนี้

1.1 สุขภาพดีมีพละทานามัยและมีปัจจัยเครื่องรักษาส่งเสริมสุขภาพ

1.2 พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ เช่นมีอาชีพ มีความประหยัดขยันสุจริต มีเงินใช้และใช้เงิน เป็น เป็นผู้ผลิตและบริโภคเป็น

1.3 มีอาหารมีคุณค่ามีกินและกินเป็น

1.4 มีที่อยู่อาศัยและที่ทำงานเหมาะสม ไม่แออัด สะอาด สะดวกสบายต่อการดำเนินชีวิตและการเดินทาง

1.5 มีครอบครัวซึ่งมีกำลังพอบำรุงเลี้ยงได้ อยู่กันด้วยความสุข ทั้งอบอุ่นและร่มเย็น

1.6 อยู่ร่วมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี รับผิดชอบ เชื่อเพื่อ มีน้ำใจ เกื้อการุณย์ ผูกมิตร และชวนชววย ทำกิจที่เป็นประโยชน์

1.7 มีเวลาว่างเป็นของตนเอง และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการเสนอความ รื่นรมย์บันเทิงที่ไร้โทษ ชื่นชม ชาบซึ่งในสุนทรีย์และในการที่จะพัฒนาตนยิ่งขึ้นไปใน ด้านต่าง ๆ

2. คุณภาพชีวิตระดับ พัฒนาการหรือระดับ สัมปรายิกัตถะ

2.1 มีการศึกษา รู้เข้าใจเท่าทันเหตุการณ์ มีประสบการณ์ที่เป็นฐานของการดำเนินชีวิต และตัดสินใจอย่างฉลาด

2.2 มีวิจารณ์ญาณ พิจารณาเหตุปัจจัย รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาดำเนินชีวิตด้วยปัญญา มีกุศลวิธีที่จะแก้ไขคลายทุกข์ได้

2.2 มีจิตใจที่พัฒนา กอปรด้วยคุณธรรมและจริยธรรม เชื่อมมั่นในการทำ ความดี ประพฤติดีงาม สุจริตทั้งกาย วาจา ใจ มั่นใจในคุณค่าแห่งชีวิตของตน

2.3 สุขภาพจิตดี มีความมั่นคงทางจิตใจ มีเจตคติดีงาม จิตใจปลอดโปร่งเบิกบาน
 มองโลกเป็นสุข มองโลกและชีวิตตามความเป็นจริง.

3. คุณภาพชีวิตระดับ เอื้อโอกาส หรือระดับอุภัยตถะ

- 3.1 มีความปลอดภัยทั้งกายใจ เช่นปราศจากใจผู้ร้าย ละอบายมุข
- 3.2 อยู่ในสังคมที่มีสวัสดิการและบริการดี อำนวยสิทธิเสรีภาพความเสมอภาคและ
 ไม่ตรีสังเคราะห์
- 3.3 อยู่ในสังคมที่อำนวยโอกาสในการทำงานที่ตนถนัดโอกาสในการเรียนรู้และเข้าถึง
 วิทยาการต่าง ๆ โอกาสในการมีส่วนร่วมในสังคม ในชุมชนและในทางการเมืองและ
 โอกาสในการได้รับความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ
- 3.4 อยู่ในสังคมที่มีระเบียบมีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและกฎหมาย
- 3.5 มีธรรมชาติแวดล้อมที่เกื้อกูล รื่นรมย์สวยงาม ผืนน้ำ อากาศบริสุทธิ์ ไร่ผลพืช
 ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี (อ้างถึงในเสรี พงศ์พิศ, บก.2531:72-77) กล่าว
 ถึง

คุณภาพชีวิตว่า คือเสรีภาพ 3 ด้าน คือด้านวัตถุ ด้านสังคมและด้านจิตใจ

- 1.ด้านวัตถุ มีเครื่องชีวิต คือ การมีวัตถุปัจจัยพอเพียงหล่อเลี้ยงชีวิตไม่ต้องถูกบีบคั้น
 จากความอดอยากขาดแคลน
- 2.ด้านสังคม มีเครื่องชีวิต คือ ไม่มีการกดขี่เบียดเบียนกัน ด้วยประการต่าง ๆ ในสังคม
 มนุษย์ สามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้ที่จะเลือกดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและดีงาม
- 3.ด้านจิตใจ มีเครื่องชีวิต คือการมีเสรีภาพจากการบีบคั้น จากกิเลสตัณหาในใจของ
 ตนเอง

ในทัศนะทางศาสนา คุณภาพของชีวิตหรือการพัฒนาสังคม มิได้จำกัดอยู่เพียง
 ประเด็นภายนอกในแง่กายภาพแต่เน้นไปถึงเรื่องของจิตใจด้วย พระมหาเจิม สุวโจ(อ้างถึงใน
 สุภาวงศ์ จันทวานิชและวรรณิ์ ไทยานันท์;2539:184)ได้ระบุคุณภาพชีวิต อาจแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

1. ระดับกายภาพ ได้แก่การมีปัจจัยสี่ ครบถ้วน
2. ระดับสังคม ได้แก่การมีปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างบุคคลในสังคม ในทาง
 ศาสนาถือว่ามีศีลสมบูรณ์
3. ระดับจิตใจ ได้แก่ การมีสุขภาพจิตและมีระดับความคิดด้านจิตวิญญาณ ที่มั่นคง
 หนักแน่นไม่ตกอยู่ในความว้าวุ่นหวาดกลัวทางจิตใจ
4. ระดับสติปัญญา ได้แก่การสามารถใช้ปัญญาของตนเอง และของชุมชนเพื่อช่วย
 เหลือตนเองได้ทำให้มนุษย์เป็นที่พึ่งของตนเอง มีความเข้าใจลึกซึ้งจะสามารถนำไปแก้
 ปัญหาที่เกิดขึ้นได้

พระธรรมปิฎก (อ้างถึงในสุภางค์ จันทวานิช และวรวรรณ โทยานันท์:2539:184) ก็ได้ระบุ เช่นกันว่า ชีวิตที่มีคุณภาพมิใช่เป็นเพียงชีวิตในเชิงกายภาพ ชีวิตที่เป็นสุขจะต้องมีอิสรภาพเป็นฐาน จึงจะมีความสุขสงบในใจเพราะมีความสุขทางจิตและทางปัญญา(พระธรรมปิฎก 2537 ข) ความสุขข้างในความสุขที่แท้จริง สามารถเป็นฐานทำให้ความสุขภายนอกเต็มอ้อมได้กระแสที่ครอบงำ ชีวิตมนุษย์ในปัจจุบัน คือ กระแสเกม หรือ กระแสวัตถุนิยมเป็นการเอาชีวิตไปขึ้นกับวัตถุภายนอก ถ้ามนุษย์ไม่พยายามทวนกระแสนี้ให้ได้ชีวิตก็จะเป็นอิสระ มีความสุขด้วยตนเองไม่ได้ และย่อมเกิดการเบียดเบียนกันในสังคม แต่มนุษย์จะทวนกระแสสังคมของวัตถุนิยมได้ถ้ามีการพัฒนาตนเองได้แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องไปพึ่งหลักจริยธรรมเชิงลบที่มนุษย์ด้วยกันบัญญัติขึ้นมา เช่น หลักสิทธิมนุษยชน เพราะหลักจริยธรรมเชิงลบ แก้ปัญหาด้วยการประนีประนอมข้างนอก แต่ตัวมนุษย์ยังคงมีความซุนห่มองคับข้องใจอยู่ข้างใน แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่เป็นการประนีประนอม ระหว่างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ กับการรักษาลักษณะทางนิเวศน์ให้สมบูรณ์ อาจเกิดปัญหาได้ ถ้าไม่เปลี่ยนทิวทัศน์พื้นฐานเกี่ยวกับความหมาย และความมุ่งหมายของชีวิต มนุษย์ที่จะต้องเกิด อิสรภาพภายในจิตใจในการพัฒนาที่ยั่งยืน มนุษย์จะต้องเอาประโยชน์จากธรรมชาติ โดยไม่เอาเปรียบทั้งธรรมชาติและเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เพราะถ้ามนุษย์ฝ่ายหนึ่งเอาเปรียบมนุษย์อีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่เสียเปรียบก็ถูกบีบบังคับให้ไปเอาเปรียบธรรมชาติอีกทอดหนึ่ง (พระธรรมปิฎก 2537 ก) ในกระบวนการนี้ สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนามนุษย์ให้เกิดอิสรภาพภายใน แทนที่ชักนำและโหมกระพือกิเลสและค่านิยมทางสังคมที่ไม่พึงปรารถนา การศึกษาแม้จะมีอิทธิพลน้อยกว่าสื่อมวลชน ก็ยังมีความสำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้เกิดทิวทัศน์พื้นฐานในศตวรรษที่ 21 มนุษย์จะต้องสัมพันธ์กันมากขึ้น จะต้องมีเมตตาและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันแต่ในเรื่องความสัมพันธ์กับสังขาร มนุษย์ต้องใช้ปัญญาของตน ต้องมีอิสรภาพและไม่โอนอ่อนผ่อนสังขารเข้ากับความต้องการของตน จึงจะเกิดสันติสุขที่แท้และยั่งยืน

UNESCO(อ้างถึงในศรีทัฬหิม พานิชพันธ์:2540:17) ได้กำหนดว่า คุณภาพชีวิตจะดีหรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 5 ประการดังนี้ คือ

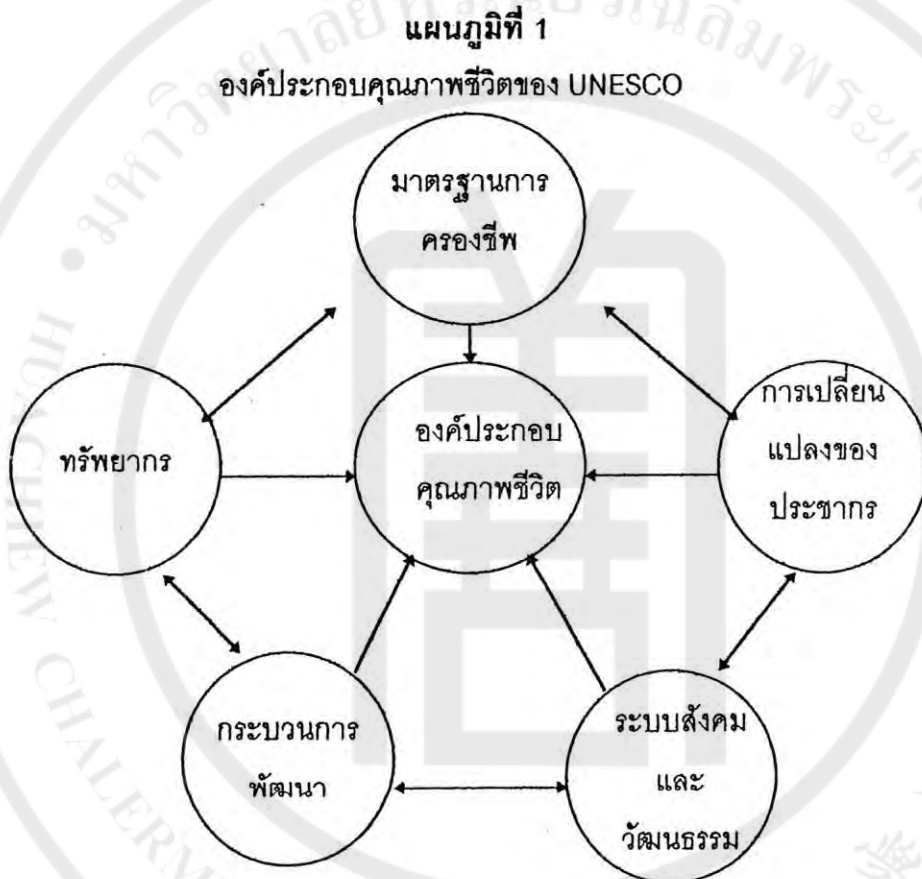
1. มาตรฐานการดำรงชีวิต (Standard of Living) ได้แก่ มาตรฐานความเป็นอยู่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การศึกษา ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน รายได้ การประกอบอาชีพและการบริการทางสังคมต่าง ๆ
2. ภาวะประชากร (Population Situation) ได้แก่ ขนาด การกระจายและการเปลี่ยนแปลงทางประชากร
3. ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-Cultural Factors) ได้แก่ ระบบสังคม ระบบการเมือง การปกครอง ค่านิยมทางวัฒนธรรม แบบแผนของการบริโภคทางสังคม

4. กระบวนการพัฒนา (Process of Development) ได้แก่ การพัฒนาประเทศ การค้า การอุตสาหกรรม การช่วยเหลือจากต่างประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

5. ทรัพยากร (Resources) ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่ใช้ในการลงทุน และเทคโนโลยีต่าง ๆ

องค์ประกอบทั้ง 5 นี้ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1

ที่มา:เอกสารประกอบการบรรยายวิชา สศ.356:ประชากรและการวางแผนครอบครัวโดยอาจารย์สิริพรรณ มิ่งวานิช คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การจะกล่าวบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นนอกจากการพิจารณาจากสภาพทางกายภาพแล้วยังต้องพิจารณาถึงคุณลักษณะอื่น ๆ อีกด้วยคือ(อ้างถึงในศรีทับทิม พานิชพันธ์:2540:19)

1. ต้องเป็นผู้ที่รู้จักใช้ความคิดอย่างมีจุดหมายปลายทาง
2. ต้องเป็นผู้ที่สามารถคาดการณ์ภัยหน้าได้
3. ต้องเป็นผู้ที่สามารถดำเนินกิจการที่ยุ่งยากสลับซับซ้อนได้

4. ต้องเป็นผู้ยินดีที่จะรับฟัง และพยายามทำความเข้าใจ ความคิดเห็นและความสนใจของผู้อื่น
5. ต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของตน

คุณภาพชีวิตของบุคคลเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นได้ แก้ไขปรับปรุงได้ ความสำเร็จของการสร้างหรือแก้ไขคุณภาพชีวิต ขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ซึ่งนำไปสู่ปรากฏการณ์ที่แสดงถึงคุณภาพชีวิต เช่น การมีสุขภาพดี มีอาหารบริโภค มีเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย มีสภาพแวดล้อม สิ่งเหล่านี้จะเพิ่มสมรรถภาพของบุคคลและส่งเสริมให้สภาพสังคม สามารถเอื้ออำนวยให้มีปัจจัยพื้นฐานตอบสนองความต้องการของบุคคลมากยิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งการตอบสนองดังกล่าวจะช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชากรให้สูงขึ้น และนำไปสู่การมีสภาพสังคมที่ดียิ่งขึ้น วนเวียนกันอยู่เช่นนี้ เป็นวัฏจักร นิโคลัส เบเนท(อ้างถึงในศรีทิพย์ พานิชพันธ์;2540:23) จึงให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่า คุณภาพชีวิต ของคนจะแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม คนที่มีรายได้สูงไม่จำเป็นต้องมีคุณภาพชีวิตดีกว่าคนที่มีรายได้ต่ำกว่า ทำนองเดียวกัน คนที่มีการศึกษาสูง มีบ้านใหญ่โต พร้อมเครื่องอำนวยความสะดวก ไม่จำเป็นต้องมีคุณภาพชีวิตดีกว่าคนที่ขาดสิ่งดังกล่าว

ฉะนั้น คุณภาพชีวิตจึงสัมพันธ์อยู่กับปัจจัยความต้องการ 2 ระดับ คือ

1. ปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นความต้องการขั้นต่ำสุดของบุคคล ทุกคนที่พึงต้องการมี ได้แก่ความต้องการ

- 1.1 อาหาร เพื่อสุขภาพอนามัยของร่างกายให้มีชีวิตดำรงอยู่ได้
- 1.2 ที่อยู่อาศัย ซึ่งประกอบด้วยห้องต่าง ๆ และสิ่งป้องกันอันตราย
- 1.3 เสื้อผ้าสำหรับสวมใส่และป้องกันความร้อนหนาว
- 1.4 สุขภาพ ซึ่งต้องการสุขภาพที่แข็งแรง กระปรี้กระเปร่า ไม่เจ็บป่วย
- 1.5 ความมั่นคง มีเศรษฐกิจดี สังคมดี สนใจทางการเมือง และมีความเป็นอิสระ

2. ปัจจัยความต้องการที่สนองความพอใจของแต่ละบุคคล เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ ต้องการมี

- 2.1 ค่านิยมที่เหมาะสมกลมกลืนกับสังคม วัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจ เป็นสิ่งที่บุคคลสามารถใช้เป็นรากฐานการตัดสินใจอันสำคัญของชีวิต
- 2.2 สมดุลระหว่างความต้องการและความเป็นไปได้ที่จะบรรลุถึงความต้องการนั้น
- 2.3 จุดมุ่งหมายของชีวิต
- 2.4 ชีวิตที่กลมกลืนกับครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อม

แผนภูมิที่ 2

แสดงถึงปัจจัยความต้องการ 2ระดับ ของนิโคลัส เบนเนท

พรณี ชูทัย(2522 : 201 - 204)ได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิตว่า คุณภาพชีวิตเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องการที่จะได้รับ เพื่อให้ตนเองมีชีวิตอยู่ได้ตามความต้องการของตน ความต้องการของมนุษย์โดยทั่วไปนั้น นักจิตวิทยายอมรับว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการเบื้องต้นทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ตามที่ Maslow เรียงลำดับไว้คือแผนภูมิแสดงลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของ Maslow

- 1.ความต้องการทางด้านสรีระ (Physiological Needs)
- 2.ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs)
- 3.ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ(Love and Belonging Needs)
4. ความต้องการยอมรับจากผู้อื่นและความพึงพอใจในตนเอง(Self Esteem)
5. ความต้องการพัฒนาศักยภาพแห่งตน(Self Actualization)

ความต้องการ ของ Maslow อาจแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.Lower Deficiency Need หรือ D Needs คือ ความต้องการที่ขาดไม่ได้ ถ้ามนุษย์รู้สึกขาด เขาจะพยายามแสวงหาต่อไป จนให้ได้มาซึ่งการตอบสนอง บางทีก็เรียกว่า ความต้องการระดับต่ำ

2. Higher Being needs หรือ B Needs ได้แก่ความต้องการที่เกิดจากแรงจูงใจ ที่มนุษย์ได้รับการตอบสนองความต้องการ ในระดับต่ำจนเป็นที่พอใจ แล้วจึงพยายามที่จะแสวงหาความพอใจในระดับที่ สูงขึ้นไป

ในเรื่อง "ระดับความพอใจ" ในสิ่งที่ต้องการนี้ R.C. Sharma ผู้เชี่ยวชาญองค์การ UNESCO ได้แบ่งระดับความพอใจในสิ่งที่ต้องการออกเป็น 3 ระดับคือ (หน่วยศึกษานิตกรรมการฝึกหัดครู 2527 : 17 - 18)

1. ความต้องการทางร่างกายเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งปัจจัยอันจำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ได้เป็นปัจจัยต่ำสุดที่มนุษย์ต้องการ และควรได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอเป็นปัจจัย 4
2. ความต้องการทางจิตใจเป็นความต้องการที่มนุษย์ประสงค์จะได้รับจากตนเองและสังคม มีการยอมรับจากบุคคลอื่น ๆ และช่วยให้ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตอยู่ เช่นการได้รับการศึกษา มีงานทำ มีรายได้ที่เพียงพอ ได้รับสวัสดิการทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ เช่น สาธารณูปโภค ความปลอดภัยในทรัพย์สิน
3. ความต้องการความทะเยอทะยานส่วนตน เป็นความต้องการที่มนุษย์แต่ละคนจะมีความต้องการแตกต่างกันออกไป ตามประสบการณ์ในชีวิตของแต่ละคน เช่นความต้องการเกียรติยศ ความมีชื่อเสียง การได้รับการยอมรับ ลักษณะความต้องการระดับนี้ มนุษย์แต่ละคนจะต่างกันออกไป เช่น บางคนมีความทะเยอทะยานสูง แต่

บางคนก็ต้องการเพียงการมีชีวิตที่อบอุ่นภายในครอบครัว ความสามารถที่จะดำรง
ชีวิตอยู่ได้ตามอัถภาพ

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต และสังคมนั้นได้มีผู้ศึกษาอยู่ในเรื่องดัง
กล่าวไว้ ทั้งที่เป็นงานวิจัยของบุคคลและวิทยานิพนธ์ ดังนี้

Takahashi (อ้างถึงในอนุชาติ พวงสำลีและอรทัย อาจอ้า;2539:191)ได้ศึกษาเรื่อง
"คุณภาพชีวิตในประเทศไทย : การวิเคราะห์ทางด้านเศรษฐกิจ - สังคม (Quality of Life in
Thailand: A Socio Economic Analysis) โดยเก็บข้อมูลจากจังหวัดต่าง ๆ 70 จังหวัด มา
วิเคราะห์ตามปัจจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 16 ปัจจัยได้แก่ องค์ประกอบทั่วไป การบริการ
ชุมชน ศาสนา เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม อุบัติเหตุทางการจราจร ภาวะเจริญพันธุ์ การใช้แรงงาน
เด็ก การอุตสาหกรรม การคมนาคม การศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาวะการตาย อาชญากรรม การ
เคลื่อนย้ายทางประชากร ผู้สูงอายุ และสุขภาพอนามัยและได้นำปัจจัยเหล่านี้ มาหาค่าบ่งชี้ว่า
จังหวัดไหนมีค่าดัชนีสูงที่สุด ต่ำที่สุด ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดตราดและจังหวัดจันทบุรี เป็น
จังหวัดที่มีดัชนีคุณภาพชีวิตสูงที่สุด ส่วนจังหวัดที่ดัชนีคุณภาพชีวิตต่ำที่สุดคือจังหวัดแม่ฮ่องสอน
และจังหวัดพิจิตร และพบว่าจังหวัดที่มีดัชนีคุณภาพชีวิตสูง ๆ นั้น มักจะมีรายได้ประชากรสูง
เป็นเมืองที่เจริญหรือเป็นเมืองตากอากาศเป็นต้น ส่วนจังหวัดที่มีดัชนีคุณภาพชีวิตต่ำ มักจะเป็น
จังหวัดที่มีสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี มีภาวะเจริญพันธุ์สูง และมีการศึกษาต่ำ

ศรีผ่อง จันทรณภิกขศิลป์ (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ้า ; 2539 :
192) ได้ทำวิจัยเรื่อง "การรับรู้เรื่องคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยอยู่ในอาคารสงเคราะห์ของการเคหะ
แห่งชาติ เขตห้วยขวาง" มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การรับรู้เรื่องคุณภาพชีวิต ของผู้อาศัยใน
อาคารสงเคราะห์ของการเคหะแห่งชาติ เขตห้วยขวาง ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดคุณภาพชีวิตและสิ่ง
ที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและเปรียบเทียบการรับรู้ดังกล่าวตามตัวแปรเพศ อาชีพ
รายได้ ระดับการศึกษา และขนาดของครอบครัว โดยการสร้างแบบสอบถามผู้อาศัยอยู่ในอาคาร
สงเคราะห์ดังกล่าว จำนวน 336 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้อาศัยอยู่ในอาคาร สงเคราะห์ของ
การเคหะแห่งชาติ เขตห้วยขวาง รับรู้ว่าเป็นตัวกำหนด คุณภาพชีวิตขึ้นอยู่กับการมีปัจจัย
ที่เหมาะสม การมีรายได้เพียงพอสำหรับใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น การมีรถโดยสารบริการให้ความ
สะดวกในการเดินทาง การมีความมั่นคง และก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การเป็นผู้บำเพ็ญคุณ
งามความดี จนได้รับยกย่องชมเชยโดยทั่วไป การมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา การจบการ
ศึกษามากับคัมเป็นอย่างน้อย การอยู่ร่วมกันโดยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน การมีอากาศ
บริสุทธิ์ปราศจากควันพิษ การมีศาสนาประจำชาติและความภูมิใจในขนบธรรมเนียม

ประเพณี และวัฒนธรรมของชาติ ส่วนการรับรู้ในเรื่องสิ่งที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต นั้นพบว่า ความไม่ปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย และภาวะค่าครองชีพสูง กระทบกระเทือนต่อคุณภาพชีวิตเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่การติดยาเสพติดให้โทษ สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ การว่างงานและการไร้ที่อยู่อาศัย สำหรับการเปรียบเทียบการรับรู้ เรื่องคุณภาพชีวิตตามตัวแปรที่กำหนดพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นาถฤดี ผลโภค (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงลำสี และ อรทัย อาจอ้า ; 2539 : 193) ได้ทำวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ปกครอง จำแนกตามกลุ่มฐานะเศรษฐกิจในเรื่องความหมายของคำว่า "คุณภาพชีวิต" ความต้องการ ความคาดหวังและบทบาทของผู้ปกครองที่มีต่อการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามผู้ปกครองจำนวน 432 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นว่า "คุณภาพชีวิต" หมายถึง สภาวะความเป็นอยู่ของบุคคลที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่ ด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคม และคุณธรรม สำหรับเรื่องความต้องการและความคาดหวังเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น ผู้ปกครองที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำ ต้องการให้นักเรียนศึกษาต่อเท่าที่จะสามารถ โดยไม่จำเป็นต้องจบปริญญาตรี ผู้ปกครองที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจระดับกลางและระดับสูง ต้องการให้นักเรียนมีการศึกษาถึงระดับปริญญาตรีเป็นอย่างน้อย

อุทุมพร จามรมาร (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงลำสี และ อรทัย อาจอ้า ; 2539:193) ศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และสอบถามหัวหน้าครัวเรือน 1,023 คน ทั่วทั้งกรุงเทพ ข้อมูลที่รวบรวมมี 7 ด้าน คือ

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	2. สังคมและวัฒนธรรม
3. เศรษฐกิจ	4. สุขภาพอนามัย
4. จิตวิทยา	6. บริการของรัฐและเอกชน
7. นันทนาการ	

และทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factors Analysis) พบว่า ได้องค์ประกอบ 10 ด้าน ซึ่งอธิบายความแปรปรวนได้ ร้อยละ 58.3 องค์ประกอบทั้ง 10 ด้าน มีดังนี้

1. ทศนคติการมีชีวิตในกรุงเทพมหานคร	2. ลักษณะความเป็นอยู่ของผู้ใช้แรงงาน
3. การเป็นเจ้าของ	4. อาชีพหลัก
5. นันทนาการ	6. บริการจากรัฐ

7. การถือครองบ้านและที่ดิน	8. อาชีพครอง
9. การแสวงหาความรู้	10. สุขภาพอนามัย

เมื่อวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพฯ จะมีค่า 13.3 หน่วย และเมื่อเปรียบเทียบกับคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพฯ ที่อาศัยอยู่ในเขตชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอก ปรากฏว่าคนกรุงเทพฯ ในเขตชั้นนอกมีค่าคุณภาพชีวิตสูงสุด รองลงมาคือ ในเขตชั้นใน และสุดท้ายได้แก่ ในเขตชั้นกลาง นอกจากนี้ได้วิเคราะห์ค่าต่ำสุดของชีวิต พบว่ามีค่า 3.512 หน่วย ซึ่งพิจารณาจากตัวแปรที่สำคัญ 9 ตัวคือ

1. การออกกำลังกาย	2. ช่วงเวลาที่ใช้ออกกำลังกาย
3. การพักผ่อน	4. ช่วงเวลาที่ใช้พักผ่อน
5. จำนวนวันที่ทำงานในหนึ่งสัปดาห์	6. การถือครองบ้านที่อยู่อาศัย
7. เวลาที่ใช้เดินทางไปทำงานในช่วงปกติ	8. การถือครองที่ดิน
9. เวลาที่ใช้เดินทางไปทำงานในช่วยจราจรติดขัด	

วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์ และประโยชน์ เจริญสุข (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ้า ; 2539 : 194) ได้เสนอแผนการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิตชนบท (พ.ศ.2530-2534) โดยนำไปใช้เป็นแผนพัฒนาที่จังหวัดพิจิตร การปรับปรุงคุณภาพชีวิตจะเน้นหนักตามความหมาย 6 ประการ คือ

1. สามารถพึ่งตนเองได้
2. มีความรู้สึกผูกพันต่อสังคม
3. มีการเสนอสนองทางสังคมสูง
4. อยู่ในสภาพความเป็นเมืองที่เหมาะสม
5. มีความยุติธรรมทางสังคมและเศรษฐกิจที่เหมาะสม
6. มีโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมและกายภาพที่เหมาะสม

ศักดิ์ชัย ทวีศักดิ์ (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ้า ;2539:194) ประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 264 ครอบครัว ผลการศึกษาทำให้ได้ปัจจัยที่ประชาชนรับรู้ที่สำคัญต่อคุณภาพชีวิตเรียงตามลำดับ ได้แก่ รายได้ ชีวิตครอบครัว ที่อยู่อาศัย การมีงานทำ สุขภาพอนามัย อุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้าน อุปกรณ์ เครื่องใช้ภายในบ้าน อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ การสาธารณสุขโภชนาการ อาหาร การศึกษา การมีคุณธรรม ความสัมพันธ์กับเพื่อนและสังคม ที่ดินประกอบอาชีพ การประหยัด การไม่มีหนี้สิน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการพักผ่อนหย่อนใจ

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ สาขาวิชาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม บัณฑิตวิทยาลัย ได้ศึกษา "การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของประชากรในการอพยพ กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล" ในปี พ.ศ. 2539 จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวม 784 คน โดยเก็บจากประชากรใน เขตลาดกระบัง, อำเภอบางพลี, บางบ่อ, และกิ่งอำเภอบางเสาธง มาวิเคราะห์จากการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว ในด้านต่าง ๆ 11 ด้าน คือ การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตด้านครอบครัว และการขัดเกลาทางสังคม ด้านการถ่ายทอดวัฒนธรรม ด้านค่านิยมการครองชีวิต ด้านสุขภาพอนามัย ด้านที่อยู่อาศัย ด้านทักษะการประกอบอาชีพ ด้านแบบแผนการใช้จ่าย ด้านการรับบริการสังคม ด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง และด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การมีครอบครัวเดี่ยวสูงมากขึ้น และด้านความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวลดลง ด้านการถ่ายทอดวัฒนธรรม ยังไม่มีความเปลี่ยนแปลงมาก นอกจากด้านการรักษนวลสงวนตัว การมีพิธีแต่งงาน และการที่ผู้ชายบวชทดแทนบุญคุณพ่อแม่ การเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่จะลดลง ด้านค่านิยมการดำรงชีวิต จะมีการเปลี่ยนแปลงโดยการยกย่องด้านอำนาจ มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น ด้านสุขภาพอนามัย มีการดูแลรักษาสุขภาพ และการรักษาพยาบาลจากโรงพยาบาลเอกชนสูงขึ้น ด้านที่อยู่อาศัยมีการเช่าบ้าน อาคารชุด มีการเรียกร้องอำนวยความสะดวกมากขึ้น เช่น เครื่องซักผ้า เครื่องทำน้ำอุ่น และมีผู้อยู่อาศัยใกล้โรงงานเพิ่มมากขึ้นซึ่งจากเดิมมีปัญหาด้านการจราจร แต่ปัจจุบัน พบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ด้านทักษะการประกอบอาชีพ กลุ่มอาชีพเกษตรกรรมลดลง ภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ด้านแบบแผนการใช้จ่าย พบว่าค่าใช้จ่ายเป็นค่าอาหารเพิ่มขึ้นทั้งด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากสถานีตำรวจและยามรักษาการณ์ ด้านสาธารณูปโภค ประปา ไฟฟ้า มีการใช้บริการด้านทิ้งขยะลงในที่ทิ้งขยะ และมีการใช้บริการด้านการเก็บขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น ด้านข้อมูลข่าวสาร มีการรับข้อมูลข่าวสารเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะจากทางโทรทัศน์ ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า มีความสนใจและมีส่วนร่วมสูงขึ้นมาก และด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น ทางด้านการควบคุมพฤติกรรมตนเอง และการร่วมรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อมในสังคม

สรุป

จากการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต อันประกอบด้วย แนวคิดเรื่องการพัฒนาสังคม (Social Development) แนวคิดเรื่องการพัฒนามนุษย์ (Human Development) แนวคิดเรื่องความมั่นคงทางชีวิตมนุษย์ (Human Security) และแนวคิดเรื่องสวัสดิการสังคม (Social Welfare) อาจประมวลตัวชี้วัด และเกณฑ์ที่ใช้ในการวัดคุณภาพชีวิตได้ดังนี้

คุณภาพชีวิต	ตัวชี้วัด	เกณฑ์ชี้วัด
1. ด้านเศรษฐกิจ	1.1 รายได้ 1.2 รายจ่าย 1.3 การออม 1.4 พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ	1.1 ควรมีรายได้ขั้นต่ำ 162 บาทต่อวัน 1.2 ควรมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้ 1.3 ควรมีเงินออม 1.4 ไม่มีหนี้สิน
2. ด้านสังคม	2.1 สภาพแวดล้อมทางสังคมรอบข้าง 2.2 รูปแบบของครอบครัว 2.3 คุณภาพชีวิตของบุคคลในครอบครัว 2.4 ความสัมพันธ์กับสังคมรอบข้าง 2.5 บริการทางสังคม 2.6 การเข้าถึงวัฒนธรรมและการมีชีวิตที่มีคุณค่า	2.1 การดำรงชีพอยู่ในที่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน 2.2 ครอบครัวมีความอบอุ่นร่วมเย็น ไม่แตกแยก 2.3 ครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีปัจจัย 4 อย่างเพียงพอ 2.4 มีการติดต่อสื่อสารกันตลอด และมีการให้ความช่วยเหลือกันดี 2.5 การได้รับบริการด้านสาธารณสุขปกพออย่างเพียงพอ 2.6 มีการเข้าร่วมในพิธีกรรมทางศาสนาในวันสำคัญ
3. ด้านการศึกษา	3.1 การอ่านออกเขียนได้ 3.2 ศักยภาพในการพัฒนาตนเอง 3.3 โอกาสทางการศึกษาและการฝึกอบรม 3.4 ศักยภาพที่จะส่งเสริมให้ผู้ที่อยู่ในอุปการะได้รับการศึกษา 3.5 บริการทางการศึกษาของรัฐ	3.1 คนที่มีอายุ 14-60 ปี สามารถอ่านออกเขียนได้ 3.2 มีรายได้และเวลาที่เพียงพอต่อการพัฒนาตนเองทางการศึกษา 3.3 ได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา 3.4 รายได้มีเหลือพอที่จะส่งเสริมให้ผู้ที่อยู่ในอุปการะได้รับการศึกษา 3.5 ได้รับการอบรมจากรัฐ และหรือเอกชนเพื่อการพัฒนาความรู้และทักษะในการทำงาน

คุณภาพชีวิต	ตัวชี้วัด	เกณฑ์ชี้วัด
4. ด้านสาธารณสุข	4.1 โภชนาการอาหาร 4.2 การมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง 4.3 ปัจจัยที่ส่งเสริมคุณภาพ 4.4 การบริการด้านสาธารณสุข 4.5 การปลอดภัยจากเอดส์ และโรคที่เกี่ยวข้องกับเอดส์ 4.6 การมีสุขภาพจิตดี	4.1 ได้รับอาหารครบทั้ง 5 หมู่ 4.2 มีสุขภาพแข็งแรงไม่เจ็บป่วยและไม่พิการ 4.3 มีอาหารเสริมสุขภาพ มีโอกาสในการออกกำลังกาย 4.4 ได้รับความสะดวกและได้รับการรักษาอย่างมีคุณภาพ 4.5 การได้รับความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคเอดส์ 4.6 มีจิตใจแจ่มใสร่าเริงปราศจากความเครียดจากการทำงานและครอบครัว
5. ด้านสิ่งแวดล้อม	5.1 สภาพแวดล้อมด้านที่อยู่อาศัย 5.2 บริการสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม 5.3 การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	5.1 ที่อยู่อาศัยห่างไกลจากมลภาวะทางเสียง น้ำ และอากาศ 5.2 มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เช่น สวนสาธารณะ 5.3 มีระบบและกลไกในการป้องกันปัญหาในที่พักอาศัยของตนเองและชุมชน
6. ด้านความมั่นคงของชีวิต	6.1 ความมั่นคงด้านอาชีพ 6.2 ความมั่นคงของครอบครัว	6.1 การมีอาชีพการงานที่มั่นคงและมีรายได้ที่ประจำสม่ำเสมอ 6.2 การมีครอบครัวที่อบอุ่นและเข้าใจกันไม่แตกแยก

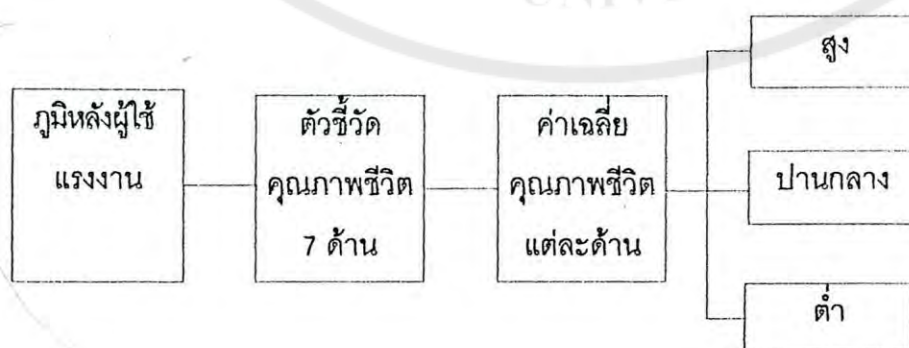

คุณภาพชีวิต	ตัวชี้วัด	เกณฑ์ชี้วัด
7. ด้านการเมืองการปกครอง	7.1 การมีสิทธิขั้นพื้นฐาน ตามกฎหมาย	7.1 การได้รับการสนับสนุน ในการรวมกลุ่มเรียกร้อง ความเป็นธรรม
	7.2 การมีส่วนร่วมในกระบวนการ เลือกตั้ง	7.2 การได้รับการสนับสนุน ในการลงคะแนนเลือกตั้ง
	7.3 การรณรงค์ หรือ เคลื่อนไหวทางการเมือง	7.3 การได้รับการสนับสนุน ในการเคลื่อนไหวให้มีการ ปรับปรุงนโยบายและ กฎหมายต่าง ๆ
	7.4 ความรับผิดชอบของ นักการเมือง	7.4 การดูแลเอาใจใส่ของ นักการเมือง
	7.5 ความรับผิดชอบของ ข้าราชการ	7.5 การดูแลเอาใจใส่ของ ข้าราชการ

2.7 กรอบความคิดในการศึกษา

ในการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงาน ศึกษาเฉพาะกรณีแรงงานชนบทในจังหวัดสมุทรปราการ ผู้ศึกษาได้ใช้ตัวชี้วัดทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม ความมั่นคงของชีวิต และการเมืองการปกครอง มากำหนดกรอบในการศึกษา

สรุปกรอบคิดในการศึกษา

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพในจังหวัดสมุทรปราการ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ซึ่งจะมีทั้งการศึกษาค้นคว้า ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) และการวิจัยภาคสนาม (Field research) โดยมีระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือแรงงานอพยพ ในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีแรงงานเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลของอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ แสดงถึงจำนวนโรงงานและคนงานจากตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 3.1

แสดงจำนวนโรงงาน-เงินทุน-คน แยกเป็นอำเภอ ของเดือนตุลาคม 2540

ที่	อำเภอ	จำนวน	เงินทุน	ชาย	หญิง	รวม
1	อ.เมือง	1,523	120,767,999,875	47,258	56,005	103,263
2	อ.พระประแดง	1,228	42,655,187,382	47,847	37,556	85,403
3	อ.บางพลี	901	29,931,297,529	37,192	40,045	77,237
4	อ.บางบ่อ	111	1,970,936,948	2,981	4,534	7,515
5	อ.พระสมุทรเจดีย์	383	17,995,054,577	14,893	9,773	24,666
6	กิ่ง อ.บางเสาธง	276	18,032,084,148	13,270	14,656	27,926
	รวมทั้งสิ้น	4,422	31,352,560,459	163,441	162,569	326,010

ที่มา: ข้อมูลอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ, 2540

จากจำนวนประชากรทั้งหมดของแรงงานในจังหวัดสมุทรปราการ ตามตารางที่ 3.1 ผู้ศึกษาได้คัดเลือกพื้นที่ ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมและจำนวนคนงานมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอพระประแดง และอำเภอบางพลี จากนั้นกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ระบบโควตา (Quota sampling) ของจำนวนประชากรทั้ง 3 อำเภอ ที่ 0.20% ทำให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง แต่ละอำเภอดังนี้

อำเภอเมือง	ผู้ใช้แรงงาน	103,263 คน	ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	206 คน
อำเภอพระประแดง	ผู้ใช้แรงงาน	85,403 คน	ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	170 คน
อำเภอบางพลี	ผู้ใช้แรงงาน	77,237 คน	ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	154 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถามปลายปิด (Closed ended question) โดยจะแบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ภูมิลำเนา สถานภาพการสมรส สถานภาพในครอบครัว

ตอนที่ 2

ข้อมูลเกี่ยวกับตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต 7 ด้าน คือด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความมั่นคงของชีวิต และด้านการเมืองการปกครอง

3.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การสร้างแบบสอบถามมีขั้นตอนดังนี้คือ

- 1) ศึกษาเอกสาร บทความ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม ทั้ง 2 ตอนข้างต้น
- 2) สร้างแบบสอบถามและนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและนำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงจากอาจารย์ที่ปรึกษาไปทำการทดสอบ (Pre-test) โดยทำการทดสอบจากผู้ใช้งานบางส่วนที่มาใช้บริการที่ธนาคาร

ศรีนคร จำกัด(มหาชน)สาขาเจ้าสมิงพราย ในเขตอำเภอพระประแดง จำนวน 25 คน (ร้อยละ 4.7 ของตัวอย่างทั้งหมด) จากนั้นได้ดำเนินการตรวจสอบความชัดเจนและความรัดกุมของคำถามต่าง ๆ หลังจากปรับปรุงแบบสอบถามแล้วจึงดำเนินการแจกแบบสอบถามตามพื้นที่เป้าหมาย ที่ใช้ในการศึกษา

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 530 ฉบับ ตามพื้นที่เป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

อำเภอเมือง ทำการแจกแบบสอบถาม จำนวนโรงงาน 5 โรงงาน แบ่งเป็นโรงงานทอผ้า 2 โรงงาน โรงงานผลิตลูกชิ้นปลา 1 โรงงาน โรงงานผลิตได้กรอก 1 โรงงานและท่าทราย 1 แห่ง จากแบบสอบถาม จำนวน 206 ชุด เก็บได้ 183 ชุด

อำเภอพระประแดง ทำการแจกแบบสอบถาม จำนวนโรงงาน 5 โรงงาน แบ่งเป็นโรงงานผลิตเหล็ก 2 โรงงาน โรงงานผลิตยาแก๊นยุง 1 โรงงาน โรงงานผลิตอุตสาหกรรมเคมี 1 โรงงาน และ โรงงานผลิตลูกชิ้นปลา 1 โรงงาน จากแบบสอบถามจำนวน 170 ชุด เก็บได้ 162 ชุด

อำเภอบางพลี ทำการแจกแบบสอบถาม จำนวนโรงงาน 4 โรงงานเป็นโรงงานผลิตเหล็กเส้น 1 โรงงาน โรงงานผลิตอะไหล่รถยนต์ 1 โรงงาน โรงงานผลิตตะปู 1 โรงงาน และโรงงานปลากระป๋อง 1 โรงงาน จากแบบสอบถาม จำนวน 154 ชุดเก็บได้ 133 ชุด

รวมแบบสอบถามที่เก็บได้ทั้งสิ้น 478 ชุด คิดเป็นร้อยละ 90.15 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC โดยใช้สถิติ ดังต่อไปนี้

1. สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) ใช้สำหรับการวิเคราะห์เชิงพรรณนา(Descriptive analysis) คำนวณค่าร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังและความต้องการสวัสดิการสังคมของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 1 และบางส่วนของตอนที่ 2

2. สถิติวิเคราะห์ (Analytic statistics) ใช้สำหรับการวิเคราะห์และเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ในประเด็นที่สำคัญ

เกณฑ์การให้คะแนน สำหรับแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ขึ้นอยู่กับลักษณะของข้อความในคำตอบคือ คำตอบที่แสดงผลทางด้านบวกต่อคุณภาพชีวิต ให้ 3คะแนน คำตอบที่แสดงผลทางด้านลบต่อคุณภาพชีวิต ให้ 1คะแนนและคำตอบที่มีลักษณะกลาง ๆ อยู่ระหว่างด้านบวกและด้านลบ ให้ 2 คะแนน ส่วนเกณฑ์การคิดคะแนน เฉลี่ยรายชื่อ กำหนดจุดกึ่งกลางของช่วงคะแนนดังนี้

คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1.00-1.50 หมายถึงคุณภาพชีวิตต่ำ

คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1.51-2.00 หมายถึงคุณภาพชีวิตปานกลางค่อนข้างต่ำ

คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 2.01-2.50 หมายถึงคุณภาพชีวิตปานกลางค่อนข้างสูง

คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 2.51-3.00 หมายถึงคุณภาพชีวิตสูง

3.6 การนำเสนอรายงาน

การนำเสนอรายงานจะนำเสนอในรูปแบบตารางแจกแจงความถี่ประกอบการพรรณนาและการวิเคราะห์

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การแสดงผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาคุณภาพชีวิต ของผู้ใช้แรงงานอพยพและแรงงานต่างชาติ ในจังหวัดสมุทรปราการ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปด้านภูมิหลังของผู้ใช้แรงงาน ตอนที่ 2. ระดับคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ของผู้ใช้แรงงาน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสาธารณสุข ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความมั่นคงของชีวิต และด้านการเมืองการปกครอง ตอนที่ 3. การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ในประเด็นที่สำคัญและกรอบแนวคิดในการศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านภูมิหลังของผู้ใช้แรงงาน เสนอเป็นตาราง ดังนี้

ตารางที่ 4.1

แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน/คน	ร้อยละ
ชาย	179	37.4
หญิง	299	62.6
รวม	478	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่าเพศของแรงงานอพยพที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย กล่าวคือเป็น เพศหญิง จำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 62.6 และเป็นเพศชาย จำนวน 179คน คิดเป็นร้อยละ 37.4

ตารางที่ 4.2

แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพ จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน / คน		รวม
	ชาย	หญิง	
ต่ำกว่า 20 ปี	37 (7.7)	80 (16.8)	117 (24.5)
21-25 ปี	39 (8.2)	85 (17.8)	124 (26.0)
26-30 ปี	46 (9.6)	66 (13.8)	112 (23.4)
31-35 ปี	27 (5.6)	32 (6.7)	59 (12.3)
36-40 ปี	14 (2.9)	19 (4.0)	33 (6.9)
41-45 ปี	8 (1.7)	7 (1.4)	15 (3.1)
สูงกว่า 45 ปี	8 (1.7)	10 (2.1)	18 (3.8)
รวม	179 (37.4)	299 (62.6)	478 (100)

จากตารางที่ 4.2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-25 ปี มีจำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 26.0 แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 8.2 ,เพศหญิง จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 17.8 และมีอายุ 41-45 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.1 แบ่งเป็นเพศชาย 8 คน คิดเป็นร้อยละ 1.7 และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 1.4

ตารางที่ 4.3

แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพจำแนกตามสัญชาติ

สัญชาติ	จำนวน / คน		รวม
	เพศชาย	เพศหญิง	
ไทย	168 (35.2)	291 (61.0)	459 (96.2)
มาเลเซีย	1 (0.2)	1 (0.2)	2 (0.4)
ลาว	1 (0.2)	1 (0.2)	2 (0.4)
พม่า	2 (0.4)	3 (0.6)	5 (1.0)
กัมพูชา	1 (0.2)	-	1 (0.2)
อินเดีย	5 (1.0)	-	5 (1.0)
บังกลาเทศ	1 (0.2)	3 (0.6)	4 (0.8)
รวม	179 (37.4)	299 (62.0)	478 (100)

จากตาราง ที่4.3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เข้ามาใช้แรงงานในจังหวัดสมุทรปราการ จะเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทยมากที่สุด มีจำนวน 459 คน คิดเป็นร้อยละ 96.2 โดยแบ่งเป็นเพศหญิง 291 คน คิดเป็นร้อยละ 61.0 และเพศชาย 168 คน คิดเป็นร้อยละ 35.2 และมาจากประเทศกัมพูชามีน้อยที่สุด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.2 เป็นเพศชาย

ตารางที่ 4.4

แสดงจำนวนและร้อยละ ของแรงงานอพยพจำแนกตามภูมิภาค

ภูมิภาค	จำนวน /คน		รวม
	เพศชาย	เพศหญิง	
ภาคเหนือ	31 (6.5)	46 (9.6)	77 (16.6)
ภาคอีสาน	62 (13.0)	120 (25.1)	182 (38.1)
ภาคกลาง	71 (14.8)	117 (24.5)	188 (39.3)
ภาคใต้	15 (3.1)	15 (3.4)	31 (6.5)
รวม	179 (37.4)	299 (62.6)	478 (100)

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ภูมิภาคเดิมของผู้ใช้แรงงานเป็นคนภาคกลางมีจำนวนมากที่สุด คือ 188 คน คิดเป็นร้อยละ 39.3 แบ่งเป็นเพศชาย 71 คน คิดเป็นร้อยละ 14.8 และเพศหญิง 117 คน คิดเป็นร้อยละ 24.5 จำนวนน้อยที่สุด คือเป็นภาคใต้ 31 คน คิดเป็นร้อยละ 6.5 แบ่งเป็นเพศชาย 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.1 และเป็นเพศหญิง 16 คน คิดเป็นร้อยละ 3.4

ตารางที่ 4.5
แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพจำแนกตามทะเบียนบ้าน
ที่ย้ายมาจากภูมิลำเนาเดิม

การย้ายทะเบียน บ้าน	จำนวน / คน		รวม
	เพศชาย	เพศหญิง	
ย้ายมาแล้ว	51 (10.6)	99 (20.8)	150 (31.4)
ยังไม่ได้ย้าย	128 (26.8)	200 (41.8)	328 (68.6)
รวม	179 (37.4)	299 (62.6)	478 (100)

จากตารางที่ 4.5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังไม่ได้ย้ายทะเบียนบ้านเข้ามาในจังหวัดสมุทรปราการ มีจำนวนสูงถึง 328 คน คิดเป็นร้อยละ 68. แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 26.8 และเพศหญิง จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 41.8 ส่วนที่ย้ายมาแล้ว มีจำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 31.4 แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 10.6 และเพศหญิง จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 20.8

ตารางที่ 4.6

แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพ จำแนกตามระยะเวลาที่ได้เข้ามาอยู่ใน
จังหวัดสมุทรปราการ ของผู้ใช้แรงงาน

ระยะเวลา	จำนวน / คน		ร้อยละ
	เพศชาย	เพศหญิง	
น้อยกว่า 1 ปี	37 (8.0)	80 (16.5)	117 (24.5)
1-5 ปี	52 (10.9)	108 (22.6)	160 (33.5)
6-10 ปี	48 (10.1)	53 (11.1)	101 (21.2)
11-15 ปี	12 (2.3)	16 (3.4)	28 (5.9)
16-20 ปี	8 (1.7)	18 (3.7)	26 (5.4)
21-30 ปี	17 (3.6)	19 (3.9)	36 (7.5)
มากกว่า 30 ปี	3 (0.6)	7 (1.4)	10 (2.0)
รวม	179 (37.4)	299 (62.6)	478 (100)

จากตารางที่ 4.6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างของแรงงานอพยพที่ได้เข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่เข้ามาอยู่ในช่วง 1-5 ปี มีจำนวนถึง 160 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 แบ่งเป็น เพศชายจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 10.9 และเป็นเพศหญิงจำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 22.6 ลำดับรองลงมา เข้ามาอยู่ในช่วงน้อยกว่า 1 ปีมีจำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 24.5 แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0 และเพศหญิงจำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 16.5 ช่วงระยะเวลาที่เข้ามาอาศัยอยู่ที่พบน้อยที่สุด คือช่วงมากกว่า 30 ปี มีเพียง 10 คน หรือร้อยละ 2.0 แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6 และแบ่งเป็นเพศหญิง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.4

ตารางที่ 4.7

แสดงจำนวน และร้อยละของแรงงานอพยพจำแนกตาม การศึกษา

การศึกษา	จำนวน / คน		รวม
	เพศชาย	เพศหญิง	
ไม่ได้รับการศึกษา	4 (0.8)	7 (1.5)	11 (2.3)
ระดับประถมศึกษา	73 (15.2)	126 (26.4)	199 (41.6)
ระดับมัธยมศึกษา	62 (13.0)	94 (19.6)	156 (32.6)
ระดับอาชีวศึกษา	27 (5.7)	40 (8.3)	67 (14.0)
ระดับปริญญาตรี	12 (2.5)	29 (6.1)	41 (8.6)
สูงกว่าปริญญาตรี	1 (0.2)	3 (0.6)	4 (0.8)
รวม	179 (37.4)	299 (62.6)	478 (100)

จากตารางที่ 4.7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาจำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 41.6 แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 15.2 และเพศหญิงจำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 26.4 และผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวนน้อยที่สุดเพียง 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.2 และเพศหญิงจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6

ตารางที่ 4.8

แสดงจำนวนและร้อยละ ของแรงงานอพยพจำแนก ตามสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส	จำนวน / คน		รวม
	เพศชาย	เพศหญิง	
โสด	77 (16.1)	133 (27.8)	210 (43.9)
สมรสอยู่ด้วยกัน	59 (12.3)	109 (22.8)	168 (35.1)
สมรสแต่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน	13 (2.7)	8 (1.7)	21 (4.4)
หย่าหม้าย	9 (1.9)	19 (4.0)	28 (5.9)
ไม่ได้สมรสแต่อยู่ด้วยกัน	21 (4.4)	30 (6.3)	51 (10.7)
รวม	179 (37.4)	299 (62.6)	478 (100)

จากตารางที่ 4.8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพโสดจะมีจำนวนมากที่สุด จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 43.9 แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 และเพศหญิงจำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 27.8 และ ผู้ที่สมรสแต่ไม่ได้อยู่ด้วยกันจะมีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 4.4 แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7 และเพศหญิงจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 1.7

ตารางที่ 4.9

แสดงจำนวนและร้อยละ ของแรงงานอพยพ จำแนกตามที่อยู่อาศัย

ที่อยู่อาศัย	จำนวน / คน		รวม
	เพศชาย	เพศหญิง	
มีบ้านของตนเอง	30 (6.2)	76 (16.0)	106 (22.2)
เช่าบ้าน, เช่าห้อง	140 (29.3)	164 (34.3)	304 (63.6)
อาศัยอยู่กับญาติ	9 (1.9)	59 (12.3)	68 (14.2)
รวม	179 (37.4)	299 (62.6)	478 (100)

จากตารางที่ 4.9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีบ้านเป็นของตนเอง ต้องเช่าบ้านเช่าห้องหรืออาศัยอยู่กับญาติ มีจำนวน 372 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 77.8 มีเพียง 106 คน หรือร้อยละ 22.2 เท่านั้นที่มีบ้านเป็นของตนเอง

ตารางที่ 4.10

แสดงจำนวนและร้อยละของ แรงงานอพยพ จำแนกตามประเภทรายได้ที่ได้รับ

รายได้	จำนวน / คน		รวม
	เพศชาย	เพศหญิง	
รายวัน	101 (21.0)	155 (32.5)	256 (53.5)
รายอาทิตย์	17 (3.6)	20 (4.2)	37 (7.8)
รายเดือน	61 (12.5)	124 (25.9)	185 (38.7)
รวม	179 (37.4)	299 (62.6)	478 (100)

จากตารางที่ 4.10 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เป็นรายวันมีจำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 53.5 แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 21.0 และแบ่งเป็นเพศหญิงจำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 32.5 และรายได้ที่ได้เป็นรายอาทิตย์จะมีน้อยที่สุด มีจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 3.6 และเพศหญิงจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 4.2 ซึ่งจากการที่ผู้จ้างแรงงานได้รับรายได้เป็นรายวันมีจำนวนสูง เพราะผู้ประกอบการสามารถให้ค่าแรงได้ตามความขยัน และจะทำให้ไม่มีการขาดงานมาก

ตารางที่ 4.11

แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพตามอัตราเฉลี่ยของรายได้ที่ได้รับ

รายได้รวม	จำนวน / คน		รวม
	เพศชาย	เพศหญิง	
ต่ำกว่า 5,000	76 (15.8)	141 (25.6)	217 (45.4)
5,000-7,500	62 (13.0)	108 (22.6)	170 (35.6)
7,501-10,000	29 (6.1)	34 (7.1)	63 (3.2)
10,001-12,500	7 (1.6)	5 (1.0)	12 (2.6)
12,501-15,000	2 (0.4)	4 (0.8)	6 (1.2)
15,001-20,000	1 (0.2)	5 (1.0)	6 (1.2)
สูงกว่า 20,000	2 (0.4)	2 (0.4)	4 (0.8)
รวม	179 (37.4)	299 (62.6)	478 (100)

จากตารางที่ 4.11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย ต่ำกว่า 5,000 บาท มีจำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 45.4 แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 15.8 และเพศหญิงจำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 29.6 และจำนวนผู้มีรายได้มากกว่า 20,000 มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.7 แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.4 และเพศหญิงจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.4 เท่านั้น

ตารางที่ 4.12

แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพ จำแนกตามประเภทของงานที่ทำ

ประเภทของงานที่ทำ	จำนวน / คน		รวม
	เพศชาย	เพศหญิง	
เกษตรกรรม	12 (2.5)	32 (6.7)	44 (9.2)
อุตสาหกรรม	155 (32.4)	214 (44.8)	369 (77.2)
บริการ	12 (2.5)	53 (11.1)	65 (14.0)
รวม	179 (37.4)	299 (62.6)	478 (100)

จากตารางที่ 4.12 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมโดยอยู่ในโรงงานทอผ้า โรงงานผลิตลูกชิ้นปลา โรงงานผลิตได้กรอก โรงงานผลิตเหล็กเส้น โรงงานผลิตอะไหล่รถยนต์ โรงงานผลิตตะปู โรงงานปลากะป๋อง โรงงานผลิตสารเคมีและทำทราโย มีจำนวนสูงถึง 369 คน คิดเป็นร้อยละ 77.2 แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 32.4 และเพศหญิงจำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 44.8 และอยู่ในภาคเกษตรกรรม งานด้านประมงและด้านขนส่งทางน้ำ น้อยที่สุด จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 9.2 แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5 และเป็นเพศหญิงจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 ส่วนผู้ที่อยู่ในงานด้านบริการ ประกอบด้วยแม่บ้าน ยามและพนักงานขับรถ มีจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 14.0 แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5 และเพศหญิงจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 11.1

ตารางที่ 4.13

แสดงจำนวนและร้อยละ ของแรงงานอพยพจำแนกตามระยะเวลาในการทำงาน

จำนวนเวลาใน การทำงาน	จำนวน / คน		รวม
	เพศชาย	เพศหญิง	
8 ชั่วโมง	129 (27.0)	236 (49.5)	365 (76.5)
9 ชั่วโมง	23 (4.8)	26 (5.4)	49 (10.2)
10 ชั่วโมง	12 (2.5)	21 (4.4)	33 (6.9)
11 ชั่วโมง	2 (0.4)	3 (0.6)	5 (1.0)
12 ชั่วโมง	8 (1.7)	11 (2.3)	19 (4.0)
13 ชั่วโมง	1 (0.2)	1 (0.2)	2 (0.4)
16 ชั่วโมง	4 (0.8)	1 (0.2)	5 (1.0)
รวม	179 (37.4)	299 (62.6)	478 (100)

จากตารางที่ 4.13 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทำงานวันละ 8 ชั่วโมง มีจำนวนสูงสุด 365 คน คิดเป็นร้อยละ 49.8 แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 และเพศหญิงจำนวน 236 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5 และผู้ที่ทำงานวันละ 13 ชั่วโมง มีน้อยที่สุดเพียง 2 คนคิดเป็นร้อยละ 0.4 เป็นที่น่าสังเกตว่ามีผู้ที่ทำงาน 16 ชั่วโมงต่อวัน มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1 แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 และเพศหญิงจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.2

ตารางที่ 4.14

แสดงจำนวน และร้อยละ ของแรงงานอพยพจำแนกตามการทำงานล่วงเวลา

การทำงาน ล่วงเวลา	จำนวน / คน		รวม
	เพศชาย	เพศหญิง	
ต้องทำ	59 (12.3)	182 (38.1)	241 (50.4)
ไม่ต้องทำ	120 (25.1)	117 (24.5)	237 (49.6)
รวม	179 (37.4)	199 (62.2)	478 (100)

จากตารางที่ 4.14 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องทำงานล่วงเวลา มีจำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 50.4 แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 12.3 และเพศหญิงจำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 38.1 และไม่ต้องทำงานล่วงเวลา จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 49.6 แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 25.1 และเพศหญิงจำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 24.5

ตารางที่ 4.15
แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพ จำแนกตามจำนวนครั้ง
ที่ทำล่วงเวลาต่อสัปดาห์

จำนวนครั้ง	จำนวน / คน		รวม
	เพศชาย	เพศหญิง	
1-3 ครั้ง	29 (6.0)	86 (18.0)	115 (24.0)
4-7 ครั้ง	30 (6.3)	96 (20.1)	126 (26.4)
ไม่ต้องทำงานล่วงเวลา	120 (25.1)	117 (24.5)	237 (49.6)
รวม	179 (37.4)	299 (62.6)	478 (100)

จากตารางที่ 4.15 พบว่า กลุ่มตัวอย่างต้องทำงานล่วงเวลา สัปดาห์ละ 4-7 ครั้งมีจำนวนมากกว่า ผู้ที่ต้องทำสัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง กล่าวคือ ผู้ที่ต้องทำสัปดาห์ละ 4-7 ครั้ง มีจำนวน 126 คน หรือร้อยละ 26.4 ขณะที่ต้องทำสัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง มีจำนวน 115 คน หรือร้อยละ 24.0 เป็นที่น่าสังเกตว่า แรงงานหญิงทำงานล่วงเวลามากกว่าเพศชาย ทั้ง 2 กรณี

ตารางที่ 4.16
แสดงจำนวนและร้อยละของแรงงานอพยพ จำแนกตามระยะเวลา
ในการทำงานล่วงเวลาต่อครั้ง

จำนวนชั่วโมง/ ครั้ง	จำนวน / คน		รวม
	เพศชาย	เพศหญิง	
3 ชั่วโมง/ครั้ง	38 (7.9)	103 (21.6)	29.5 (29.5)
5 ชั่วโมง/ครั้ง	8 (1.6)	48 (10.1)	56 (11.7)
6 ชั่วโมง/ครั้ง	6 (1.3)	26 (5.4)	32 (6.7)
8 ชั่วโมง/ครั้ง	7 (1.5)	5 (1.0)	12 (2.5)
ไม่ทำงานล่วงเวลา	120 (25.1)	117 (24.5)	237 (49.6)
รวม	179 (37.4)	299 (62.6)	478 (100)

จากตารางที่ 4.16 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ต้องทำงานล่วงเวลา 3 ชั่วโมงต่อครั้ง จะมีจำนวนมากที่สุด 141 คน คิดเป็นร้อยละ 29.5 แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 7.9 และเพศหญิงจำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6 และน้อยที่สุด จะเป็นผู้ที่ทำงาน 8 ชั่วโมงต่อครั้ง มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5 แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 และเพศหญิงจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0

ตอนที่2 ข้อมูลคุณภาพชีวิต ด้านต่าง ๆ ของแรงงานอพยพ

ผลการศึกษาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความมั่นคงของชีวิต และ ด้านการเมืองการปกครอง โดยการวิเคราะห์จากค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดในแต่ละด้าน โดยมีคุณภาพชีวิตสูง 3 คะแนน คุณภาพชีวิตปานกลาง 2 คะแนน และคุณภาพชีวิตต่ำ 1 คะแนน ตามหลักเกณฑ์ที่กล่าวไว้แล้ว ในบทที่ 3 นั้น ผลการศึกษาคุณภาพชีวิตโดยละเอียด ในแต่ละด้าน มีดังนี้

ตารางที่ 4.17

แสดงระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพด้านเศรษฐกิจ

คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ						
ตัวชี้วัด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	X	S.D	รวม
รายได้/วัน	304 (63.6)	116 (24.3)	58 (12.1)	1.939	973	478 (100)
รายจ่ายเทียบกับรายได้	175 (36.6)	199 (41.6)	104 (19.1)	1.956	904	478 (100)
ความเพียงพอของรายได้	167 (34.9)	220 (46.0)	91 (19.1)	2.107	2.33	478 (100)
การใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย	21 (4.4)	159 (33)	298 (62.3)	2.275	1.805	รวม 478 (100)

จากตารางที่ 4.17 ในด้านเศรษฐกิจพบว่าแรงงานอพยพส่วนใหญ่มีรายได้/วัน สูงกว่า 162 บาท/วัน จำนวน 304 คน คิดเป็นร้อยละ 63.6 ซึ่งเกิดจากการทำงานล่วงเวลา แต่เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยการได้รายได้ต่อวัน ของแรงงานอพยพโดยรวม จะมีค่าเฉลี่ยที่ 1.939 ซึ่งจะเป็นเกณฑ์ที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

รายจ่ายเมื่อเทียบกับรายได้ พบว่าแรงงานอพยพส่วนใหญ่มีรายได้พอ ๆ กับรายจ่าย จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 41.6 ลำดับรองลงมาคือมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้ จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 36.6 และรายจ่ายสูงกว่ารายได้ 104 คนคิดเป็นร้อยละ 21.8 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่าอยู่ที่ 1.956 แสดงว่าอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำเช่นเดียวกัน

ความเพียงพอของรายได้แรงงานอพยพ จะอยู่ในระดับปานกลางมีจำนวนมากที่สุด จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0 ความพอเพียงของรายได้จะมีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 91

คน คิดเป็นร้อยละ 19.1 แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอจะมีส่วนน้อย เมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด แต่เมื่อดูที่ค่าเฉลี่ยจะอยู่ที่ 2.107 ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยปานกลาง

การใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย พบว่า จำนวนผู้ที่ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ส่วนใหญ่จะมีจำนวนน้อย คือ 298 คน คิดเป็นร้อยละ 62.3 ผู้ที่สามารถใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยได้มีเพียง 21 คน คิดเป็นร้อยละ 4.4 เท่านั้น เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.805 แสดงว่าอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดแต่ละตัวดังที่ได้กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพ เมื่อพิจารณาจากด้านเศรษฐกิจยังอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ในเรื่องรายได้รายได้เมื่อเทียบกับรายจ่ายมีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ส่วนความเพียงพอของรายได้อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ซึ่งเกิดจากการทำงานล่วงเวลาหลายครั้งและหลายชั่วโมง ใน 1 สัปดาห์นั่นเอง

ตารางที่ 4.18

แสดงระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพด้านสังคม

คุณภาพชีวิตด้านสังคม						
ตัวชี้วัด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	$\bar{X}$	S.D	รวม
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	33 (6.3)	354 (74.1)	91 (19.0)	1.877	.525	478 (100)
ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว	188 (39.3)	234 (49.0)	56 (11.7)	2.289	.727	478 (100)
การมีโอกาสได้กลับภูมิลำเนา	203 (72.4)	182 (38.2)	93 (19.4)	2.322	1.046	478 (100)
การเข้าร่วมกิจกรรมครอบครัว	148 (31.0)	230 (48.1)	100 (20.9)	2.088	.775	478 (100)
การช่วยแก้ไข้ปัญหาครอบครัว	116 (24.2)	309 (64.6)	53 (11.2)	2.130	.628	478 (100)
การได้รับปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิต	92 (19.3)	296 (61.9)	90 (18.8)	1.956	.660	478 (100)
การเข้าร่วมนันทนาการกับเพื่อน	97 (20.2)	304 (63.6)	77 (16.2)	2.031	.677	478 (100)
การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา	84 (17.6)	293 (61.3)	101 (21.1)	1.891	.525	478 (100)

จากตารางที่ 4.18 พบว่าแรงงานอพยพส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองมีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินจะมีความมั่นคงปลอดภัยในระดับปานกลาง จำนวนสูง จำนวน 354 คน คิดเป็นร้อยละ 74.1 และความปลอดภัยสูงจะมีน้อย จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 69.0 ซึ่งจะมีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง คือค่าเฉลี่ย 1.877 ซึ่งก็ตรงกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ที่มีความรู้สึกปลอดภัย จะอยู่ในระดับปานกลางมีจำนวนมาก

ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว การมีความผูกพันกันในครอบครัว ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางจำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 49.0 รองลงมาอยู่ในระดับสูงมีจำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 39.3 แสดงให้เห็นว่าความผูกพันและห่วงใยในครอบครัวยังมีอยู่ในกลุ่มผู้ใช้แรงงานแม้ว่าจะมาทำงานห่างจากภูมิลำเนา เพราะดูได้จากค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.285 ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

การมีโอกาสกลับภูมิลำเนาเดิม พบว่าแรงงานอพยพส่วนใหญ่มีโอกาสกลับภูมิลำเนาเดิม ปีละหลายครั้งจำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 72.4 และกลับภูมิลำเนาเดิม ปีละครั้งจำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 38.2 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยที่ได้ 2.322 จะอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่าเมื่อมีโอกาสกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้แรงงานจะมีการกลับภูมิลำเนาเดิม

การเข้าร่วมกิจกรรมกับครอบครัวพบว่า การได้ทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว ส่วนใหญ่ได้มีโอกาสเข้าร่วมนานๆ ครั้งซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 230 คน คิดเป็นร้อยละ 48.1 ลำดับรองลงมาคือมีการเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้งเมื่อมีโอกาส จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 31.0 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.088 จะเป็นค่าเฉลี่ยที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่าความผูกพัน ภายในครอบครัวยังมีอยู่ในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน

การช่วยแก้ไขปัญหาคครอบครัวพบว่าแรงงานอพยพส่วนใหญ่มีส่วนช่วยกันแก้ไขปัญหาคครอบครัวบ้าง ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 309 คน คิดเป็นร้อยละ 64.6 และไม่เคยช่วยแก้ไขปัญหาคเลย จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่าอยู่ที่ 2.130 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ใช้แรงงาน จะมีการช่วยกันแก้ไขปัญหาคกันมากกว่าที่จะทอดทิ้งกัน

การได้รับปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิต พบว่าส่วนใหญ่ได้รับปัจจัย 4 คืออาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัยในระดับปานกลาง จำนวน 296 คน คิดเป็น ร้อยละ 61.9 และได้รับในระดับที่ไม่เพียงพอ จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่าระดับ 1.956 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

การเข้าร่วมนันทนาการกับเพื่อน พบว่าส่วนใหญ่เข้าร่วมนันทนาการกับเพื่อนนานๆ ครั้งจำนวน 304 คน คิดเป็นร้อยละ 63.6 และเข้าร่วมบ่อยครั้งจำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 20.2 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยจะอยู่ในระดับ 2.031 ซึ่งจะอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา พบว่าส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา นานๆ ครั้ง จำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 61.3 และการเข้าร่วมกิจกรรมบ่อยครั้งมี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 17.6 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่าอยู่ที่ 1.891 ซึ่งจะอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดแต่ละตัวสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตด้านสังคมของแรงงานอพยพอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การได้รับปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต และการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ส่วนที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูงได้แก่ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว การมีโอกาสกลับภูมิลำเนาเดิม การเข้าร่วมกิจกรรมกับครอบครัว การช่วยกันแก้ไขปัญหาครอบครัวและการเข้าร่วมนันทนาการกับเพื่อน

ตารางที่ 4.19

แสดงถึงระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพด้านการศึกษา

คุณภาพชีวิตด้านการศึกษา						
ตัวชี้วัด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	$\bar{X}$	S.D	รวม
ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้	240 (50.2)	210 (42.9)	28 (5.9)	2.437	.644	478 (100)
มีรายได้พอที่จะศึกษา	93 (19.4)	252 (52.7)	133 (22.7)	1.941	1.941	478 (100)
มีเวลาเพียงพอต่อการศึกษา	110 (23.0)	225 (47.1)	143 (29.9)	1.956	1.956	478 (100)
การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาในการศึกษาอบรม	103 (21.5)	223 (46.7)	152 (31.8)	1.889	1.889	478 (100)
รายได้พอต่อการให้การศึกษาค้นคนในครอบครัว	65 (13.6)	297 (62.1)	116 (24.3)	1.845	1.845	478 (100)
ท่านได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ/เอกชนในการพัฒนาความรู้การทำงาน	37 (7.7)	158 (33.1)	283 (59.2)	1.475	1.475	478 (100)
การได้ความรู้/ป้องกันเชื้อโรคเอดส์จากที่ทำงาน	76 (15.9)	253 (52.9)	149 (31.2)	1.833	1.833	478 (100)

จากตารางที่ 4.19 ในด้านการศึกษาพบว่าแรงงานอพยพส่วนใหญ่สามารถอ่านออกเขียนได้ มีจำนวน 240 คน คิดเป็นร้อยละ 50.2 และมีเพียง 28 คน คิดเป็นร้อยละ 5.9 ที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยซึ่งอยู่ที่ 2.437 แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการอ่านออกเขียนได้อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

การมีรายได้พอที่จะศึกษา หรือไม่ พบว่าส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอค่าใช้จ่ายประจำวันที่เป็นเท่านั้น มีจำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 52.7 ลำดับรองลงมาคือมีรายได้ไม่เพียงพอจำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 22.7 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่าอยู่ที่ 1.941 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

การมีเวลาพอที่จะศึกษา พบว่าผู้ที่มีเวลามากพอที่จะศึกษามีจำนวนน้อย จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0 และมีเวลาพอที่จะศึกษาในระดับปานกลาง จำนวนมาก จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 47.1 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 1.956 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า เวลาที่พอจะศึกษาจะมีพอดิไม่มากพอที่จะเหลือไปศึกษาได้มากนัก

การได้รับการสนับสนุน การศึกษา/อบรม จากผู้บังคับบัญชาพบว่าแรงงานอพยพส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนบ้างเป็นบางครั้ง จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 46.7 ลำดับรองลงมาคือไม่ให้การสนับสนุนเลย จำนวน 152 คนคิดเป็นร้อยละ 31.8 พิจารณากับค่าเฉลี่ยจะได้ 1.889 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำแสดงให้เห็นว่า ผู้บังคับบัญชาไม่ค่อยสนับสนุนให้แรงงานอพยพเรียนต่อ

รายได้ที่ได้รับเหลือพอที่จะสงเสียดให้ผู้อยู่ในอุปการะ ในการศึกษาอย่างไร พบว่าส่วนใหญ่มีรายได้เหลือพอที่จะช่วยได้ส่วนหนึ่ง จำนวน 297 คน คิดเป็นร้อยละ 62.1 ลำดับรองลงมาคือไม่มีเหลือพอที่จะสงเสียดได้เลยมีจำนวนสูงถึง 116 คน คิดเป็นร้อยละ 24.3 เมื่อคิดค่าเฉลี่ยจะอยู่ที่ 1.845 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

การได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ/เอกชน ต่อการพัฒนาความรู้และทักษะ พบว่าส่วนใหญ่ไม่ ได้รับความช่วยเหลือมีจำนวนมากถึง 283 คน คิดเป็นร้อยละ 59.2ผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือบ่อยครั้งมีจำนวนเพียง 37 คน คิดเป็นร้อยละ 7.7เท่านั้นคิดค่าเฉลี่ยจะอยู่ที่ 1.475 ซึ่งอยู่ในระดับที่ต่ำ แสดงให้เห็นว่า แรงงานอพยพได้รับความช่วยเหลือจาก ภาครัฐและเอกชนในเรื่องนี้น้อยมาก

การได้รับความรู้และป้องกันโรคเอดส์จากที่ทำงาน พบว่าส่วนใหญ่ได้รับความรู้เล็กน้อยจากสถานที่ทำงาน จำนวน 253 คน คิดเป็นร้อยละ 52.9 มีเพียง 76 คน ที่ได้รับความรู้มาก เมื่อคิดค่าเฉลี่ยจะอยู่ที่ 1.833 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ แสดงให้เห็นว่าสถานประกอบการไม่ค่อยให้ความสนใจที่จะให้การศึกษาแก่แรงงานอพยพมากนัก

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตด้านการศึกษา แต่ละประเด็น สรุปได้ว่าตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับต่ำ ได้แก่การได้รับการบริการจากภาครัฐและ/หรือภาคเอกชนในการพัฒนาความรู้และทักษะในการทำงาน ตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำได้แก่การมีรายได้เพียงพอที่จะศึกษา การมีเวลาพอที่จะศึกษา การได้รับการสนับสนุนในการศึกษาและ/หรือการฝึกอบรมจากผู้บังคับบัญชา การมีรายได้พอที่จะส่งเสียให้ผู้อยู่ในอุปการะในการศึกษา และการได้รับความรู้จากสถานประกอบการในการป้องกันโรคเอดส์ ส่วนตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง มีเพียงเรื่องความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ เท่านั้น

ตารางที่ 4.20

แสดงระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพ ด้านสาธารณสุข

คุณภาพชีวิตด้านสาธารณสุข						
ตัวชี้วัด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	$\bar{X}$	S.D	รวม
การได้รับอาหารต่อมื้อ/วัน	395 (82.6)	64 (13.4)	19 (4.0)	2.822	.611	478 (100)
การได้รับอาหารเพียงพอ/มื้อ	356 (74.5)	96 (20.1)	26 (5.4)	2.661	.681	478 (100)
คุณภาพของอาหาร	13.5 (28.2)	158 (33.1)	185 (38.7)	1.939	.973	478 (100)
ด้านสุขภาพร่างกาย	269 (20.3)	169 (71.1)	40 (8.6)	2.494	.697	478 (100)
ด้านสุขภาพจิต	97 (56.3)	340 (35.4)	41 (8.3)	2.092	.575	478 (100)
การได้รับอาหารเสริม	91 (19.0)	268 (56.1)	119 (24.9)	1.931	.701	478 (100)
การออกกำลังกาย	86 (17.9)	268 (56.1)	124 (26.0)	1.914	.717	478 (100)
สถานที่รักษาพยาบาล	142 (29.7)	301 (63.0)	35 (7.3)	2.220	.611	478 (100)
คุณภาพของการรักษาพยาบาลจากรัฐ	66 (13.8)	352 (73.6)	60 (12.6)	2.015	.612	478 (100)

คุณภาพชีวิตด้านสาธารณสุข						
ตัวชี้วัด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	$\bar{X}$	S.D	รวม
การได้รับความสะดวกในการรักษาจากที่ทำงาน	93	321	64	2.033	.650	478
คุณภาพของการรักษาพยาบาลในสถานที่ทำงาน	89 (18.6)	328 (68.6)	61 (12.8)	2.113	.785	478 (100)
การตรวจสุขภาพประจำปี	128 (26.8)	204 (42.7)	146 (29.5)	1.956	.904	478 (100)

จากตารางที่ 4.20 ในด้านสาธารณสุข พบว่าแรงงานอพยพส่วนใหญ่ ในแต่ละวัน จะได้รับอาหารครบทุกมื้อมีจำนวนสูงสุด จำนวน 395 คน คิดเป็นร้อยละ 82.6 รองลงมาได้รับอาหารครบเป็นบางมื้อมีจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 13.4 พิจารณากับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 2.822 ซึ่งอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าการได้รับอาหารต่อการดำรงชีวิตของแรงงานอพยพได้รับอย่างทั่วถึง

การได้รับอาหารต่อมื้อ พบว่า จะมีปริมาณมากพออิ่ม จำนวน 356 คน คิดเป็นร้อยละ 74.5 รองลงมาจะได้รับอาหารอิ่มเป็นบางมื้อ จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 20.1 เมื่อพิจารณากับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 2.661 ซึ่งอยู่ในระดับสูง

ด้านคุณภาพของอาหาร พบว่าแรงงานอพยพจะได้รับอาหารที่มีคุณภาพค่อนข้างต่ำจะมีจำนวนสูง จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 38.7 รองลงมาเป็นคุณภาพของอาหารที่มีคุณภาพปานกลาง จะมีจำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 33.1 เมื่อพิจารณากับค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับ 1.939 อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ แสดงให้เห็นว่าแรงงานอพยพจะคำนึงถึงปริมาณของอาหารมากกว่าคุณภาพของอาหาร

ด้านสุขภาพของร่างกาย พบว่าแรงงานอพยพจะมีความสนใจในเรื่องสุขภาพสูงมีจำนวน 269 คน คิดเป็นร้อยละ 56.3 รองลงมาจะให้ความสนใจในเรื่องของสุขภาพระดับปานกลาง จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 35.4 พิจารณากับค่าเฉลี่ย จะอยู่ในระดับ 2.494 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่าแรงงานอพยพจะให้ความสำคัญต่อสุขภาพร่างกายมากขึ้น

ด้านสุขภาพจิต พบว่าแรงงานอพยพจะมีสุขภาพจิตที่มีความเครียดและวิตกกังวลบ้างเป็นบางครั้ง มีจำนวน 340 คน คิดเป็นร้อยละ 71.1 รองลงมาจะไม่มี ความเครียดและวิตกกังวล มีจำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 20.3 พิจารณากับค่าเฉลี่ยจะอยู่ในระดับ 2.092 ซึ่งเป็นระดับปานกลาง ค่อนข้างสูงแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ใช้แรงงานจะมีสุขภาพจิตที่ดีเป็นส่วนใหญ่

การได้รับอาหารเสริม พบว่าแรงงานอพยพจะได้รับอาหารเสริมมานานๆ ครั้ง มีจำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 56.1 และไม่เคยได้รับอาหารเสริมเลยมีจำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 24.9 พิจารณากับค่าเฉลี่ย จะอยู่ในระดับ 1.931 ซึ่งจะอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ แสดงให้เห็นว่าแรงงานอพยพจะไม่สนใจที่จะได้รับอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ มากนัก

การออกกำลังกาย พบว่า แรงงานอพยพจะมีการออกกำลังกายนาน ๆ ครั้ง มีจำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 56.1 และไม่เคยที่จะออกกำลังกายเลยพบว่า มีจำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 26.0 พิจารณากับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ 1.941 อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง มีความสนใจในการออกกำลังกายในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

สถานที่รักษาพยาบาล พบว่าแรงงานอพยพจะใช้สถานพยาบาลที่ไม่ไกลจากที่อยู่อาศัย มากนัก เพื่อความสะดวกในการเดินทาง มีจำนวน 301 คน คิดเป็นร้อยละ 63.0 และใช้สถานพยาบาลที่อยู่ใกล้กับที่พักอาศัยไปมาได้รวดเร็ว จะมีจำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 29.7 พิจารณากับค่าเฉลี่ยจะอยู่ในระดับ 2.200 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่าแรงงานอพยพจะใช้สถานพยาบาลที่สามารถไปมาเพื่อทำการรักษาได้สะดวก

คุณภาพของการได้รับการรักษาพยาบาลจากรัฐ พบว่า แรงงานอพยพจะไปรับการรักษาพยาบาลจากสถานพยาบาลที่มีคุณภาพปานกลาง จำนวน 352 คน คิดเป็นร้อยละ 73.6 และจะไปรับการรักษาพยาบาลจากสถานพยาบาลที่มีคุณภาพดี มีจำนวน 66 คน เป็นร้อยละ 13.8 พิจารณากับค่าเฉลี่ย 2.015 จะอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่าแรงงานอพยพจะคำนึงถึงคุณภาพของการรักษาพยาบาลจากสถานพยาบาลของรัฐ

การได้รับความสะดวกในการรักษาพยาบาลจากสถานที่ทำงาน พบว่า สถานที่ทำงานของแรงงานอพยพจะให้ความสะดวกในระดับปานกลาง มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 321 คน คิดเป็นร้อยละ 67.2 และการได้รับความสะดวกมากจะมีจำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 19.4 เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยจะอยู่ในระดับ 2.033 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูงแสดงให้เห็นว่า ผู้ประกอบการจะให้ความสำคัญต่อการรักษาพยาบาลให้แรงงานอพยพในระดับปานกลาง

คุณภาพของการรักษาพยาบาลจากสถานที่ทำงาน จะเหมือนกัน กับการได้รับความสะดวกในการรักษาพยาบาลเพราะแรงงานอพยพจะได้รับการรักษาที่มีคุณภาพปานกลาง มีจำนวน 328 คน คิดเป็นร้อยละ 68.6 และรองลงมาจะได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพดี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 18.6 พิจารณากับค่าเฉลี่ย 2.113 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

การตรวจสุขภาพประจำปี พบว่าแรงงานอพยพจะไปตรวจสุขภาพนานๆ ครั้ง มีจำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 42.7 และไม่เคยที่จะไปตรวจสุขภาพเลยมีจำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 29.5 พิจารณากับค่าเฉลี่ยจะอยู่ในระดับ 1.956 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำแสดงให้เห็นว่า แรงงานอพยพจะให้ความสนใจต่อการตรวจสุขภาพร่างกายเพียงส่วนน้อย

จากการพิจารณาค่าเฉลี่ย ของตัวชี้วัดแต่ละตัวดังที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพ เมื่อพิจารณาจากด้านสาธารณสุขยังอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ในเรื่องคุณภาพของอาหาร การได้รับอาหารเสริม การออกกำลังกายและการตรวจสุขภาพ ส่วนที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูงใน ด้านสุขภาพของร่างกาย ด้านสุขภาพจิต ด้านสถานที่รักษาพยาบาล ด้านการได้รับความสะดวกในการรักษาพยาบาลจากสถานที่ทำงาน และคุณภาพของการรักษาพยาบาลจากรัฐ ส่วนที่อยู่ในระดับสูง ได้แก่การได้รับอาหารต่อมือและการได้รับอาหารครบ 3 มื้อต่อวัน

ตารางที่ 4.21

แสดงระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพ ด้านสิ่งแวดล้อม

คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม						
ตัวชี้วัด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	$\bar{X}$	S.D	รวม
คุณภาพของน้ำดื่ม	114 (23.9)	207 (43.3)	157 (32.8)	1.985	.887	478 (100)
คุณภาพของอากาศ ในที่พักอาศัย	135 (28.2)	279 (58.4)	64 (13.4)	2.165	.735	478 (100)
คุณภาพของอากาศ ในที่ทำงาน	81 (16.9)	328 (68.6)	69 (14.5)	2.029	.700	478 (100)
ระดับของเสียงใน ที่พักอาศัย	256 (53.6)	158 (33.1)	64 (13.3)	2.492	.880	478 (100)
ระดับของเสียงในที่ทำงาน	135 (28.2)	285 (59.6)	58 (12.2)	2.218	.808	478 (100)
อุปกรณ์ในการป้องกัน มลภาวะในที่ทำงาน	201 (42.1)	156 (32.6)	121 (25.3)	2.197	.922	478 (100)
ระบบการจัดเก็บขยะที่พัก	106 (22.2)	290 (60.7)	82 (17.1)	2.038	.729	478 (100)
ระยะทางไปสถานพักผ่อน หย่อนใจ	73 (15.2)	278 (58.2)	127 (26.6)	1.872	.705	478 (100)
การมีเวลาพอ เพื่อไปพักผ่อน	49 (10.2)	272 (59.9)	157 (32.9)	1.766	.839	478 (100)

จากตารางที่ 4.21 พบว่าด้านสิ่งแวดล้อมของแรงงานอพยพในเรื่องของคุณภาพของน้ำดื่มพบว่าจะมีบริโภคน้ำที่บรรจุขวดจากโรงงาน มีจำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 รองลงมาจะเป็นการบริโภคน้ำดื่มที่สะอาด มีจำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 32.8 พิจารณากับค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับ 1.958 ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ แสดงให้เห็นว่า คุณภาพของน้ำดื่มจะมีคุณภาพปานกลาง

คุณภาพของอากาศในที่พักอาศัยพบว่า คุณภาพของอากาศส่วนใหญ่จะเป็นอากาศที่มีควันเสียหรือมีกลิ่นเหม็นอยู่บ้างมีจำนวน 279 คน คิดเป็นร้อยละ 58.4 รองลงมาจะเป็นอากาศที่บริสุทธิ์ดี มีจำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 28.2 พิจารณากับค่าเฉลี่ย จะอยู่ในระดับ 2.165 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ใช้แรงงาน บางส่วนจะอยู่ในที่พักอาศัย ที่ใกล้กับแหล่งที่มีมลภาวะบ้าง

คุณภาพของอากาศในที่ทำงาน พบว่า คุณภาพของอากาศจะเป็นอากาศที่มีควันเสียหรือมีกลิ่นเหม็นอยู่บ้าง จะมีจำนวน 328 คน คิดเป็นร้อยละ 68.6 รองลงมาจะเป็นอากาศที่บริสุทธิ์ดี มีจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 16.9 พิจารณากับค่าเฉลี่ย จะอยู่ในระดับ 2.029 ซึ่งเป็นระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ แสดงให้เห็นว่า ในที่ทำงานจะมีคุณภาพของอากาศที่ไม่ดีมากนัก

ระดับของเสียงในที่พักอาศัย พบว่าจะไม่มีเสียงดังรบกวนแรงงานอพยพมีจำนวน 256 คน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 53.6 รองลงมาจะมีเสียงดังบ้าง มีจำนวน 158 คนคิดเป็นร้อยละ 33.1 พิจารณากับค่าเฉลี่ยจะอยู่ในระดับ 2.492 ซึ่งเป็นระดับปานกลางค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่า แหล่งที่พักอาศัยของแรงงานอพยพ จะมีการดูแลในเรื่องการทำให้เกิดเสียงดังรบกวนต่อผู้อยู่อาศัยในชุมชนเป็นอย่างดี

ระดับเสียงในที่ทำงาน พบว่า แรงงานอพยพจะทำงานในสถานที่ทำงานที่มีการดูแลในเรื่องของระดับเสียงที่ไม่ดังมากนัก มีจำนวน 285 คน คิดเป็นร้อยละ 59.6 รองลงมาจะไม่มีเสียงดังรบกวนเลยในเวลาทำงาน มีจำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 28.2 พิจารณากับค่าเฉลี่ยจะอยู่ในระดับ 2.218 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่าสถานที่ทำงานของแรงงานอพยพส่วนใหญ่จะมีการดูแล ในเรื่องของระดับเสียงในที่ทำงาน

อุปกรณ์ในการป้องกันมลภาวะในที่ทำงาน พบว่าแรงงานอพยพจะมี อุปกรณ์ในการป้องกันมลภาวะในการทำงานอย่างเพียงพอ มีจำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 42.1 และมีอุปกรณ์ที่ไม่เพียงพอในการทำงาน มีจำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 32.6 พิจารณากับค่าเฉลี่ย อยู่ใน

ระดับ 2.197 ซึ่ง อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่า การมีอุปกรณ์ป้องกันความปลอดภัยจากการทำงานมีปริมาณที่เพียงพอต่อแรงงานอพยพได้มากพอควร

ระบบการจัดเก็บขยะ พบว่า ในที่พักอาศัยและชุมชนของแรงงานอพยพจะมีประสิทธิภาพที่ดี มีขยะตกค้างบ้างไม่มากนัก มีจำนวน 290 คน คิดเป็นร้อยละ 60.7 รองลงมาจะมีการจัดเก็บขยะที่มีประสิทธิภาพไม่ได้พอ จะมีขยะตกค้างมาก มีจำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 22.2 พิจารณากับค่าเฉลี่ยจะอยู่ในระดับ 2.038 ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

ระยะทางในการไปพักผ่อนหย่อนใจในสถานที่พักผ่อน พบว่าแรงงานอพยพจะอยู่ไกลจากสถานที่พักผ่อนแต่ไม่ไกลมากไปมาได้ มีจำนวน 278 คน คิดเป็นร้อยละ 58.2 รองลงมาจะไกลไปมาไม่สะดวกต่อการไปพักผ่อน มีจำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 26.6 พิจารณากับค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับ 1.872 อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

การมีเวลาเพื่อไปพักผ่อน พบว่าแรงงานอพยพจะมีเวลาไปพักผ่อนโดยหลายๆ เดือนไปครั้งจะมีจำนวน 272 คน คิดเป็นร้อยละ 56.9 รองลงมาจะไปพักผ่อนบ้างเดือนละหลายครั้ง จะมีจำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 32.9 พิจารณากับค่าเฉลี่ยจะอยู่ในระดับ 1.766 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างไม่มีเวลาพอที่จะไปเที่ยวพักผ่อนได้

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมแต่ละประเด็น สรุปได้ว่า ตัวชี้วัดอยู่ในระดับต่ำได้แก่ การไปพักผ่อนเมื่อมีเวลา ส่วนที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำได้แก่ คุณภาพของน้ำดื่ม และระยะทางเพื่อการไปพักผ่อนหย่อนใจ ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ได้แก่ คุณภาพของอากาศ ระดับของเสียงในที่พักอาศัยและที่ทำงาน อุปกรณ์ป้องกันมลภาวะในที่ทำงานที่เพียงพอในการทำงานและระบบการจัดเก็บขยะในที่พักอาศัยและชุมชน

ตารางที่ 4.22

แสดงถึงระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพ ด้านความมั่นคงของชีวิต

คุณภาพชีวิตด้านความมั่นคง						
ตัวชี้วัด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	$\bar{X}$	S.D	รวม
ความมั่นคงทางด้านอาชีพ	61 (12.7)	269 (56.3)	148 (31.0)	1.803	.694	478 (100)
ความมั่นคงทางด้านครอบครัว	196 (41.8)	231 (48.3)	51 (10.7)	2.318	.887	478 (100)

จากตารางที่ 4.22 พบว่าความมั่นคงทางด้านอาชีพ แรงงานอพยพ จะมีความเชื่อมั่นในด้านความมั่นคงของงานที่ทำ ซึ่งจะมีความมั่นคงในระดับปานกลางมีจำนวน 269 คน คิดเป็นร้อยละ

ร้อยละ 56.3 รองลงมาคิดว่าไม่มีความมั่นคงมากนัก มีจำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 31.0 พิจารณาค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 1.803 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ด้านความมั่นคงทางด้านครอบครัวพบว่าแรงงานอพยพ จะมีความอบอุ่นในครอบครัวจะมีการทะเลาะเบาะแว้งบ้างเป็นบางครั้ง จะมีจำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 41.8 พิจารณากับค่าเฉลี่ยจะอยู่ในระดับ 2.318 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต ด้านความมั่นคงของชีวิตแต่ละประเด็น สรุปได้ว่า ตัวชี้วัดอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำได้แก่ ความมั่นคงทางด้านอาชีพ ส่วนในระดับปานกลางค่อนข้างสูงได้แก่ความมั่นคงทางด้านครอบครัว

ตารางที่ 4.23

แสดงถึงระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพ ด้านการเมืองการปกครอง

คุณภาพชีวิตด้านการเมืองการปกครอง						
ตัวชี้วัด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	$\bar{X}$	S.D	รวม
การสนับสนุนให้จัดตั้งสหภาพแรงงานจากนายจ้าง	61 (12.8)	131 (21.4)	286 (59.8)	1.515	.866	478 (100)
การสนับสนุนให้ไปลงคะแนนเลือกตั้งจากนายจ้าง	148 (31.0)	156 (32.6)	174 (36.4)	1.941	.987	478 (100)
การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงนโยบายและกฎหมายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม	29 (6.1)	159 (33.3)	250 (60.6)	1.441	.703	478 (100)
การต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิเพื่อความ เป็นธรรมจากนายจ้าง	99 (20.7)	267 (55.9)	112 (23.4)	1.990	.898	478 (100)
การมีโอกาสได้พบนักการเมืองในเขตเลือกตั้งของตน	30 (6.3)	91 (19.0)	357 (74.7)	1.301	.692	478 (100)
การมีโอกาสได้พบข้าราชการในเขตที่มีหน้าที่ให้บริการประชาชน	49 (10.2)	120 (25.1)	309 (64.7)	1.437	.743	478 (100)
การได้รับความช่วยเหลือและการให้บริการต่าง ๆ จากนักการเมืองและข้าราชการที่รับผิดชอบในเขตของท่าน	51 (10.7)	164 (34.4)	263 (55.0)	1.540	.764	478 (100)

จากตารางที่ 4.23 ด้านการเมืองการปกครอง พบว่าแรงงานอพยพจะไม่ได้รับการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสหภาพแรงงานและการรวมกลุ่มจะมีจำนวน 296 คน คิดเป็นร้อยละ 59.8 รองลงมาคือได้รับการสนับสนุนแต่มีเงื่อนไขจะมีจำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 21.4 พิจารณากับค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับ 1.515 ซึ่งเป็นระดับปานกลางค่อนข้างต่ำแสดงให้เห็นว่า การได้รับการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการ จัดตั้งสหภาพแรงงานยังขาดการสนใจจากหน่วยงาน

การสนับสนุนให้ไปลงคะแนนเลือกตั้ง พบว่าไม่ได้รับการสนับสนุนเพราะไม่มีการหยุดงานให้แรงงานอพยพเพื่อไปลงคะแนนเลือกตั้งจะมีจำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 36.4 รองลงมาจะมีการหยุดงานเพื่อให้ไปลงคะแนนเลือกตั้งได้แต่จะไม่จ่ายค่าแรงในวันนั้น มีจำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 32.6 พิจารณากับค่าเฉลี่ยจะอยู่ในระดับปานกลาง 1.941 แสดงให้เห็นว่าขาด การสนับสนุนเรื่องการเลือกตั้งจากหน่วยงาน

การมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้มีการปรับปรุงนโยบายและกฎหมายเพื่อความเป็นธรรมในสังคม พบว่าแรงงานอพยพจะไม่มีส่วนร่วมเลยมีจำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 60.6 รองลงมาจะมีส่วนร่วมบ้างเป็นบางครั้งมีจำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 พิจารณากับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 1.441 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำ แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงกฎหมายยังขาดการสนับสนุนจากรัฐและหน่วยงาน

การต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิหรือการเคลื่อนไหว เพื่อความเป็นธรรมจากนายจ้างพบว่าแรงงานอพยพจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากนายจ้าง แต่ก็ไม่มีการคัดค้านจะมีจำนวน 267 คน คิดเป็นร้อยละ 55.9 รองลงมาจะไม่มีการสนับสนุนและไม่มีการขัดขวาง จะมีจำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 23.4 พิจารณากับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 1.990 จะอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

การมีโอกาสพบนักการเมืองในเขตเลือกตั้ง พบว่าแรงงานอพยพจะไม่มีโอกาสพบนักการเมืองในเขตเลือกตั้งของตนเลยมีจำนวน 357 คน คิดเป็นร้อยละ 74.7 รองลงมาจะมีโอกาสพบนักการเมืองบ้างเป็นบางครั้ง มีจำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 เมื่อพิจารณากับค่าเฉลี่ยจะอยู่ในระดับ 1.301 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำต่ำแสดงให้เห็นว่า การมีโอกาสพบกับนักการเมืองในเขตเลือกตั้งมีโอกาสน้อยมาก

การมีโอกาสพบข้าราชการในเขตพบว่า แรงงานอพยพไม่มีโอกาสพบข้าราชการในเขตของตนเลยจะมีจำนวน 309 คน คิดเป็นร้อยละ 64.7 รองลงมาจะมีโอกาสพบบ้างเป็นบางครั้งมีจำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 25.1 พิจารณากับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 1.437 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำ แสดงให้เห็นว่า การมีโอกาสพบกับข้าราชการเพื่อให้มาดูแลแก้ปัญหาต่าง ๆ จะมีน้อยมาก

การได้รับความช่วยเหลือและการให้บริการต่าง ๆ จากนักการเมืองและข้าราชการที่รับผิดชอบในเขตของท่าน พบว่าแรงงานอพยพไม่เคยได้รับความช่วยเหลือใด ๆ เลย มีจำนวน 263 คน คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมาจะได้รับความช่วยเหลือหรือบริการเป็นบางครั้งมีจำนวน 164 คน คิดเป็น ร้อยละ 34.4 พิจารณากับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 1.340 ซึ่งเป็นระดับต่ำ แสดงให้เห็นว่าแรงงานอพยพยังไม่ได้รับความสนใจและเอาใจใส่ดูแลจากนักการเมืองและข้าราชการในเขต

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ในประเด็นที่สำคัญ

ผู้ศึกษาได้ทำการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ โดยการเจาะเฉพาะประเด็นที่น่าสนใจว่า มีความแตกต่าง หรือมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ โดยการทำตารางไขว้ (Crosstabulation) ระหว่างตัวชี้วัดด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ คือ ความเพียงพอของรายได้กับการทำงานล่วงเวลา

ด้านสังคม คือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับการทำงานล่วงเวลา

ด้านการศึกษา คือ การได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนา

ความรู้และทักษะในการทำงานกับความเพียงพอของรายได้

ด้านสาธารณสุข คือ คุณภาพของอาหารกับความเพียงพอของรายได้

ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การมีเวลาพักผ่อนกับการทำงานล่วงเวลา

ด้านความมั่นคงของชีวิต คือ ความมั่นคงด้านครอบครัวกับความเพียงพอของรายได้

ด้านการเมืองการปกครอง คือ การได้รับความช่วยเหลือและการให้บริการต่าง ๆ จาก
นักการเมือง และข้าราชการ ที่รับผิดชอบในเขตของท่าน กับอาชีพ

ผลการศึกษามีดังนี้

ตารางที่ 4.24

ความสัมพันธ์ระหว่างความเพียงพอของรายได้กับการทำงานล่วงเวลา

ทำงานล่วงเวลา	รายได้ไม่เพียงพอ	รายได้เพียงพอดี	มีเงินออม	อื่น ๆ
การทำงานล่วงเวลา	13(27.7)	62(66.5)	127 (44.6)	12 (55.0)
การไม่ทำงานล่วงเวลา	34 (72.3)	31 (33.5)	160 (55.4)	10 (45.0)
รวม	47 (9.8)	93 (19.7)	304 (63.6)	22(6.9)

$$X^2 = 43.09032 \quad D.F = 12 \quad Sig = .00002 \quad \text{ระดับนัยสำคัญทางสถิติ} = .001$$

จากตารางที่ 4.24 พบว่าความเพียงพอของรายได้มีความสัมพันธ์กับการทำงานล่วงเวลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยแรงงานอพยพที่ไม่ทำงานล่วงเวลาจะมีรายได้ไม่เพียงพอเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 72.3 รองลงมาคือการทำงานล่วงเวลาจะทำให้มีรายได้พอดี ร้อยละ 66.5

เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้แรงงานอพยพจะทำงานล่วงเวลาแล้วก็ตาม ก็ยังมีถึง ร้อยละ 27.7 ที่ยังมีรายได้ไม่เพียงพอ

สรุปได้ว่า การทำงานล่วงเวลา จะมีความสัมพันธ์กับความเพียงพอของรายได้ เพราะถ้าไม่มีการทำงานล่วงเวลา จะทำให้ มีรายได้ที่ไม่เพียงพอสูงถึง ร้อยละ 72.3 แต่การทำงานล่วงเวลา จะมียาได้ที่ไม่เพียงพอเพียง ร้อยละ 27.7 เท่านั้น

ตารางที่ 4.25

ความสัมพันธ์ของความสัมพันธ์ภายในครอบครัว กับการทำงานล่วงเวลา

ทำงานล่วงเวลา	ความห่างเหิน. กันมากภายใน ครอบครัว	ค่อนข้างห่าง เหินภายใน ครอบครัว	ความสนิทแนบ แน่นภายใน ครอบครัว	อื่น ๆ
การทำงานล่วงเวลา	34.3	53.2	44.2	40.9
การไม่ทำงานล่วงเวลา	65.7	46.8	55.8	59.1
รวม	10.7	49.0	37.0	3.3

$X^2 = 15.11560$ D.F = 12 sig = .23517 ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .01

จากตารางที่ 4.25 พบว่าการทำงานล่วงเวลาไม่มีความสัมพันธ์กับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยการทำงานล่วงเวลา ทำให้เกิดปัญหาค่อนข้างห่างเหินภายในครอบครัวสูงที่สุดถึงร้อยละ 53.2 ทำให้เกิดการห่างเหินกันมากภายในครอบครัว ร้อยละ 34.3 ส่วนการไม่ทำงานล่วงเวลา ทำให้เกิดความห่างเหินกันมากภายในครอบครัวสูงถึง ร้อยละ 65.7 ทำให้เกิดความสนิทแนบแน่นภายในครอบครัวร้อยละ 55.8 และทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ค่อนข้างห่างเหินในครอบครัวร้อยละ 46.8

เป็นที่น่าสังเกตว่า สถิติของการไม่ทำงานล่วงเวลาแต่กลับทำให้ครอบครัวห่างเหินกันมาก ถึงร้อยละ 65.7 นั้น อาจเป็นเหตุผลเฉพาะของแรงงานอพยพที่เมื่อไม่ทำงานล่วงเวลาก็ทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอ และเกิดปัญหาทะเลาะวิวาทจนทำให้เกิดความห่างเหินกันภายในครอบครัวได้

ตารางที่ 4.26

ความสัมพันธ์ของรายได้ กับ การได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ และหน่วยงาน ในการพัฒนา
ความรู้และทักษะในการทำงาน

ความพอเพียง ของรายได้	ไม่เคยได้รับ	ได้รับนาน ๆ ครั้ง	ได้รับบ่อยครั้ง	อื่น ๆ
ไม่พอเพียง	27 (44.7)	15 (29.8)	10 (21.3)	3 (4.2)
รายได้พอดี	57 (54.3)	38 (38.2)	6 (6.4)	2 (1.1)
มีเงินออม	183 (58.2)	105 (34.7)	16 (5.7)	1 (0.7)
รวม	81.8	13.6	4.6	-

$X^2 = 67.54015$ D.F = 16 Sig = .00000 ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .001

จากตารางที่ 4.26 พบว่ารายได้มีความสัมพันธ์กับการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐและหน่วยงานในการพัฒนาความรู้ และทักษะในการทำงานอย่างมีนัยสถิติ โดยผู้ที่มีเงินออมจะเป็นผู้ที่ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือเลยมากที่สุดร้อยละ 58.9 ได้รับความช่วยเหลือบ่อยครั้งเพียงร้อยละ 5.7 ผู้ที่มีรายได้พอดีไม่เคยได้รับความช่วยเหลือเลย ร้อยละ 54.3 ได้รับบ่อยครั้งเพียงร้อยละ 6.4 ขณะที่ผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอไม่เคยได้รับความช่วยเหลือเลยร้อยละ 44.7 ได้รับบ่อยครั้งร้อยละ 21.3

ตารางที่ 4.27

ความสัมพันธ์ ของความเพียงพอของรายได้ กับคุณภาพของอาหาร

ความเพียงพอ ของรายได้	ชื่ออาหารร้านข้าง ทางหน้า โรงงาน	ชื่ออาหารสำเร็จรูป เช่นภายในร้านค้า, ซูเปอร์มาร์ท	อาหารที่ทำ ด้วยตนเอง	อื่น ๆ เช่น ร้าน ของสวัสดิการภายใน โรงงาน
รายได้ไม่เพียงพอ	16 (34.6)	39 (41.5)	121 (39.4)	6 (28.4)
รายได้ใช้จ่ายพอดี	10 (21.8)	38 (40.4)	97 (32.4)	4 (19.3)
รายได้มีเงินออม	16 (34.5)	11 (11.7)	65 (21.8)	6 (28.4)
อื่น ๆ	4 (9.1)	6 (6.4)	18 (6.4)	5 (23.9)
รวม	46 (38.7)	94 (32.1)	301 (21.4)	21 (7.8)

$X^2 = 49.96642$ D.F = 16 Sig = .00002 ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .001

จากตารางที่ 4.27 พบว่าความเพียงพอของรายได้ มีความสัมพันธ์กับอาหาร อยางมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 โดยผู้ที่มีรายได้ที่ไม่เพียงพอจะซื้ออาหารสำเร็จรูป (ภายในร้านค้า และซูเปอร์มาร์เก็ต) สูงถึงร้อยละ 41.5 เนื่องจากสะดวก และราคาถูกกว่าทำด้วยตนเอง รองลงมาเป็นการปรุงอาหารด้วยตนเองร้อยละ 39.4 ซื้ออาหารจากร้านข้างทางหน้าโรงงานร้อยละ 34.6 และอื่น ๆ เป็นร้านอาหารที่ภายในโรงงานจัดให้เป็นสวัสดิการ ร้อยละ 28.4 ส่วนผู้ที่มีรายได้ที่เพียงพอ จะมีการซื้ออาหารสำเร็จรูป (ภายในร้านค้า และซูเปอร์มาร์เก็ต) สูงถึงร้อยละ 40.4 รองลงมาคือ ปรุงอาหารเองร้อยละ 32.4 ซื้ออาหารจากร้านข้างทางหน้าโรงงาน ร้อยละ 21.8 และอื่น ๆ คือ การซื้ออาหารจากร้านสวัสดิการของโรงงาน ร้อยละ 19.3 สำหรับผู้ที่มีรายได้ที่เพียงพอ มีเงินออมจะมีการซื้ออาหารจากข้างทางหน้าโรงงานสูงถึงร้อยละ 34.5 รองลงมาคือ อื่น ๆ (เป็นการซื้อจากร้านค้าสวัสดิการในโรงงาน) ร้อยละ 28.4 ปรุงอาหารด้วยตนเองร้อยละ 21.8 และซื้ออาหารสำเร็จรูป (จากร้านค้า และซูเปอร์มาร์เก็ต) ร้อยละ 11.7

สรุปได้ว่า การมีรายได้ที่เพียงพอและการมีเงินออมจะไม่มีความสัมพันธ์กับการเลือกซื้ออาหารที่มีคุณภาพ อาจจะมาจากสาเหตุในด้านเวลา เพราะการทำงานของผู้ใช้แรงงาน จะเป็นการทำงานภายในโรงงานตลอดเวลา จะต้องการความรวดเร็วเพื่อต้องการทำงานให้มากเพื่อรายได้มามากจึง จะเป็นการสะดวกที่จะซื้อหาจากร้านค้า นอกจากจะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายเพื่อทำให้มีรายได้ที่เพียงพอต่อการใช้จ่าย เพราะการซื้ออาหารสำเร็จรูปย่อมจะมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการปรุงอาหารด้วยตนเอง

ตารางที่ 4.28

ความสัมพันธ์ของการมีเวลา ทักผ่อน กับการทำงานล่วงเวลา

การทำงานล่วงเวลา	ไม่พักผ่อน หลาย			
	ไม่เคยไปพักผ่อน	เดือนไปครั้ง	ไปพักผ่อนเดือน ละหลายครั้ง	อื่น ๆ
การทำงานล่วงเวลา	67 (25.6)	149 (63.5)	19 (8.3)	10 (2.6)
การไม่ทำงานล่วงเวลา	74 (32.4)	133 (57.8)	17 (7.3)	9 (2.5)
รวม	141 (43.5)	282 (48.7)	36 (5.7)	19 (2.1)

$X^2 = 14.85191$ D.F = 15 Sig = .46214 ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05

จากตารางที่ 4.28 พบว่าการทำงานล่วงเวลาไม่มีความสัมพันธ์กับการพักผ่อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยผู้ที่ทำงานล่วงเวลา มีการไปพักผ่อนโดยหลายเดือนไปครั้งสูงถึงร้อยละ 63.5 รองลงมา ไม่เคยไปพักผ่อนร้อยละ 25.6 ไปพักผ่อน เดือนละหลาย ๆ ครั้งน้อยที่สุดร้อยละ 8.3 และผู้ไม่ทำงานล่วงเวลา มีการไปพักผ่อนหลายเดือนไปครั้งสูงถึงร้อยละ 57.8 รองลงมาไม่เคยไปพักผ่อนเลยร้อยละ 32.4 และไปพักผ่อนเดือนละหลายครั้ง ร้อยละ 7.3

สรุปได้ว่า การต้องทำงานล่วงเวลา และการไม่ทำงานล่วงเวลา จะไม่มีความสัมพันธ์กับการไปพักผ่อน อาจจะเป็นด้วยการไม่มีเวลาที่จะไปพักผ่อน หรือการไม่ให้ความสำคัญและความสนใจในการไปพักผ่อน

ตารางที่ 4.29

ความสัมพันธ์ของความมั่นคงของครอบครัวกับความเพียงพอของรายได้

ความเพียงพอ ของรายได้	มีการทะเลาะ เบาะแว้งกัน เป็นประจำ	มีการทะเลาะ เบาะแว้งบาง ครั้ง	มีความรักใคร่กัน ดี	อื่น ๆ
รายได้ไม่เพียงพอ	18 (38.3)	40 (40.4)	72 (23.7)	-
รายได้เพียงพอ	19 (40.4)	48 (51.1)	190 (62.5)	2 (1.1)
รายได้มีเหลือออม	10 (21.3)	5 (8.5)	36 (13.8)	1 (.7)
รวม	47 (20.0)	93 (45.0)	298 (30.0)	3 (5.0)

$X^2 = 77.95995$ D.F = 16 Sig = .00000 ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .001

จากตารางที่ 4.29 พบว่า ความเพียงพอของรายได้มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงของครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ = .001 โดยผู้ที่มีรายได้ที่ไม่เพียงพอ จะมีการทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นบางครั้ง สูงถึงร้อยละ 40.4 รองลงมาเป็นการทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ ร้อยละ 38.3 และมีความรักใคร่กันดีร้อยละ 21.3 ส่วนผู้ที่มีรายได้ที่เพียงพอจะมีการทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นบางครั้ง สูงถึงร้อยละ 51.1 รองลงมา มีการทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ ร้อยละ 42.6 และมีความรักใคร่กันดีร้อยละ 5.2 สำหรับผู้ที่มีรายได้เหลือออมจะมีการทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นบางครั้ง ร้อยละ 62.9 รองลงมา มีการทะเลาะกันเป็นประจำร้อยละ 24.1 และมีความรักใคร่กันดีร้อยละ 12.3

ตารางที่ 4.30

ความสัมพันธ์ของอาชีพกับรายได้ในความช่วยเหลือจากนักการเมือง และเจ้าหน้าที่ภายในเขต

ประเภทอาชีพ	เคยได้รับ			
	ไม่เคยได้รับ	บางครั้ง	หลายครั้ง	อื่น ๆ
ก่อสร้าง	7 (41.1)	8 (47.1)	1 (5.9)	1 (5.9)
ประมง	1 (25.0)	2 (50.0)	1 (25.0)	-
แม่บ้าน	14 (56.0)	6 (24.0)	4 (16.0)	1 (4.0)
ยาม	7 (41.2)	5 (29.4)	3 (17.6)	2 (11.8)
พนักงานขับรถ	14 (66.7)	6 (28.6)	1 (4.70)	-
กิจกรรมต่อเนื่องประมง	5 (71.4)	2 (28.6)	-	-
เกษตรกรรม	-	1 (16.7)	5 (83.3)	-
อุตสาหกรรม	164 (54.3)	109 (36.1)	28 (6.6)	1 (3.0)
อื่น ๆ	54.5	41.8	1.8	1.9

 $X^2 = 4.00910$ D.F = 36 Sig = .00001 ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .001

จากตารางที่ 4.30 พบว่าอาชีพมีความสัมพันธ์กับการได้รับความช่วยเหลือจากนักการเมืองและ เจ้าหน้าที่ภายในเขต ของผู้ใช้แรงงานอาศัยอยู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ = .001 โดยผู้ที่ประกอบอาชีพก่อสร้างจะได้รับการช่วยเหลือบางครั้งสูงถึงร้อยละ 47.1 รองลงมาไม่ได้รับความช่วยเหลือร้อยละ 41.1 และการได้รับความช่วยเหลือ หลายครั้ง ร้อยละ 5.9

ผู้ที่ประกอบอาชีพด้านการประมง จะได้รับการช่วยเหลือบางครั้งสูงถึงร้อยละ 50.0 รองลงมา การไม่ได้รับความช่วยเหลือ ร้อยละ 25.0 และได้รับความช่วยเหลือหลายครั้งร้อยละ 25.0

ผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นแม่บ้าน จะไม่ได้รับการช่วยเหลือสูงถึงร้อยละ 56.0 รองลงมาได้รับการช่วยเหลือบางครั้งร้อยละ 24.0 และได้รับความช่วยเหลือหลายครั้งร้อยละ 16.0

ผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นยาม จะไม่ได้รับความช่วยเหลือสูงถึงร้อยละ 41.2 รองลงมา การได้รับความช่วยเหลือบางครั้ง ร้อยละ 29.4 และได้รับความช่วยเหลือหลายครั้งร้อยละ 17.6

ผู้ที่ประกอบอาชีพพนักงานขับรถ จะไม่ได้รับความช่วยเหลือสูงถึงร้อยละ 66.7 รองลงมาได้รับความช่วยเหลือบางครั้ง 28.6 และได้รับความช่วยเหลือหลายครั้งร้อยละ 4.7

ผู้ที่ประกอบอาชีพกิจกรรมต่อเนื่องประมง (การทำลูกชิ้นปลา, แลเนื้อปลา) จะไม่ได้รับความช่วยเหลือสูงถึงร้อยละ 71.4 รองลงมาได้รับความช่วยเหลือบางครั้งร้อยละ 28.6

ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จะได้รับความช่วยเหลือสูงถึงร้อยละ 83.3 รองลงมาได้
ได้รับความช่วยเหลือบางครั้งร้อยละ 16.7

ผู้ที่ประกอบอาชีพอุตสาหกรรม จะไม่ได้รับความช่วยเหลือสูงถึงร้อยละ 54.3 รองลงมา
ได้รับความช่วยเหลือบางครั้งร้อยละ 36.1 และได้รับความช่วยเหลือหลายครั้งร้อยละ 6.6

สรุปได้ว่า การประกอบอาชีพจะมีความสัมพันธ์กับการได้รับความช่วยเหลือจาก
นักการเมืองและเจ้าหน้าที่ในเขต โดยผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จะมีโอกาสได้รับการ
ช่วยเหลือสูงถึงร้อยละ 83.3 ขณะที่ผู้ประกอบอาชีพก่อสร้าง แม่บ้าน ยาม พนักงานขับรถ
กิจกรรมต่อเนื่อง ประมง อุตสาหกรรม และอื่น ๆ ซึ่งมีจำนวนมากไม่ได้รับความช่วยเหลือ
ส่วนใหญ่เกิดจากการประกอบอาชีพอยู่ในสถานที่ประกอบการ เช่น ผู้ที่ทำงานที่ขับรถ จะอยู่แต่
ในรถ และผู้ทำงานด้านอุตสาหกรรมจะอยู่ภายในโรงงาน การจะมีโอกาสพบกับนักการเมือง
และเจ้าหน้าที่เป็นไปได้น้อย ซึ่งต่างจากผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จะมีโอกาสพบกับเจ้าหน้าที่
ภายในพื้นที่เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ในการติดต่อด้านต่าง ๆ ทำให้มีโอกาสได้พบ
นักการเมืองและเจ้าหน้าที่มากกว่าจะเป็น กลุ่มอาชีพอื่น ๆ

สรุปการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ กับค่านัยสำคัญทางสถิติ พบว่า

1. ด้านเศรษฐกิจ ความเพียงพอของรายได้ มีความสัมพันธ์กับการทำงานล่วงเวลาระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
2. ด้านสังคม ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับการทำงานล่วงเวลา
3. ด้านการศึกษา ความเพียงพอของรายได้ มีความสัมพันธ์กันกับการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐและหน่วยงานในการพัฒนาความรู้และทักษะในการทำงาน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
4. ด้านสาธารณสุข ความเพียงพอของรายได้ มีความสัมพันธ์กันกับคุณภาพของอาหาร ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
5. ด้านสิ่งแวดล้อม การมีเวลาพักผ่อน มีความสัมพันธ์กับการทำงานล่วงเวลา ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
6. ด้านความมั่นคงของชีวิต ความมั่นคงของครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับความเพียงพอของรายได้ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
7. ด้านการเมืองการปกครอง การได้รับการช่วยเหลือจากนัการเมืองและเจ้าหน้าที่ภายในเขตของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน มีความสัมพันธ์กับการประกอบอาชีพ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาคูณภาพชีวิตของแรงงานอพยพ ในจังหวัดสมุทรปราการ เป็นการศึกษาคุณภาพชีวิต 7 ด้าน คือด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความมั่นคงของชีวิต และด้านการเมืองการปกครอง โดยใช้แนวคิดในการศึกษา 4 แนวคิด คือ แนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต แนวคิดเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต แนวคิดเรื่องการพัฒนา มนุษย์ และแนวคิดเรื่องสวัสดิการสังคม เพื่อนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางช่วยเหลือผู้ใช้ แรงงานอพยพในจังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ใช้แรงงานในเขต อำเภอเมือง อำเภอพระประแดง และอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 478 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ในการจัดระดับคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ และใช้การทำตารางไขว้ (Crosstabulation) ในการ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่น่าสนใจ

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

5.1.1 สภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือแรงงานอพยพในเขต อำเภอเมือง อำเภอพระประแดง และอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 478 คน เป็น เพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 21 -25 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและ มัธยมศึกษา เป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย อพยพมาจากภาคกลางและเข้ามาอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ เป็นช่วงระยะเวลา 1- 5 ปี และเข้ามาโดยไม่ย้ายทะเบียนบ้านเป็นส่วนใหญ่ ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ เป็นการเช่าบ้านอยู่ ในด้านการประกอบอาชีพส่วนใหญ่จะเป็นผู้ใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรม และมี รายได้ที่ต่ำกว่าเดือนละ 5,000 บาทเป็นส่วนใหญ่

5.1.2 ข้อมูลระดับคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ของผู้ใช้แรงงาน ได้แก่ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้าน การศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความมั่นคงของชีวิต และด้านการเมืองการปก กครอง พบว่า

(1)ด้านเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ได้แก่รายได้ รายได้เมื่อเทียบกับรายจ่าย การ ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย

ตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ได้แก่ความเพียงพอของรายได้

(2) ด้านสังคม

ตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ได้แก่ ในเรื่องความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การได้รับปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิต และการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

ตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ได้แก่ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว การมีโอกาสกับสภุมิลำเนาเดิม การรวมกับครอบครัว การช่วยแก้ไขพัฒนาครอบครัว และการเข้าร่วมนันทนาการกับเพื่อน

(3) ด้านการศึกษา

ตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ได้แก่ การมีรายได้เพียงพอที่จะศึกษา การมีเวลาพอที่จะศึกษา การได้รับการสนับสนุนในการศึกษา และหรือการฝึกอบรมจากผู้บังคับบัญชา การมีรายได้เหลือพอที่จะส่งเสียให้ผู้อยู่ในอุปการะรับการศึกษา และการได้รับความรู้จากการประกอบการในการป้องกันโรคเอดส์

ตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูงในเรื่องความสามารถในการอ่านออกเขียนได้

(4) ด้านสาธารณสุข

ตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ในเรื่องคุณภาพของอาหารการได้รับอาหารเสริม การออกกำลังกาย และการตรวจสุขภาพ

ตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูงในเรื่องด้านสุขภาพของร่างกาย ด้านสุขภาพจิต ด้านสถานที่รักษาพยาบาล ด้านการได้รับความสะดวกในการรักษาพยาบาลจากสถานที่ราชการ คุณภาพของการรักษาพยาบาล และคุณภาพของการได้รับการรักษาพยาบาลจากรัฐ

ตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับสูง ในเรื่องการได้อาหารต่อมือ และการได้รับอาหารครบ 3 มื้อต่อวัน

(5) ด้านสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับต่ำได้แก่ การไปพักผ่อนเมื่อมีเวลา

ตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ได้แก่คุณภาพของน้ำดื่ม และระยะทางการไปพักผ่อนหย่อนใจ

ตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูงได้แก่ คุณภาพของอากาศ ระดับของเมือง ที่พักอาศัย และที่ทำงาน อุปกรณ์ป้องกันมลภาวะ ที่เพียงพอในการทำงานและระบบการจัดเก็บขยะในที่พักอาศัย และชุมชน

(6) ด้านความมั่นคงของชีวิต

ตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ได้แก่ ความมั่นคงทางด้านอาชีพ

ตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ได้แก่ ความมั่นคงทางด้านครอบครัว

(7) ด้านการป้องกันปกครอง

ตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดให้มีการปรับปรุงนโยบายและกฎหมายเพื่อความเป็นธรรมในสังคม จากนักการเมืองและข้าราชการในเขต และการได้รับความช่วยเหลือและการให้บริการต่าง ๆ จากนักการเมืองและข้าราชการ

ตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ได้แก่ การได้รับความช่วยเหลือและการให้บริการต่าง ๆ การได้รับการสนับสนุนไปลงคะแนน และการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิโดยการเคลื่อนไหวเพื่อความเป็นธรรมจากนายจ้าง

5.1.3 การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ในประเด็นที่สำคัญ

- (1) ความสัมพันธ์ระหว่างความเพียงพอของรายได้ กับการทำงานล่วงเวลา พบว่ามีความสัมพันธ์กันระดับนัยสำคัญทางสถิติ = 0.001
- (2) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว กับการทำงานล่วงเวลา พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน
- (3) ความสัมพันธ์ของความเพียงพอของรายได้กับการได้รับความช่วยเหลือในการได้รับความรู้และทักษะการทำงานจากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ และเอกชน พบว่ามีความสัมพันธ์กัน ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = 0.001
- (4) ความสัมพันธ์ของความเพียงพอของรายได้ กับคุณภาพของอาหาร พบว่ามีความสัมพันธ์กัน ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = 0.001
- (5) ความสัมพันธ์ของการมีเวลาพักผ่อน กับการทำงานล่วงเวลา พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กัน
- (6) ความสัมพันธ์ของความมั่นคงของครอบครัวกับความเพียงพอของรายได้ พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน
- (7) ความสัมพันธ์ของการประกอบอาชีพ กับการได้รับความช่วยเหลือ และสนับสนุนจากนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ภายในเขต พบว่ามีความสัมพันธ์กัน ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = 0.001

5.3 อภิปรายผลการศึกษา

(1) ด้านเศรษฐกิจ

จากผลการศึกษาพบว่าแรงงานอพยพมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาท มีรายได้และรายจ่ายอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ และการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ซึ่งในเรื่องของความเพียงพอของรายได้จะได้จากการทำงานล่วงเวลาจึงจะทำได้สามารถพึ่งตนเองได้ และมีเงินออมเหลือเก็บ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระธรรมปิฎก (ประยุต ปยุตโต, 2533 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช วรณี ไทยานันท์ ; 2539 : 182) ที่ได้พูดถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีการพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ เช่น มีอาชีพ มีความประหยัด ขยัน สุจริต มีเงินใช้ และใช้เงินเป็นนอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้บริโภคเป็น จึงจะก่อให้เกิดความเพียงพอของรายได้กับค่าใช้จ่ายของแรงงานอพยพ

(2) ด้านสังคม

จากผลการศึกษาพบว่า แรงงานอพยพจะมีความผูกพันกันในครอบครัวจะอยู่ในระดับปานกลาง มีการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาภายในครอบครัวมากกว่าที่จะทอดทิ้งกันในเรื่องของการกลับไปภูมิลำเนาเดิมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง แม้ว่าแรงงานอพยพจะย้ายมาจากภูมิลำเนาเดิมเพื่อมาทำงาน แต่เมื่อมีโอกาสที่จะได้กลับไปภูมิลำเนาเดิมก็จะกลับไป ซึ่งแสดงให้เห็นในเรื่องของความผูกพัน ห่วงใยกันยังมีอยู่ในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ซึ่งจะสอดคล้องกับผลการศึกษาของศักดิ์ชัย ทวีศักดิ์ (อ้างถึงในอนุชาติ พวงลำสี และอรทัย อัจฉา, 2539 : 1994) ที่ได้พูดถึงคุณภาพชีวิตที่ดี คือ การมีชีวิตครอบครัวที่อบอุ่น ไม่แตกแยก

(3) ด้านการศึกษา

จากผลการศึกษาพบว่าระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพด้านการศึกษาส่วนใหญ่มีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ แต่ไม่มีเวลา และรายได้เพียงพอต่อการศึกษาเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังขาดการดูแลเอาใจใส่จากหน่วยงานของรัฐประกอบการในการสนับสนุนให้มีการเรียน การอบรม และการเพิ่มทักษะความชำนาญในการทำงาน ซึ่งจะเห็นได้ว่าอยู่ในระดับคุณภาพปานกลางค่อนข้างต่ำ แม้ว่าจะมีความสามารถที่จะศึกษาตั้งแต่ขาดการช่วยเหลือ และสนับสนุนก็ย่อมจะไม่ได้ประโยชน์ต่อแรงงานอพยพ ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ (อ้างถึงในสุภางค์ จันทวานิช และวรณี ไทยานันท์ ; 2539 : 151) ซึ่งได้เสนอถึงการมีโอกาสทางการศึกษา เพื่อพัฒนาตนเองให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าของการพัฒนาของเทคโนโลยีในปัจจุบัน

(4) ด้านสาธารณสุข

จากผลการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพด้านสาธารณสุข ส่วนใหญ่ได้รับอาหารต่อมือ และต่อวันอย่างเพียงพอ รวมทั้งในด้านคุณภาพของอาหาร สุขภาพร่างกาย และจิตใจจะอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ซึ่งผู้ใช้แรงงานยังคำนึงถึงสุขภาพร่างกาย และการได้รับอาหารครบทุกมื้อ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของนิโคลัส เบนเนท (อ้างถึงใน ศรีทับทิม พานิชพันธุ์ ; 2540 : 25) ที่กล่าวถึงคุณภาพชีวิตที่ดีจะสัมพันธ์กับปัจจัยความต้องการ ในชีวิตของบุคคลที่พึงต้องการมีอาหารที่มีคุณภาพ สุขภาพร่างกายที่แข็งแรง และสุขภาพจิตดี

(5) ด้านสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพด้านสิ่งแวดล้อมระบบ กลไกในการแก้ปัญหาในที่พักอาศัย รวมทั้งคุณภาพอากาศ ระดับเสียง จะอยู่ในระดับปานกลาง ค่อนข้างสูง แต่ในเรื่องการมีเวลาไปพักผ่อนอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ผู้ใช้แรงงานจะไม่ สนใจ ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต 2533. อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช และวรรณิ ไทยานันท์ ; 2539 : 182) ซึ่งกล่าวถึงการมีที่อยู่อาศัยและที่ทำงานไม่แออัด สะอาด สะดวก สบาย ทั้งการดำเนินชีวิตและการเดินทาง

(6) ด้านความมั่นคงของชีวิต

จากการศึกษาพบว่าระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพด้านความมั่นคงของชีวิต ส่วนใหญ่ จะมีความมั่นคงทางด้านครอบครัวอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูงรองลงมาจะเป็น ความมั่นคงของอาชีพจะอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำซึ่งยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต 2533 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช และวรรณิ ไทยานันท์ ; 2539 : 182) ในเรื่องของการอยู่ร่วมทำงานกับผู้อื่นได้ดี มีชีวิตครอบครัวที่อบอุ่น และร่มเย็น

(7) ด้านการเมืองการปกครอง

จากการศึกษาพบว่าระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพด้านการเมืองการปกครอง ส่วนใหญ่จะขาดการดูแลเอาใจใส่จากนักการเมือง และข้าราชการในเขตการเรียกร้องสิทธิความเป็นธรรม และการรวมกลุ่มจะอยู่ในระดับต่ำ จะมีเพียงในเรื่องของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะเน้นระดับปานกลาง ซึ่งผลการศึกษาชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า คุณภาพชีวิตด้านการเมือง การปกครองของแรงงานอพยพจะต้องได้รับการพัฒนาอีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับการ ดูแลเอาใจใส่จากนักการเมืองและข้าราชการ การรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองเป็นต้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ด้านเศรษฐกิจ

กระทรวงแรงงานควรให้ความสนใจในการควบคุมดูแลผู้ประกอบการให้จ่ายค่าแรงในการทำงานในช่วงปกติ และในช่วงล้งเวลา ให้เป็นไปตามกฎหมายแรงงาน กระทรวงพาณิชย์ควรที่จะจัดสวัสดิการด้านชีวิตความเป็นอยู่ ให้กับแรงงานอพยพโดยมีการจัดขายสินค้าราคาถูกให้แก่แรงงานอพยพเพื่อให้รายได้พอกับรายจ่าย เพื่อสนองต่อความต้องการของแรงงานอพยพ

2. ด้านการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการควรที่จะจัดให้มีการอบรมหลักสูตรระยะสั้น และการส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนให้แก่แรงงานอพยพ โดยจัดให้เรียนในอัตราค่าเรียนที่ต่ำ โดยผู้ใช้แรงงานจะมีความสามารถในการจ่ายค่าเล่าเรียนได้ และการอบรมหลักสูตรระยะสั้นจะเป็นการเพิ่มความรู้ความสามารถและทักษะในการทำงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ประกอบการโดยการทำงาน และผู้ใช้แรงงานในการได้ความรู้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี

3. ด้านสังคม

กระทรวงมหาดไทยควรมีการจัดเจ้าหน้าที่เข้าไปดูแลความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยภายในชุมชนและที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงาน เพื่อความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

4. ด้านสาธารณสุข

กระทรวงสาธารณสุขควรให้ความสนใจ และเอาใจใส่จากคุณภาพของอาหารอย่างทั่วถึง โดยดูแลในเรื่องของความสะอาดของอาหาร

กองควบคุมคุ้มครองผู้บริโภคควรมีการตรวจสอบดูแลรักษามาตรฐานของคุณภาพของอาหารที่ขายทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าโรงงานต่าง ๆ ควรจะตรวจสอบในเรื่องของความสะอาด

5. ด้านสิ่งแวดล้อม

ควรมีการประสานงานกันระหว่างเทศบาล สุขาภิบาล และเจ้าหน้าที่ในจังหวัดสมุทรปราการ ควรที่จะจัดให้มีพื้นที่สวนสาธารณะภายในโรงงาน เพื่อให้ผู้ใช้แรงงานได้มาพักผ่อนหย่อนใจเพื่อสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี

6. ด้านความมั่นคงของอาชีพ

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม โดยเฉพาะกรมสวัสดิการ และคุ้มครองแรงงาน ควรสร้างความมั่นคงทางด้านอาชีพให้แก่แรงงานอพยพ โดยส่งเสริมให้แรงงานอพยพมีทักษะในการทำงานที่สูงขึ้นไป ให้ทันต่อเทคโนโลยี เพื่อป้องกันการถูกเลิกจ้าง

7. ด้านการเมืองการปกครอง

นักการเมืองและข้าราชการในเขตควรที่จะประสานงานกันกับผู้ประกอบการ และโรงงานสนใจเอาใจใส่ในแรงงานอพยพ และแรงงานอพยพมี แรงงานอพยพมี คุณประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ ไม่ควรที่จะทอดทิ้งโดยทำการประสานงานกับภาครัฐบาล และกระทรวงต่าง ๆ ที่จะให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่แรงงานอพยพไม่ได้รับ รวมทั้งการ จัดอบรมให้แรงงานอพยพได้ทราบถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน ตามกฎหมายที่ควรจะได้ และการรวมกลุ่มจัดตั้งสหภาพแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม การศึกษาคุณภาพชีวิตที่ดีของแรงงานอพยพในจังหวัดสมุทรปราการใน ครั้งนี้นั้นเป็นเรื่องยาก และมีขอบเขตการศึกษาที่กว้าง การที่จะศึกษาให้เข้าใจและได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และชัดเจน จำเป็นต้องอาศัย เวลา และความรู้ ความสามารถในการวิจัยเป็นอย่างดี แต่ การศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดเรื่องเวลา และความชำนาญในด้านการวิจัยจึงอาจทำให้มีข้อบกพร่อง อยู่บ้าง แม้ว่าจะมีข้อบกพร่องก็ตาม แต่หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะให้ประโยชน์ในด้านความรู้เกี่ยวกับ คุณภาพชีวิตที่ดีของแรงงานอพยพ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเมื่อมีการ ขยายตัวจากด้านเกษตรกรรมไปสู่ด้านอุตสาหกรรมอีกทั้งเป็นแนวทางแก่ผู้ที่จะทำการศึกษาวิจัย ด้านนี้ต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือ

- นาถฤดี ผลโภค. ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2537).
- นิพนธ์ คันธเสวี. "คุณภาพชีวิตสำหรับสังคมไทย". ในเอกสารสรุปการสัมมนา ประสพการณ์แนวคิดในการพัฒนา 2527. โครงการอาสาสมัครเพื่อสังคม (2526).
- นิมมวอล ทวีสมบุญรณ์. "คุณภาพชีวิต" ประชากรศึกษา. 9 (มีนาคม-เมษายน) น. 48 (2526) มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของประชาชนในเขต รอบนอก กทม. และปริมณฑล. สาขาวิชาการจัดโครงการสวัสดิการสังคม บัณฑิตวิทยาลัย (2539).
- วันทนีย์ วาสิกะสิน. สุรางค์รัตน์ วศินารมณ และกิติพัฒน์ นนทบุรีมะดุลย์ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม และสังคมสงเคราะห์. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2537).
- วันทนีย์ วาสิกะสิน และสุรางค์รัตน์ มปป. รายงานการวิจัย การศึกษาความรู้และทัศนคติของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ต่องานสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทยชนในเขตกรุงเทพมหานคร ต่องานสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทย สถาบันคดีศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิจิตร ระวีวงศ์. อนาคตของสวัสดิการสังคมในประเทศไทย. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง สวัสดิการสังคมไทยในปัจจุบัน และอนาคต คณะกรรมการสภาพวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา (2532).
- สุมน อนมรวิวัฒน์. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2535).
- อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อัจฉา. บรรณารักษ์. การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต และสังคมไทย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) (2539).

วารสารและบทความ

จังหวัดสมุทรปราการ (แผนการลงทุนจังหวัดสมุทรปราการ 2538).

บัณฑิต ธนชัย เศรษฐวุฒิ บรรณารักษ์, บทความจากหนังสือเรื่อง แรงงานกับสังคมไทยบนเส้นทางแห่งการพัฒนา จัดพิมพ์โดย มูลนิธิ อารมณ พงศ์พวัน : สิงหาคม 2538.

สังคมพัฒนา วารสารข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกรอพยพแรงงานในประเทศไทย. จัดพิมพ์โดย สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1/2539.

ศรีทัตติม พาณิชพันธ์. คุณภาพชีวิต ความหมาย คุณลักษณะ องค์ประกอบ และวัฏจักร จัดพิมพ์โดย บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด (2540).

ภาษาอังกฤษ

Federico, Ronald C. The Social Welfare Institution. Lexington, Massachusetts : D.C. Heath and Company. (1980).

Fredlander, Walter A. And Robert Q. Apte. Introduction to Social Welfare. Englewood Cliffs, New Jersey ; Prentice Hall. (1980).

ภาคผนวก

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงานอพยพในจังหวัดสมุทรปราการ

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้ใช้สำหรับการรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้นผู้วิจัยขอรับรองว่าผู้ตอบแบบสอบถามจะไม่ได้รับผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้นจึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถาม และขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้

ณวีวรรณ เรืองอุทัย ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. สัญชาติ

☐ 1. ไทย	☐ 2. มาเลเซีย	☐ 3. ลาว
☐ 4. พม่า	☐ 5. กัมพูชา	☐ 6. อินเดี
☐ 7. บังกลาเทศ	☐ 8. อื่น ๆ ระบุ.....	
4. ถ้ามีสัญชาติไทย ภูมิลำเนาเดิมมาจาก

☐ 1. ภาคเหนือ	☐ 2. ภาคอีสาน
☐ 3. ภาคกลาง	☐ 4. ภาคใต้
5. ท่านย้ายทะเบียนบ้านจากภูมิลำเนาเดิมมาอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการแล้วหรือไม่

☐ 1. ย้ายแล้ว	☐ 2. ยังไม่ได้ย้าย
--------------------------------------	---
6. ระยะเวลาที่ท่านได้มาอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการเป็นเวลา (กี่เดือนกี่ปี).....
7. การศึกษา

☐ 1. ไม่ได้รับการศึกษา	☐ 2. ประถมศึกษา	☐ 3. มัธยมศึกษา
☐ 4. อาชีวศึกษา	☐ 5. ปริญญาตรี	☐ 6. สูงกว่าปริญญาตรี
8. สถานภาพสมรส

☐ 1. โสด	☐ 2. สมรสและอยู่ด้วยกัน	☐ 3. สมรสแต่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน
☐ 4. หย่าหม้าย	☐ 5. ไม่ได้สมรสแต่อยู่ด้วยกัน	
9. การอยู่อาศัย

☐ 1. มีบ้านของตนเอง	☐ 2. เช่าบ้าน เช่าห้อง	☐ 3. อาศัยอยู่กับญาติ
☐ 4. อื่น ๆ ระบุ.....		
10. ประเภทรายได้

☐ 1. รายวัน	☐ 2. รายอาทิตย์
☐ 3. รายเดือน	☐ 4. อื่น ๆ ระบุ
11. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ.....บาท

12. ประเภทของงานที่ทำ

1. ก่อสร้าง   2. ประมง   3. ขนส่งทางน้ำ
 4. แม่บ้าน   5. ยาม   6. พนักงานขับรถ
 7. กิจกรรมต่อเนื่องประมง เช่นทำตุกขึ้น, ปลูกกุ้ง แล่นือปลา
 8. เกษตรกรรม   9. อุตสาหกรรม   10. อื่น ๆ ระบุ.....

13. ระยะเวลาในการทำงานวันละ ..... ชั่วโมง

14. ท่านต้องทำงานล่วงเวลา (โอที) หรือไม่

- ต้องทำ   ไม่ต้อง

15. ในกรณีที่ต้องทำงานล่วงหน้า (โอที) ท่านต้องทำสัปดาห์ละ.....ครั้ง

16. ระยะเวลาในการทำงานล่วงเวลาครั้งละ.....ชั่วโมง

ตอนที่ 2 โปรดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ

ด้านเศรษฐกิจ

1. รายได้ที่ได้รับต่อวัน 1. ได้รับน้อยกว่า 162 บาทต่อวัน 2. ได้รับ 162 บาทต่อวัน
 3. ได้รับสูงกว่า 162 บาทต่อวัน 4. อื่น ๆ ระบุ.....
2. รายจ่ายเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้
 1. รายจ่ายมากกว่ารายได้ 2. รายจ่ายพอกับรายได้
 3. รายจ่ายน้อยกว่ารายได้ 4. อื่น ๆ ระบุ.....
3. เมื่อเปรียบเทียบรายได้อีกกับรายจ่าย
 1. ไม่พอก็คือมีหนี้สิน 2. พอก็คือไม่มีสำหรับเหลือเก็บ
 3. มีเหลือพอเก็บออมส่วนหนึ่ง 4. อื่น ๆ ระบุ.....
4. รายได้ที่ท่านได้รับ 1. เพียงตนเองไม่ได้กู้หนี้ยืมสินคนอื่น 2. เพียงตนเองได้แต่ไม่สามารถ
ช่วยเหลือครอบครัวได้
 3. เพียงตนเองได้และสามารถช่วยเหลือ
ครอบครัวได้ 4. อื่น ๆ ระบุ.....
5. รายได้ที่ท่านได้รับทำให้ 1. ท่านต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด 2. ท่านคือใช้จ่ายอย่างพอคี่
 3. ท่านสามารถใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย 4. อื่น ๆ ระบุ.....

ด้านสังคม

6. ท่านคิดว่าสังคมรอบข้างตัวท่าน เช่น สภาพแวดล้อมรอบ ๆ ที่พักการเดินทางไปกลับจากการ
ทำงานมีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของท่านอย่างไร
 1. ไม่มีความปลอดภัย 2. มีความปลอดภัยพอประมาณ
 3. มีความปลอดภัยสูง 4. อื่น ๆ ระบุ.....
7. ความสัมพันธ์ระหว่างท่านกับครอบครัวเป็นอย่างไร
 1. ห่างเหินกันมาก 2. ค่อนข้างห่างเหิน
 3. สนิทแน่นอบอุ่น 4. อื่น ๆ ระบุ.....
8. ท่านมีโอกาสสลับเขี่ยมเยือนครอบครัวของท่านมากน้อยเพียงใด
 1. หลาย ๆ ปีครั้ง 2. ปีละครั้ง
 3. ปีละหลายครั้ง ระบุจำนวน.....ครั้ง 4. อื่น ๆ ระบุ.....
9. ท่านมีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมเช่น การไปเที่ยวพักผ่อนต่างจังหวัดไปสวนสาธารณะไป
ห้างสรรพสินค้า ฯลฯ
 1. ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมเลย 2. ได้เข้าร่วมทำนาน ๆ ครั้ง
 3. ได้เข้าร่วมทุกครั้งเมื่อมีโอกาส 4. อื่น ๆ ระบุ.....

10. ท่านได้มีส่วนช่วยเหลือแก้ไขปัญหาครอบครัวอย่างไร

1. ไม่เคยช่วยเหลือเลย 2. มีส่วนช่วยบ้างเล็กน้อย
 3. มีส่วนช่วยเหลือมาก 4. อื่น ๆ ระบุ.....

11. คนในครอบครัวของท่านได้รับปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิตอย่างไร

1. ได้รับในระดับที่ไม่เพียงพอ 2. ได้รับครบถ้วนในระดับที่พอคิ
 3. ได้รับครบถ้วนสมบูรณ์ดี 4. อื่น ๆ ระบุ.....

12. ท่านใช้เวลาว่างหลังจากการทำงานไปสนุกสนานกับเพื่อน

1. ไม่เคย 2. นาน ๆ ครั้ง
 3. บ่อยครั้ง 4. อื่น ๆ ระบุ.....

13. ท่านและครอบครัวได้ร่วมกันทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางศาสนา

1. ไม่เคย 2. นาน ๆ ครั้ง 3. บ่อยครั้ง

ด้านการศึกษา

14. ความสามารถในการอ่านเขียนของท่านเป็นอย่างไร

1. อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ 2. พออ่านออกเขียนได้บ้าง
 3. อ่านออก เขียนได้อย่างดี 4. อื่น ๆ ระบุ.....

15. รายได้ที่ท่านได้รับนำไปใช้เพื่อการศึกษาของตัวเองหรือไม่

1. ไม่เพียงพอ 2. มีเพียงพอค่าใช้จ่ายประจำวันที่จำเป็นเท่านั้น
 3. มีเหลือพอใช้จ่ายเพื่อการศึกษาได้อย่างสบาย
 4. อื่น ๆ ระบุ.....

16. งานที่ท่านทำอยู่จะมีเวลาพอสำหรับการศึกษาต่อหรือไม่อย่างไร

1. ไม่มีเวลาเหลือพอที่จะศึกษาได้เลย 2. มีเวลาเหลือแต่ไม่เพียงพอที่จะศึกษาต่อ
 3. มีเวลาเหลือมากพอในการศึกษาต่อได้ 4. อื่น ๆ ระบุ.....

17. ผู้บังคับบัญชาให้การสนับสนุนในการศึกษาและ/หรือการฝึกอบรมอย่างไร

1. ไม่ให้การสนับสนุนเลย 2. สนับสนุนบ้างเป็นบางครั้ง
 3. สนับสนุนอย่างเต็มที่ 4. อื่น ๆ ระบุ.....

18. รายได้ที่ท่านได้รับเหลือพอที่จะส่งเสียให้ผู้อยู่ในอุปการะในการศึกษาอย่างไร

1. ไม่มีเหลือพอที่จะส่งเสียได้เลย 2. มีเหลือเพียงพอช่วยได้บางส่วน
 3. มีเหลือพอที่จะส่งเสียได้อย่างเต็มที่ 4. อื่น ๆ ระบุ.....

19. ท่านได้รับบริการจากภาครัฐและ/หรือภาคเอกชนในด้านการพัฒนาความรู้และทักษะในการทำงานอย่างไร

1. ไม่เคย 2. นาน ๆ ครั้ง 3. บ่อยครั้ง 4. อื่น ๆ ระบุ.....

20. ท่านได้รับความรู้ความเข้าใจเรื่องการป้องกันการเป็นโรคเอดส์จากสถานที่ทำงานของท่านอย่างไร

1. ไม่ได้รับความรู้เลย 2. ได้รับความรู้เล็กน้อย
 3. ได้รับความรู้มาก 4. อื่น ๆ ระบุ.....

ด้านสาธารณสุข

21. ในแต่ละวันท่านได้รับประทานอาหารกี่มื้อ

1. มื้อเดียว 2. 2 มื้อ 3. 3 มื้อ 4. อื่น ๆ ระบุ.....

22. ในแต่ละมื้อที่ท่านรับประทานอาหารเช้าหรือไม้อย่างไร

1. ไม่อิมเลย 2. อิมเป็นบางมื้อ 3. อิมทุกมื้อ 4. อื่น ๆ ระบุ.....

23. อาหารที่ท่านรับประทานส่วนใหญ่มาจาก

1. รับประทานตามร้านข้างโรงงานหรือริมทางเท้า 2. ซื้ออาหารสำเร็จรูป
 3. ปรุงด้วยตนเอง 4. อื่น ๆ ระบุ.....

24. สุขภาพร่างกายของท่านเป็นอย่างไร

1. ไม่แข็งแรง ไม่สบายบ่อย ๆ 2. แข็งแรงแต่มีโรคภัย
 3. สมบูรณ์แข็งแรง ไม่มีโรคภัย 4. อื่น ๆ ระบุ.....

25. สุขภาพจิตของท่านเป็นอย่างไร

1. มีความเครียดวิตกกังวลตลอดเวลา 2. มีความเครียดวิตกกังวลบ้างเป็นบางครั้ง
 3. ไร้เรื่องแจ่มใสปราศจากความวิตกกังวล 4. อื่น ๆ ระบุ.....

26. นอกจากอาหารประจำวันที่ท่านรับประทานท่านได้รับอาหารเสริมเช่นนมหรือวิตามินหรือไม่อย่างไร

1. ไม่เคยทานอาหารเสริมเลย 2. รับประทานอาหารเสริมนาน ๆ ครั้ง
 3. รับประทานอาหารเสริมประจำสม่ำเสมอ 4. อื่น ๆ ระบุ.....

27. ท่านมีโอกาสดอกกำลังกายหรือไม่อย่างไร

1. ไม่เคยออกกำลังกายเลย 2. ออกกำลังกายนาน ๆ ครั้ง
 3. ออกกำลังกายเป็นประจำ 4. อื่น ๆ ระบุ.....

28. สถานที่ที่ท่านไป รับประทานอาหารพยาบาลยามเจ็บป่วยอยู่ห่างไกลจากที่อยู่อาศัยมากน้อยเพียงใด

1. อยู่ไกลจากที่อยู่อาศัยมาก 2. อยู่ไม่ไกลมากนัก
 3. อยู่ใกล้เดินทางไปมาสะดวก 4. อื่น ๆ ระบุ.....

29. คุณภาพของการรักษาพยาบาลที่ท่านได้รับจากสถานพยาบาลของรัฐเป็นอย่างไร

1. คุณภาพต่ำ 2. คุณภาพปานกลาง
 3. คุณภาพดี 4. อื่น ๆ ระบุ.....

30. ท่านได้รับความสะดวกต่อการรักษาพยาบาลในที่ทำงานของท่านอย่างไร
1. ไม่ได้รับความสะดวกเลย 2. ได้รับความสะดวกพอสมควร
3. ได้รับความสะดวกมาก 4. อื่น ๆ ระบุ.....
31. คุณภาพของการรักษาพยาบาลของสถานประกอบการที่ท่านทำงานอยู่เป็นอย่างไร
1. คุณภาพต่ำ 2 คุณภาพปานกลาง
3. คุณภาพดี 4. อื่น ๆ ระบุ.....
32. ท่านไปรับการตรวจรักษาสุขภาพหรือไม่อย่างไร
1. ไม่เคย 2. นาน ๆ ครั้ง
3. ทุก ๆ ปี 4. อื่น ๆ ระบุ.....

คำถามเชิงแวดล้อม

33. น้ำที่ท่านดื่มเป็นประจำเป็นอย่างไร
1. น้ำประปา 2. น้ำบรรจุขวดจากโรงงาน
3. น้ำดื่มที่สะอาด 4. อื่น ๆ ระบุ.....
34. สภาพอากาศในที่พักอาศัยเป็นอย่างไร
1. อากาศไม่ดีมีควันเสียหรือกลิ่นเจือปนมาก 2. อากาศมีควันเสียหรือกลิ่นเจือปนอยู่บ้าง
3. อากาศบริสุทธิ์ดี 4. อื่น ๆ ระบุ.....
35. สภาพอากาศที่ทำงานเป็นอย่างไร
1. อากาศไม่ดีมีควันเสียหรือกลิ่นเจือปนมาก 2. อากาศมีควันเสียหรือกลิ่นเจือปนอยู่บ้าง
3. อากาศบริสุทธิ์ดี 4. อื่น ๆ ระบุ.....
36. ระดับเสียงในที่พักอาศัยของท่านเป็นอย่างไร
1. เสียงรบกวนมาก 2. เสียงดัง
3. ไม่มีเสียงดังรบกวน 4. อื่น ๆ ระบุ.....
37. ระดับเสียงในที่ทำงานของท่านเป็นอย่างไร
1. เสียงดังมากจนหูอื้อ 2. เสียงดัง
3. ไม่มีเสียงดัง 4. อื่น ๆ ระบุ.....
38. ในที่ทำงานของท่านมีอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับป้องกันฝุ่นละอองเช่น ผ้าปิดจมูกหรือป้องกันเสียงดังหรือไม่
1. ไม่มีให้ 2. มีให้แต่ไม่เพียงพอ
3. มีให้ใช้อย่างเพียงพอ 4. อื่น ๆ ระบุ.....

39. ระบบป้องกันมลภาวะเช่นการเก็บขยะในที่พักอาศัยและชุมชนของท่านเป็นอย่างไร

1. มีระบบการจัดเก็บขยะที่ไม่มีประสิทธิภาพมีขยะตกค้างมาก
 2. มีระบบการจัดเก็บขยะที่มีประสิทธิภาพพอใช้มีขยะตกค้างบ้างเล็กน้อย
 3. มีการจัดเก็บขยะที่มีประสิทธิภาพดีไม่มีขยะตกค้าง
 4. อื่น ๆ ระบุ.....

40. สถานที่พักผ่อนหย่อนใจอยู่ไกลจากสถานที่ทำงานและที่พักอาศัยมากน้อยเพียงใด

1. ไกลมากไปมาไม่สะดวก 2. ไกลแต่ไม่มากไปมาได้
 3. ไม่ไกลไปมาได้สะดวก 4. อื่น ๆ ระบุ.....

41. ท่านใช้เวลาว่างจากการทำงานไปพักผ่อนหย่อนใจในสวนสาธารณะมากน้อยเพียงใด

1. ไม่เคยไป 2. หลาย ๆ ครั้ง
 3. เดือนละหลายครั้ง 4. อื่น ๆ ระบุ.....

ด้านความมั่นคงของชีวิต

42. ท่านคิดว่าอาชีพที่ท่านทำอยู่มีความมั่นคงหรือไม่อย่างไร

1. ไม่มั่นคง 2. มั่นคงปานกลาง
 3. มั่นคงมาก 4. อื่น ๆ ระบุ.....

43. ความมั่นคงในครอบครัวของท่านเป็นอย่างไร

1. ทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ 2. ทะเลาะเบาะแว้งบ้างเป็นบางครั้ง
 3. รักใคร่กันดี 4. อื่น ๆ ระบุ.....

ด้านภาวะเมืองการปกครอง

44. นายจ้างสนับสนุนให้ท่านและเพื่อนมีการรวมกลุ่มหรือจัดตั้งสหภาพแรงงานหรือไม่อย่างไร

1. ไม่ให้ความสนับสนุน 2 ให้ความสนับสนุนอย่างมีเงื่อนไข
 3. ให้ความสนับสนุนอย่างเต็มที่ 4. อื่น ๆ ระบุ.....

45. ในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งท่านได้รับการสนับสนุนจากนายจ้างหรือไม่อย่างไร

1. ไม่มีการหยุดงานให้เพื่อไปเลือกตั้ง
 2. ให้หยุดงานไปเลือกตั้งได้แต่ไม่ได้รับค่าจ้างในวันนั้น
 3. ให้หยุดงานไปเลือกตั้งได้และได้รับค่าจ้างตามปกติ
 4. อื่น ๆ ระบุ.....

46. ท่านมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้มีการปรับปรุงนโยบายและกฎหมายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมอย่างไร
1. ไม่เคยมีส่วนร่วมเลย 2. มีส่วนร่วมบางครั้ง
3. มีส่วนร่วมทุกครั้งที่มีโอกาส 4. อื่น ๆ ระบุ.....
47. ในการต่อสู้เรียกร้องสิทธิหรือการเคลื่อนไหวเพื่อความเป็นธรรมต่าง ๆ นายจ้างให้การสนับสนุน หรือไม่อย่างไร
1. ไม่สนับสนุนและพยายามขัดขวาง 2. ไม่สนับสนุนแต่ก็ไม่คัดค้าน
3. สนับสนุนให้ทำได้ตามสิทธิที่มี 4. อื่น ๆ ระบุ.....
48. ท่านมีโอกาสได้พบปะนักการเมืองที่เป็นผู้แทนเขตของท่านมากน้อยเพียงใด
1. ไม่เคยพบปะเลย 2. เคยพบปะเพียงไม่กี่ครั้ง
3. เคยพบปะหลายครั้ง 4. อื่น ๆ ระบุ.....
49. ท่านมีโอกาสได้พบปะข้าราชการในเขตของท่านที่มีหน้าที่บริการประชาชนมากน้อยเพียงใด
1. ไม่เคยพบปะเลย 2. เคยพบปะเพียงไม่กี่ครั้ง
3. เคยพบปะ 4. อื่น ๆ ระบุ.....
50. ท่านได้รับความช่วยเหลือหรือรับบริการต่าง ๆ จากนักการเมืองและข้าราชการที่รับผิดชอบเขตของท่านมากน้อยเพียงใด
1. ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือหรือบริการใด ๆ เลย
2. ได้รับความช่วยเหลือหรือบริการเล็กน้อยเพียงไม่กี่ครั้ง
3. ได้รับความช่วยเหลือหรือบริการหลายครั้ง
4. อื่น ๆ ระบุ.....

ผนวก ข

จังหวัดสมุทรปราการ

สภาพทั่วไป

จังหวัดสมุทรปราการหรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “เมืองปากน้ำ” เพราะตั้งอยู่ปากน้ำเจ้าพระยา เป็นเมืองหน้าด่านทางทะเลที่สำคัญในสมัยโบราณ เมืองสมุทรปราการสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยารัชสมัยพระเจ้าทรงธรรม พ.ศ. 2163 ถึง พ.ศ. 2171 ที่ตั้งเดิมอยู่ใกล้ปากคลองบางปลากด ทางฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างเมืองขึ้นใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2362 ในบริเวณพื้นที่ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “บางเจ้าพระยา” คือ ตำบลปากน้ำในปัจจุบัน

1. ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดสมุทรปราการตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยอยู่ตอนปลายสุดของแม่น้ำเจ้าพระยาและเหนืออ่าวไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ 13-14 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 100-101 องศาตะวันออก มีเนื้อที่ประมาณ 1,004.092 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 627,557.50 ไร่ อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้เป็นระยะทางตามเส้นทางรถยนต์ 25 กิโลเมตร มีอาณาบริเวณติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้ :-

ทิศเหนือ	ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร
ทิศใต้	ติดต่อกับอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดสมุทรสาคร และเขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพฯ

2. ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ไม่มีภูเขา มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน และมีลำคลองมากมาย เช่น คลองสำโรง คลองสรรพพัฒน์ คลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต ฯลฯ ซึ่งมีความสำคัญในด้านการชลประทานเพื่อการเกษตร และใช้เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งทางน้ำด้วย

3. ลักษณะภูมิอากาศ

เป็นอากาศแบบชายทะเล โดยมีอากาศเย็นสบาย ไม่ร้อนจัดในช่วงฤดูร้อน มีความชื้นในอากาศสูงเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลมทะเลของอ่าวไทยและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ แต่ยังมีพบลักษณะของปริมาณฝนตกหนักในช่วงเดือนกันยายน-ตุลาคม ซึ่งเป็นผลมาจากอิทธิพลของร่องความกดอากาศต่ำทำให้เกิดการก่อตัวของพายุไต้ฝุ่น และพายุโซนร้อนในทะเลจีนใต้

*เอกสารการบรรยายสรุป การตรวจราชการและนิเทศงานสาธารณสุข ครั้งที่ 1 (20-22 ก.ย. 39)

4. การปกครอง

แบ่งเขตการปกครองตามระเบียบการบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็น 5 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 45 ตำบล 519 หมู่บ้าน และตามระเบียบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย เทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 2 แห่ง และสุขาภิบาล 13 แห่ง

4.1 อำเภอ

อำเภอเมืองสมุทรปราการ	มี 12 ตำบล 96 หมู่บ้าน
อำเภอบางบ่อ	มี 8 ตำบล 74 หมู่บ้าน
อำเภอบางพลี	มี 6 ตำบล 92 หมู่บ้าน
อำเภอพระประแดง	มี 14 ตำบล 177 หมู่บ้าน
อำเภอพระสมุทรเจดีย์	มี 5 ตำบล 42 หมู่บ้าน
กิ่งอำเภอบางเสาธง	มี 3 ตำบล 38 หมู่บ้าน

4.2 เทศบาล

- เทศบาลเมืองสมุทรปราการ
- เทศบาลตำบลสำโรงเหนือ
- เทศบาลเมืองพระประแดง
- เทศบาลตำบลลัดหลวง

ตารางที่ 1 แสดงพื้นที่เขตการปกครอง จำนวนหลังคาเรือน และประชากรของจังหวัดสมุทรปราการจำแนกรายอำเภอ ปี 2538

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม)	เขตการปกครอง				หลังคา เรือน	ประชากร			ความ หนาแน่น
		ตำบล	หมู่ บ้าน	เทศ บาล	สุขา		ชาย	หญิง	รวม	
เมืองฯ	190.557	12	96	2	4	109793	264575	252679	517254	2714.43
บางบ่อ	245.007	8	74	-	3	15919	40053	39338	79391	324.03
บางพลี	259.992	6	92	-	1	44922	89148	94133	183281	704.95
พระประแดง	73.368	14	177	2	1	62697	147906	157937	305843	4168.62
พระสมุทรฯ	120.378	5	42	-	2	18752	40240	39807	80047	664.96
กิ่งบางเสาธง	114.790	3	38	-	1	14842	25399	26819	52218	454.90
รวม	1004.092	48	519	4	12	266925	607321	610713	1218034	1213.07

6. อาชีพหลักของประชากรในจังหวัด

ประกอบอาชีพในทางเกษตรกรรมร้อยละ 12.35 และทำงานในภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 24.4

7. สภาพทางเศรษฐกิจ

รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร 119,309 บาท : ปี (พ.ศ. 2532)

รายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสาขาการผลิตด้านอุตสาหกรรม ถึงร้อยละ 56.86 รองลงมา คือการค้าส่ง ค้าปลีก การไฟฟ้าและการประปา คิดเป็นร้อยละ 14.82 และ 5.63 ตามลำดับ

จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม 4,133 แห่ง คนงาน 269,928 คน

ที่ดินเพื่อการเกษตร 408,094 ไร่ เป็นพื้นที่นา 90,647 ไร่

8. การนับถือศาสนา

ประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดสมุทรปราการ นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 94.54 อีก ร้อยละ 1.20 นับถือศาสนาคริสต์ และนับถือศาสนาอิสลามอีกร้อยละ 4.23 ศาสนาสถานคู่บ้าน คู่เมือง คือองค์พระสมุทรเจดีย์ หรือพระเจดีย์กลางน้ำในอ่าวตีด

9. การศึกษา

จังหวัดสมุทรปราการ มีสถานศึกษาที่เปิดสอนทั้งในสังกัดของ สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา กรมอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนและกรมการปกครอง (เทศบาล) โดยมีจำนวนสถานศึกษาในปีการศึกษา 2538 แบ่งเป็นระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 198 โรงเรียน นักเรียน 25,829 คน และระดับประถมศึกษาภาคบังคับ ชั้น ป.1-ป.6 จำนวน 196 โรงเรียนจำนวนนักเรียน 89,369 คน ระดับมัธยมศึกษา 35 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 45,836 คน รวมห้องเรียนทั้งหมด 2,180 ห้องเรียน

10. การท่องเที่ยว

จังหวัดสมุทรปราการ มีสถานที่ท่องเที่ยว หลายแห่งที่สำคัญ คือ

- 1) สถานตากอากาศบางปู
- 2) ฟาร์มจระเข้
- 3) เมืองโบราณ

4.3 สาขาวิชา

อำเภอเมืองสมุทรปราการ	มี 5 แห่ง - สาขาวิชาบางปู, สาขาวิชาสำโรงเหนือ - สาขาวิชาแพรกษา - สาขาวิชาบางเมือง - สาขาวิชาด่านสำโรง
อำเภอบางบ่อ	มี 3 แห่ง - สาขาวิชาบางบ่อ - สาขาวิชาคลองด่าน - สาขาวิชาคลองสวน
อำเภอบางพลี	มี 1 แห่ง - สาขาวิชาบางพลี
อำเภอพระประแดง	มี 1 แห่ง - สาขาวิชาสำโรงใต้
อำเภอพระสมุทรเจดีย์	มี 2 แห่ง - สาขาวิชาพระสมุทรเจดีย์ - สาขาวิชาแหลมฟ้าผ่า
กิ่งอำเภอบางเสาธง	มี 1 แห่ง - สาขาวิชาบางเสาธง

5. ประชากร

จากสถิติเมื่อเดือนมิถุนายน 2538 จังหวัดสมุทรปราการ มีประชากรทั้งสิ้น 1,218,034 จำแนกเป็น ชาย 607,312 คน หญิง 610,713 คน ในจำนวนนี้ประมาณร้อยละ 7.55 อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองสมุทรปราการ และร้อยละ 1.09 อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองพระประแดง

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวฉวีวรรณ	นามสกุล	เรืองอุทัย
วันเดือนปีเกิด	12 กุมภาพันธ์ 2502		
วุฒิการศึกษา	ศศบ. (ศึกษาศาสตร์บัณฑิต) รุ่น 7 พ.ศ. 2524 มหาวิทยาลัยรามคำแหง		
ที่อยู่ปัจจุบัน	45 ซอยอัครวนนท์ ถนนสุขุมวิท อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ 10270 โทรศัพท์ 7026115		
สถานที่ทำงาน	ธนาคารศรีนครจำกัด (มหาชน) สาขาเจ้าสมิงพราย ถนนเจ้าสมิงพราย ตำบลลำโรงเหนือ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โทรศัพท์ 3944860-1		
ตำแหน่งหน้าที่	เจ้าหน้าที่การเงิน		